

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ
ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΑΝΝΑ-ΜΑΡΙΑΣ
ΑΜ. 160 ΈΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2010

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

*Το ζήτημα του απορρήτου και η δυνατότητα
κατάσχεσης των καταθέσεων των ιδιωτών στο
ελληνικό τραπεζικό σύστημα*

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΥ ΗΒΗ

ΡΕΘΥΜΝΟ
ΜΑΙΟΣ 2011

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

1. ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΟΥ ΗΒΗ

2. ΧΙΩΤΑΚΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

3. ΑΡΑΝΙΤΟΥ ΒΑΛΙΑ

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	6
A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	7
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΓΕΝΙΚΑ	7
B. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	8
ΓΕΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ	8
1. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ.	8
2. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ	
ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ	10
i. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	10
ii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	12
iii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	13
iv. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	14
v. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΘΙΜΟ.....	15
3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ	
ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ.....	15
i. ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	15
ii. ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	16
iii. ΑΔΙΚΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	18
iv. ΕΥΘΥΝΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	18
4. ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ	
ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ.....	19
i. Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ.....	19
ii. Η ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΕΣ ΑΠΟ ΤΟ	
ΝΟΜΟ	19

iii. ΤΟ ΥΠΕΡΕΧΟΝ ΕΝΝΟΜΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ.....	20
5.Η ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΩΣ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ν. 2472/1997.....	21
i. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 2472/1997.....	22
ii. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.....	23
iii. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	30
iv. ΣΥΝΤΟΜΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ».....	31
Γ. ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	34
ΕΙΔΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ.....	34
1. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ.....	34
2. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ.....	34
i. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν.Δ. 1059/1971.....	34
ii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	37
3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ.....	38
4. ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ.....	38
i. ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	39
ii. ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	40
iii. ΤΗΡΗΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ.....	41
iv. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΕΝΝΟΜΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ.....	43

5. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ν. 2472/1997.....	44
---	----

Δ. ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ.....46

ΤΟ ΚΑΤΑΣΧΕΤΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ.....46

1. Η ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡ. 24 ΤΟΥ Ν. 2915/2001.....	46
---	----

2. Η ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡ. 24 ΤΟΥ Ν. 2915/2001.....	51
---	----

3. Η ΕΚΤΑΣΗ ΑΡΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ.....	53
--	----

4. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΩΣ ΤΡΙΤΗΣ.....	56
--	----

i. ΤΟ ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΧΕΤΗΡΙΟΥ.....	57
---	----

ii. ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΧΕΤΗΡΙΟΥ.....	58
--	----

iii. ΤΑ ΥΠΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ.....	61
--	----

iv. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΩΣ ΤΡΙΤΗΣ.....	67
---	----

Ε. ΕΠΙΛΟΓΟΣ73

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το θεσμό του τραπεζικού απορρήτου - δηλαδή της υποχρέωσης προστασίας εκ μέρους του εκάστοτε πιστωτικού ιδρύματος, πληροφοριών που αφορούν τους πελάτες του- στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και το ζήτημα της κατασχέσεως των τραπεζικών καταθέσεων των ιδιωτών, ως ειδικότερο λόγο άρσης του τραπεζικού απορρήτου.

Λόγω της ιδιομορφίας που παρουσιάζει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, η οποία έγκειται στο ότι δεν ακολουθεί μία ενιαία ρύθμιση του τραπεζικού απορρήτου, η εν λόγω έννοια παρουσιάζεται και αναλύεται σε δύο αυτοτελή μέρη:

Στο πρώτο μέρος αναλύεται ο θεσμός του γενικού τραπεζικού απορρήτου, οριζόμενος ως την τήρηση εχεμύθειας στο σύνολο των τραπεζικών συναλλαγών, ενώ στο δεύτερο μέρος γίνεται λόγος για το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, η έννοια του οποίου περιορίζεται στην προστασία των τραπεζικών μόνο καταθέσεων. Και στις δύο περιπτώσεις, η προβληματική επεκτείνεται στην προστασία, της οποίας τυγχάνει το τραπεζικό απόρρητο σε όλους σχεδόν τους κλάδους του δικαίου (Ιδιωτικό, Δημόσιο, Ποινικό) και στην αντίστοιχη ευθύνη που φέρει η τράπεζα σε περίπτωση τυχόν παραβίασης αυτού. Στα πλαίσια μελέτης των λόγων άρσης του γενικού και του ειδικού τραπεζικού απορρήτου αντίστοιχα, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη λειτουργία και τη νομιμότητα της διατραπεζικής ανώνυμης εταιρείας με τον διακριτικό τίτλο Τειρεσίας Α.Ε., λόγω του μεγάλου πρακτικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας, αρχικά παρουσιάζεται η νομολογιακή αντιμετώπιση της δυνατότητας κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων χρονολογικά : Η παλαιότερη αμφισβήτηση που είχε ανακύψει επί του ζητήματος, μετά τη θέση σε ισχύ του αρ. 24 του ν. 2915/2001, επιλύεται πλέον υπέρ του κατασχετού των καταθέσεων. Κατόπιν και έχοντας υπόψη την κατεστημένη πλέον αντίληψη περί του κατασχετού των καταθέσεων, επιχειρείται η παρουσίαση μερικών από τα συνηθέστερα προβλήματα που είναι δυνατόν να εμφανισθούν στην πράξη κατά την εφαρμογή της διαδικασίας κατασχέσεως των καταθέσεων του οφειλέτη εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης.

Κλείνοντας, παρουσιάζονται κάποιοι προβληματισμοί αναφορικά με τα ζητήματα που άπτονται περαιτέρω νομοθετικής παρεμβάσεως και επιλύσεως τόσο όσον αφορά το ρυθμιστικό πλαίσιο του θεσμού του τραπεζικού απορρήτου, όσο και σε ζητήματα που αφορούν την διαδικασία κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ονομάζομαι Σπυριδάκη Αννα-Μαρία. Γεννήθηκα το 1984 στο Ηράκλειο Κρήτης, όπου και κατοικώ. Το 2002 αποφοίτησα από το 4^ο Γενικό Λύκειο Ηρακλείου με βαθμό απολυτηρίου 18,3. Τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους εισήχθη στην Νομική Σχολή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, από όπου αποφοίτησα το 2006 με βαθμό πτυχίου 7,37 «Λίαν Καλώς». Το 2008, αφού ολοκλήρωσα την 18μηνη άσκηση ως ασκούμενη δικηγόρος, συμμετείχα στις εξετάσεις υποψηφίων δικηγόρων του Εφετείου Κρήτης, Α'εξεταστικής περιόδου (ΦΕΚ 663 18/7/08), όπου πρότευσα με βαθμό <πολύ καλά> 9,76. Από το 2008 έως και σήμερα εργάζομαι ως δικηγόρος, ασχολούμενη κυρίως με τον τομέα του αστικού δικαίου και δη με τον τομέα του τραπεζικού δικαίου. Τον Οκτώβριο του 2010 εισήχθη στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών πολιτικής ανάλυσης και πολιτικής θεωρίας του τμήματός σας (Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης), επιλέγοντας την κατεύθυνση «πολιτικής θεωρίας και δικαιωμάτων».

Επίσης, είμαι κάτοχος των διπλωμάτων: Certificate of Proficiency in English (Cambridge) στην αγγλική γλώσσα, Grundstufe στην γερμανική γλώσσα και ECDL.

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΓΕΝΙΚΑ

Η νομοθεσία που περιβάλλει τις τραπεζικές επιχειρήσεις, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και διατάξεις προστατευτικές, τόσο του κοινωνικού συνόλου, όσο και των συμφερόντων ειδικά των πελατών των τραπεζών, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται μία αμφίδρομη σχέση προσφοράς και ζήτησης εμπιστοσύνης μεταξύ τους. Η νομοθετική αναγνώριση και ρύθμιση της σχέσεως αυτής εμπιστοσύνης αποτελεί το λεγόμενο «τραπεζικό απόρρητο», έννοια η οποία αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της γενικής αρχής του επαγγελματικού απορρήτου και η οποία εκ των πραγμάτων καλύπτει πληροφορίες που αφορούν κυρίως την οικονομική ζωή των ατόμων. Πιο συγκεκριμένα, ως τραπεζικό απόρρητο, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος να μην παρέχει σε τρίτους πληροφορίες για τις οικονομικές σχέσεις ή άλλα γεγονότα του πελάτη, τα οποία ο πελάτης εμπιστεύθηκε σε αυτό ή των οποίων το πιστωτικό ίδρυμα έλαβε γνώση κατά την άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας και στα πλαίσια της συναλλακτικής του σχέσης με τον πελάτη, ενώ στην ίδια έννοια υπάγεται και η υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος να αρνηθεί σε τρίτους την παροχή πληροφοριών για τις οικονομικές σχέσεις του πελάτη. Στην έννοια του τραπεζικού απορρήτου εντάσσεται ακόμη η προστασία πληροφοριών που αφορούν τον πελάτη, όχι μόνο έναντι των τρίτων αλλά και έναντι των ίδιων των υπαλλήλων της τράπεζας, όταν δεν απαιτείται η γνώση των εν λόγω πληροφοριών προκειμένου να ασκήσουν τα καθήκοντά τους, όπως επίσης και η λήψη των απαραίτητων μέτρων ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα διαρροής των απορρήτων ένεκα παραλείψεων της τράπεζας. Ακόμη υποστηρίζεται ¹ ότι η τράπεζα δεν μπορεί να εκφράσει προς τρίτους προσωπικές σκέψεις βασισμένες σε πραγματικά γεγονότα, που αφορούν τους πελάτες της. Για τον προσδιορισμό των πληροφοριών που καλύπτονται από το απόρρητο, λαμβάνεται κατ' αρχήν υπόψη η πραγματική βούληση του πελάτη και όταν αυτή δεν γίνεται αντιληπτή, αναζητείται η εικαζόμενη βούληση ή το συμφέρον του πελάτη.

¹ βλ. Κουτσούκη Δ., *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998, σελ.

Αντίθετα, δεν δεσμεύεται η τράπεζα από το απόρρητο όσον αφορά πληροφορίες σχετικά με τους πελάτες της, οι οποίες περιήλθαν εις γνώση της κατά τρόπο όμως που δεν σχετίζεται με το συμβατικό δεσμό που τη συνδέει με αυτούς. Ακόμη, δεν υφίσταται δέσμευση της Τράπεζας από το απόρρητο, έναντι επιχειρήσεων που συνεργάζονται με αυτήν, εφόσον η εκ μέρους τους επεξεργασία οικονομικών δεδομένων των πελατών, δεν ξεπερνά τα όρια της αντιπροσωπευτικής εξουσίας, που η ίδια η τράπεζα τους έχει παράσχει.² Ευνόητο τέλος είναι, ότι δεν υφίσταται υποχρέωση εχεμύθειας για πληροφορίες, για τις οποίες ο ίδιος ο πελάτης επιθυμεί να διαρρεύσουν.

Η υποχρέωση του τραπεζικού απορρήτου απορρέει από την γενικότερη υποχρέωση εκ μέρους της τράπεζας διαφυλάξεως των συμφερόντων των πελατών της, ως παρεπόμενη υποχρέωση στα πλαίσια της τραπεζικής σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ τους. Η θεσμοθέτηση της έννοιας του τραπεζικού απορρήτου συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ τράπεζας και πελάτη, μίας σχέσης απαραίτητης για τη διευκόλυνση των συναλλαγών σε κάθε σύγχρονη κοινωνία, όπου ο ρόλος των τραπεζών είναι ιδιαίτερα ενισχυμένος. Η σπουδαιότητα και η σημασία ύπαρξης του συγκεκριμένου θεσμού διαφαίνεται άλλωστε και από το γεγονός ότι πρόκειται για μία έννοια που τη συναντάμε όχι μόνο στην εγχώρια, αλλά και σε πολλές έννομες τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πρωτοτυπία ωστόσο της ελληνικής έννομης τάξης σε σχέση με τις λοιπές, έγκειται στο ότι δεν ακολουθεί μία ενιαία ρύθμιση του τραπεζικού απορρήτου αλλά προχωρά στη διάκριση μεταξύ γενικού και ειδικού τραπεζικού απορρήτου, ορίζοντας ως γενικό τραπεζικό απόρρητο, την τήρηση εχεμύθειας στο σύνολο των τραπεζικών συναλλαγών και ως ειδικό τραπεζικό απόρρητο την προστασία των τραπεζικών μόνο καταθέσεων.³

² σύμφωνα με την με αρ. 482/2001 απόφαση της ΑΠΔΠΧ, κρίθηκε ότι η εταιρία με την επωνυμία FINTRUST SA που λειτουργούσε για λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας είχε δικαίωμα να ελέγξει τις ληξιπρόθεσμες οφειλές του και να τον καλέσει να καταβάλει τα σχετικά ποσά, χωρίς αυτό να συνιστά παραβίαση των διατάξεων περί τραπεζικού απορρήτου εκ μέρους της τράπεζας.

³ βλ. την με αρ. 230/2007 απόφαση ΜΠΡ ΡΟΔ και την με αρ. 19/2001 απόφαση ΠΛΗΜΜ ΛΙΒΑΔ.

Κατά την κρατούσα άποψη, το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί εκδήλωση της οικονομικής ελευθερίας, που προστατεύεται από το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος ⁴ σύμφωνα με το οποίο «Καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει στην οικονομική ζωή της Χώρας». Πρόκειται για ένα ατομικό δικαίωμα, το οποίο εμπερικλείει μεταξύ άλλων και τη δυνατότητα του καθενός, είτε φυσικού είτε νομικού προσώπου, να προστατεύει έναντι των τρίτων, πληροφορίες οικονομικής φύσεως που το αφορούν, εφόσον φυσικά η δυνατότητα αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με τους περιορισμούς που θέτει η παρ. 1 του αρ. 5 Συντ., ήτοι τα δικαιώματα των άλλων, το δημόσιο συμφέρον και τα χρηστά ήθη. Επιστέγασμα του τραπεζικού απορρήτου αποτελεί και το αρ. 106 παρ. 2 του Συντάγματος, όπου κατοχυρώνεται η ελεύθερη ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία, όχι όμως σαν ατομικό δικαίωμα, αλλά σαν θεσμική εγγύηση. Παρά την ύπαρξη άποψης ⁵ που υποστηρίζει ότι η προστασία του τραπεζικού απορρήτου θεμελιώνεται και στο αρ. 9 παρ. 1 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η οικογενειακή και ιδιωτική ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη, επίκληση του εν λόγω άρθρου όσον αφορά το τραπεζικό απόρρητο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα μπορούσε να γίνει, καθώς όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, το τραπεζικό απόρρητο καλύπτει ως επί των πλείστον πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου, οι οποίες δύσκολα θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία των αυστηρά προσωπικών και οικογενειακών πληροφοριών. Επιπλέον, η επίκληση της συγκεκριμένης διάταξης ως συνταγματικού θεμελίου του τραπεζικού απορρήτου θα είχε ως αποτέλεσμα να μείνουν εκτός προστατευτικού πεδίου, τα νομικά πρόσωπα ⁶

⁴ βλ. Γνμδ. Εισ. Α.Π. 23/86

⁵ βλ. Κουτσούκη Δ., *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998, σελ. 47

⁶ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 8

Β. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

1. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η έννοια του γενικού τραπεζικού απορρήτου καταλαμβάνει το σύνολο των τραπεζικών συναλλαγών. Εκτείνεται σε όλες τις τραπεζικές συναλλαγές και συνίσταται στην αυτοτελή, παρεπόμενη, σε σχέση με την βασική συναλλακτική έννομη σχέση, υποχρέωση της τράπεζας έναντι του πελάτη της να τηρεί εχεμύθεια ως προς τις συναλλαγές του. Πρόκειται για περιουσιακό δικαίωμα⁷ καθότι απορρέει από έννομες σχέσεις οικονομικού περιεχομένου, άρα ως μη προσωποπαγές, μπορεί να μεταβιβαστεί στον διάδοχο, καθολικό ή ειδικό,⁸ του δικαιούχου.

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί και ο αντίλογος εκ μέρους της μη κρατούσας άποψης⁹, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα του γενικού τραπεζικού απορρήτου εντάσσεται στην κατηγορία των προσωποπαγών δικαιωμάτων, και ως τέτοιο αφενός δεν μεταβιβάζεται και αφετέρου παύει με το θάνατο του δικαιούχου.

2. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

i. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στο χώρο του αστικού δικαίου, η προστασία του γενικού τραπεζικού απορρήτου είναι πολλαπλή, στηριζόμενη τόσο στις διατάξεις περί προστασίας της προσωπικότητας, όσο και στις διατάξεις περί υποχρέωσης καλής πίστης.

⁷ βλ. Κουτσούκη Δ., *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998σελ. 97-98

⁸ βλ. αρ. 1710,458 Α.Κ.

⁹ βλ. Μ.Πρ.Θεσ. 4999/1991

Όσο παράταιρη κι αν φαίνεται εκ πρώτης όψεως, η σύνδεση της παραβίασης της υποχρέωσης εχεμύθειας εκ μέρους της τράπεζας με το δικαίωμα στην προσωπικότητα (άρθρο 57 Α.Κ.), στην πραγματικότητα η επίδειξη μίας τέτοιας συμπεριφοράς από την πλευρά της τράπεζας συνεπάγεται προσβολή της προσωπικότητας του πελάτη της, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε δυσχέρεια ή ακόμη και σε αδυναμία συμμετοχής στην οικονομική και εν γένει κοινωνική ζωή του προσώπου (π.χ. κλονισμός της φερεγγυότητας του προσώπου) ¹⁰. Το δικαίωμα στην προσωπικότητα είναι απόλυτο, με την έννοια ότι οποιαδήποτε παραβίαση του και εν προκειμένω οποιαδήποτε παραβίαση του απορρήτου, είναι κατ' αρχάς παράνομη εκτός να γίνεται κατόπιν συναινέσεως του προσώπου ή προς εξυπηρέτηση υπέρτερου εννόμου συμφέροντος. Σημειωτέον, ότι σε επίκληση του άρθρου 57 Α.Κ. μπορούν να προβούν και τα νομικά πρόσωπα, για τα οποία η προσβολή της προσωπικότητας συνίσταται αναλογικά προς τα φυσικά πρόσωπα στην προσβολή ιδιοτήτων που εναρμονίζονται με τη φύση τους, όπως πίστη, φερεγγυότητα, επωνυμία.

Περαιτέρω, όπως είναι γνωστό, η σχέση τράπεζας-πελάτη αποτελεί μία ανισότιμη σχέση, όπου το ισχυρότερο μέρος της διμερούς αυτής σύμβασης, δηλαδή η τράπεζα διαθέτει την εξουσία επιβολής μονομερώς των γενικών όρων συναλλαγής (Γ.Ο.Σ.) που ρυθμίζουν την εν λόγω συμβατική σχέση. Γεννιέται επομένως η υποχρέωση προστασίας του ασθενέστερου μέρους, ώστε να μη διαταράσσεται η απαραίτητη σχέση εμπιστοσύνης που πρέπει να διέπει τις τραπεζικές συναλλαγές. Η καλόπιστη συμπεριφορά εκ μέρους της τράπεζας, στην οποία περιλαμβάνεται και η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας, απορρέει πρωτίστως από την εφαρμογή των αρχών της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Με την έννοια καλή πίστη, εννοούμε την ευθύτητα που επιβάλλεται κατά την κοινή αντίληψη να διακρίνει τον χρηστό και εχέφρονα άνθρωπο στις συναλλαγές του, ενώ ως συναλλακτικά ήθη νοούνται οι τρόποι ενέργειας που συνηθίζονται στις συναλλαγές. Οι εν λόγω αρχές διέπουν τις τραπεζικές συμβάσεις τόσο σε προσυμβατικό στάδιο βάσει των διατάξεων των άρθρων 197-198 Α.Κ., όσο και σε συμβατικό και μετασυμβατικό στάδιο, βάσει του άρθρου 288 Α.Κ.

¹⁰ βλ. την με αρ. 230/2007 απόφαση ΜΠΡ ΡΟΔ

Προκειμένου να οριοθετηθεί το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η τράπεζα δεσμεύεται από τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών και συνακόλουθα από την υποχρέωση τήρησης του τραπεζικού απορρήτου, διευκρινίζουμε τα εξής: Το προσυμβατικό στάδιο αποτελεί το στάδιο των διαπραγματεύσεων και ξεκινάει από την στιγμή που ο ενδιαφερόμενος προσεγγίζει τους υπαλλήλους-προσθηθέντες της τράπεζας, με σκοπό τη διερεύνηση των δυνατοτήτων για κατάρτιση τραπεζικής συμβάσεως. Το συμβατικό στάδιο ευνόητο είναι ότι εκτείνεται από την κατάρτιση της σύμβασης και για όσο αυτή εξακολουθεί να ισχύει, ενώ κατά το λεγόμενο μετασυμβατικό στάδιο, η ισχύς της σύμβασης έχει πάψει πλέον να υφίσταται ως προς την κύρια παροχή, εξακολουθούν ωστόσο να επιβιώνουν ορισμένες παρεπόμενες υποχρεώσεις προστασίας του αντισυμβαλλομένου, μεταξύ των οποίων και η τήρηση εχεμύθειας εκ μέρους της τράπεζας. Απαλλαγή της τράπεζας από τις υποχρεώσεις, που επιβάλλει η εφαρμογή της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, δεν μπορεί να γίνει εκ των προτέρων με παραίτηση του ενός μέρους. Τέτοια συμφωνία θα ήταν άκυρη (ΑΚ 174), καθώς οι σχετικές διατάξεις είναι αναγκαστικού δικαίου.

ii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Η παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου θεμελιώνεται ποινικά στο άρθρο 252 Π.Κ. περί υπηρεσιακού απορρήτου, σύμφωνα με το οποίο, ο υπάλληλος που παραβαίνει τα καθήκοντά του γνωστοποιώντας σε κάποιον τρίτο οτιδήποτε γνωρίζει λόγω της υπηρεσίας του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Σύμφωνα με το αρ. 253 Π.Κ., η παραβίαση του υπηρεσιακού και εν προκειμένω του τραπεζικού απορρήτου τιμωρείται και μετά την αποχώρηση του υπαλλήλου από την υπηρεσία, ενώ στο άρθρο 261 Π.Κ., ορίζεται ότι σε ποινικό κολασμό υπόκεινται και οι προϊστάμενοι που παροτρύνουν τέτοιου είδους παράνομες συμπεριφορές των υφισταμένων τους. Διχασμό προκαλεί το αρ. 371 Π.Κ., το οποίο καθιστά αξιόποινη την παραβίαση του καθήκοντος επαγγελματικής εχεμύθειας από πρόσωπα στα οποία γνωστοποιούνται ιδιωτικά απόρρητα στα πλαίσια της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Κατά μία άποψη, η παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου προστατεύεται και από το άρθρο 371 Π.Κ. ¹¹

¹¹ βλ. Ψυχομάνη Σ., *Τραπεζικό Δίκαιο- Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*, (τεύχος I-Γενικό Μέρος), 2008, σελ. 168

Την άποψη αυτή φαίνεται να ενστερνίζεται στην πλειονότητά της και η νομολογία ¹², Κατά άλλους ωστόσο ¹³, στην εμβέλεια του εν λόγω άρθρου εμπίπτουν μόνο επαγγέλματα τα οποία δημιουργούν εκ των πραγμάτων μία περισσότερο προσωπική σχέση με τον πελάτη (ιατρός, ιερέας, δικηγόρος), και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζεται όσον αφορά το γενικό τραπεζικό απόρρητο, το οποίο καλύπτει κυρίως γεγονότα οικονομικού περιεχομένου, τα οποία φυσικά δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι άπτονται της αυστηρά προσωπικής ζωής.

iii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 402 παράγραφος 2 του Κ.Πολ.Δ., ο μάρτυρας σε πολιτική δίκη, δεν έχει υποχρέωση να καταθέσει για περιστατικά που εμπίπτουν στην έννοια του επαγγελματικού απορρήτου, ήτοι στην συγκεκριμένη περίπτωση που μελετάμε, του γενικού τραπεζικού απορρήτου. Από τη διατύπωση της διάταξης, συμπεραίνουμε ότι η δυνατότητα κατάθεσης υφίσταται μεν, εναπόκειται ωστόσο στη διακριτική ευχέρεια του ίδιου του μάρτυρα αν θα καταθέσει ή όχι όσα πραγματικά περιστατικά έχουν περιέλθει εις γνώση του ένεκα του επαγγέλματός του. Περαιτέρω από το άρθρο 450 παράγραφος 2, προκύπτει και η δυνατότητα μη επίδειξης εγγράφων με σκοπό την τήρηση του απορρήτου ¹⁴

¹² βλ. την με αρ. 230/2007 απόφαση ΜΠΡ ΡΟΔ και την με αρ. 19/2001 απόφαση ΠΛΗΜΜ ΛΙΒΑΔ

¹³ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 25-26

¹⁴ βλ. την με αρ. 230/2007 απόφαση ΜΠΡ ΡΟΔ

iv. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Το γενικό τραπεζικό απόρρητο θεμελιώνεται δικονομικά και στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και συγκεκριμένα στο άρθρο 183, παράγραφος 1, εδάφιο β', σύμφωνα με το οποίο δεν εξετάζονται ως μάρτυρες, πρόσωπα, τα οποία στα πλαίσια του επαγγέλματος τους, έχουν λάβει γνώση πληροφοριών που καλύπτονται από υποχρέωση εχεμύθειας. Η εν λόγω απαγόρευση αίρεται, κατόπιν συναινέσεως του προσώπου, στο οποίο αφορά το απόρρητο. Επιπλέον, όπως στην πολιτική, έτσι και στη διοικητική δίκη, υπάρχει η δυνατότητα μη επίδειξης εγγράφων με σκοπό την τήρηση του απορρήτου.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι παρά την προστασία του γενικού τραπεζικού απορρήτου από τον κώδικα πολιτικής και διοικητικής δικονομίας, διαφορετικά είναι τα πράγματα όσον αφορά την ποινική δίκη: Οι τραπεζικοί υπάλληλοι δεν δικαιούνται να αρνηθούν τη μαρτυρία τους ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων ως προς τα καλυπτόμενα από το γενικό τραπεζικό απόρρητο περιστατικά, κατά τη ρητή διάταξη του αρ. 209 Κ.Ποιν.Δ. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας δεν περιλαμβάνει αντίστοιχες προς το αρ. 402 εδ. 2 του Κ.Πολ.Δ. διατάξεις, το δε αρ. 212 Κ.Ποιν.Δ. αναφέρει περιοριστικώς τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η κατά παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου μαρτυρική κατάθεση συνεπάγεται ακυρότητα της διαδικασίας, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνεται το τραπεζικό απόρρητο.¹⁵ Επειδή όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι τραπεζικοί υπάλληλοι εμπίπτουν στα πρόσωπα που δεσμεύονται από το απόρρητο του αρ. 251 Π.Κ. και κατά μία άποψη και του αρ. 371 Π.Κ., εύλογα θα μπορούσε να δημιουργηθεί η υπόνοια σύγκρουσης μεταξύ του Π.Κ. και του αρ. 212 Κ.Ποιν.Δ.. Ωστόσο, ουδεμία τέτοια σύγκρουση υφίσταται στην προκειμένη περίπτωση, καθώς το γενικό καθήκον μαρτυρίας αποτελεί λόγο άρσεως του αδίκου.

16

¹⁵ αντίθετα έχει κρίνει η με αρ. 2575/1972 ΠολΠρΘεσ απόφαση

¹⁶ βλ. την με αρ. 19/2001 απόφαση ΠΛΗΜΜ ΛΙΒΑΔ

ν. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΘΙΜΟ

Παρά το γεγονός ότι το γενικό τραπεζικό απόρρητο προστατεύεται επαρκώς τόσο από τον αστικό, όσο και από τον ποινικό κώδικα, αξίζει να σημειωθεί η δυνατότητα θεμελίωσής του ακόμα και σε εθνικούς κανόνες. Πρόκειται κυρίως για κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας ή για εσωτερικούς κανονισμούς, οι οποίοι ναι μεν δεν έχουν ισχύ θετικού δικαίου, οφείλουν ωστόσο να τηρούνται, καθώς έτσι έχει επικρατήσει στην πρακτική. Συγκεκριμένα, στο χώρο του τραπεζικών ιδρυμάτων, ευρέως γνωστός είναι ο λεγόμενος Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας, ο οποίος μεταξύ άλλων, περιέχει και διατάξεις περί του τραπεζικού απορρήτου.

3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

ι. ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (ΑΡΘΡΟ 198 Α.Κ.)

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, προσυμβατικό ονομάζεται το στάδιο των διαπραγματεύσεων, κατά το οποίο δημιουργείται μια οιονεί συμβατική σχέση, η οποία υποχρεώνει τους συμβαλλομένους να τηρούν μία ειλικρινή συναλλακτική συμπεριφορά. Πρόκειται για μία ιδιόμορφη ευθύνη, που πηγάζει εκ του νόμου. Η υπαίτια παράβαση της υποχρέωσης αυτής δημιουργεί την λεγόμενη προσυμβατική ευθύνη ή αλλιώς ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις,¹⁷ η οποία απαιτεί την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας ανάμεσα στην υπαίτια αντισυναλλακτική συμπεριφορά του ενός μέρους, δηλαδή της τράπεζας και στην επέλευση ζημίας του άλλου (μέρους), δηλαδή του πελάτη. Η αποζημίωση του άρθρου 198 Α.Κ., στην οποία εν προκειμένω θα υποχρεούται η τράπεζα λόγω παραβίασης της υποχρέωσης εχεμύθειας κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων, καλύπτει τόσο τη θετική ζημία (μείωση του ενεργητικού), όσο και το διαφυγόν κέρδος (ματαίωση αύξησης του ενεργητικού ή μείωσης του παθητικού), σε καμία περίπτωση ωστόσο δεν καλύπτει το διαφέρον εκπληρώσεως,¹⁸ ό,τι δηλαδή θα είχε ο αντισυμβαλλόμενος αν εκπληρωνόταν η αρχική ενοχή

¹⁷ βλ. Γεωργιάδη Α., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 2002, σελ. 452

¹⁸ βλ. Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999, σελ. 159

Πρακτικά βέβαια η παραβίαση του απορρήτου δεν γίνεται από την ίδια την τράπεζα ως νομικό πρόσωπο, αλλά από τους υπαλλήλους αυτής. Ωστόσο, βάσει του άρθρου 922 Α.Κ.,¹⁹ η ευθύνη της τράπεζας είναι αντικειμενική: η ευθύνη της δηλαδή υφίσταται, ανεξάρτητα από πταίσμα της τράπεζας ως νομικού προσώπου,²⁰ αρκεί σύμφωνα με το άρθρο 330 Α.Κ. να υφίσταται υπαιτιότητα (δόλο και αμέλεια) του τραπεζικού υπαλλήλου. Σε αυτήν την περίπτωση, ο υπάλληλος που προέβη σε παραβίαση του απορρήτου ενέχεται, σύμφωνα με το άρθρο 926 Α.Κ., παθητικά εις ολόκληρον με την τράπεζα, δηλαδή τόσο η τράπεζα, βάσει του αρ. 922 Α.Κ., όσο και ο υπάλληλος βάσει του αρ. 914 Α.Κ., θα είναι έναντι του πελάτη, συνοφειλέτες της αποζημίωσης, η οποία (αποζημίωση) θα δοθεί ολόκληρη από τον ένα συνοφειλέτη, ο οποίος κατόπιν έχει το δικαίωμα να στραφεί αναγωγικά εναντίον του άλλου²¹

ii. ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (ΑΡΘΡΟ 288 Α.Κ.)

Σύμφωνα με το αρ. 288 Α.Κ., ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η τήρηση του γενικού τραπεζικού απορρήτου εντάσσεται στα πλαίσια των παρεπόμενων υποχρεώσεων, ως απόρροια της βασικής συναλλακτικής σχέσης που συνδέει την τράπεζα με τον πελάτη. Η παραβίαση παρεπόμενης συμβατικής υποχρέωσης καθιστά την εκπλήρωση της παροχής «πλημμελή», όρος που έχει επικρατήσει στην επιστήμη και στην νομολογία, για να περιγράψει μία από τις μορφές ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής εξαιτίας του οφειλέτη, εκτός της αδυναμίας παροχής και της υπερημερίας (η εκπλήρωση της παροχής εξακολουθεί μεν να είναι δυνατή, υπάρχει ωστόσο υπαίτια καθυστέρηση στην εκπλήρωση της), οι οποίες είναι οι μόνες περιπτώσεις παράβασης του οφειλέτη της υποχρέωσής του προς παροχή, που ρυθμίζονται ρητά από τον Αστικό Κώδικα.

¹⁹ η προσυμβατική ευθύνη του αρ. 198 Α.Κ. αποτελεί μορφή εξωδικαιοπρακτικής ενοχής, βλ. Γεωργιάδη Α., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 2002 σελ. 376-377

²⁰ βλ. Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999, σελ. 582

²¹ βλ. αρ. 927 Α.Κ. και Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999, σελ. 378

Νομοθετικό έρεισμα για τη θεμελίωση ευθύνης λόγω «πλημμελούς εκπλήρωσης», αποτελεί το αρ. 330 Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης ευθύνεται για κάθε αθέτηση των υποχρεώσεων του από υπαιτιότητα. Ως προς την εξειδίκευση της ευθύνης λόγω πλημμελούς εκπλήρωσης, στον Α.Κ. υφίσταται κενό, το οποίο πληρούται με αναλογία δικαίου, ήτοι και στις περιπτώσεις πλημμελούς εκπλήρωσης εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του Α.Κ. περί αδυναμίας εκπληρώσεως και υπερημερίας (αρ. 335, 337, 343, 382 και 383 Α.Κ.).²²

Έτσι, στην προκειμένη περίπτωση παραβίασης του γενικού τραπεζικού απορρήτου εκ μέρους της Τράπεζας, ο πελάτης έχει δικαίωμα να τάξει στην τράπεζα εύλογη προθεσμία προκειμένου να συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις της, μετά την πάροδο της οποίας έχει δικαίωμα είτε να υπαναχωρήσει από την τραπεζική σύμβαση, είτε να απαιτήσει αποζημίωση για μη εκπλήρωση.²³ Αν η τραπεζική σύμβαση έχει διαρκή χαρακτήρα, που είναι και το σύνηθες, ο πελάτης έχει επιπλέον το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση, σε περίπτωση ουσιώδους βλάβης των συμφερόντων του.²⁴

Όπως συμβαίνει στην προσυμβατική ευθύνη, έτσι και στην συμβατική, η τράπεζα ευθύνεται αντικειμενικά για τις παραβιάσεις του απορρήτου από τους υπαλλήλους της, με τη διαφορά όμως ότι εδώ η ευθύνη της τράπεζας απορρέει από το αρ. 334 Α.Κ., λόγω της συμβατικής σχέσης που συνδέει την οφειλέτρια-τράπεζα με τον ζημιωθέντα δανειστή-πελάτη της. Ο υπάλληλος δεν ευθύνεται απευθείας έναντι του πελάτη, αφού δεν τον συνδέει μαζί του καμία συμβατική σχέση. Αν όμως η συμπεριφορά του συνιστά αδικοπραξία τότε υπέχει έναντι του πελάτη αδικοπρακτική ευθύνη, η οποία απορρέει από το αρ. 914 Α.Κ., οπότε σε αυτή την περίπτωση θα υφίσταται ενοχή εις ολόκληρον μεταξύ τράπεζας και υπαλλήλου αυτής, όπου και οι δύο υπέχουν ευθύνη έναντι του πελάτη βάσει του αρ. 926 Α.Κ. Επίσης και σε αυτήν την περίπτωση υπάρχει η δυνατότητα αναγωγής σύμφωνα με το αρ. 927 Α.Κ.²⁵

²² βλ. Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999

²³ βλ. άρ. 282, 283 Α.Κ.

²⁴ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 53

²⁵ βλ. Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999, σελ. 252

iii. ΑΔΙΚΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (ΑΡΘΡΟ 914 Α.Κ.)

Το γεγονός ότι η κοινοποίηση επαγγελματικών απορρήτων απαγορεύεται με ρητές διατάξεις νόμου, σε συνδυασμό με την διατύπωση του άρθρου 914 Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο «όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει», μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υφίσταται και προσωπική αδικοπρακτική ευθύνη του τραπεζικού υπαλλήλου έναντι του πελάτη. Η εν λόγω ευθύνη έχει ευρύτερο περιεχόμενο, καθώς εκτείνεται και μετά την αποχώρηση του υπαλλήλου από την υπηρεσία, όπως επίσης και κατά το μετασυμβατικό στάδιο, κατά το οποίο, η ισχύς της συμβάσεως τράπεζας-πελάτη έχει πάψει πλέον να υφίσταται τουλάχιστον ως προς την κύρια παροχή.²⁵ Επίσης, η αδικοπρακτική ευθύνη παρέχει δύναμη του με αρ. 932 Α.Κ. και δυνατότητα ικανοποίησης της μη περιουσιακής ζημίας ή άλλως της ηθικής βλάβης, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται, ενώ στην περίπτωση της προσυμβατικής και της συμβατικής ευθύνης, γένεση τέτοιου είδους αξίωσης δεν προβλέπεται.

iv. ΕΥΘΥΝΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΑΡ. 57 Α.Κ.)

Όπως ήδη αιτιολογήθηκε, η παραβίαση του γενικού τραπεζικού απορρήτου αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα, σε περίπτωση παραβίασης του τραπεζικού απορρήτου, ο πελάτης έχει δικαίωμα να απαιτήσει και η τράπεζα όπως και ο τραπεζικός υπάλληλος αντίστοιχα υπέχουν ευθύνη για άρση και παράλειψη στο μέλλον της προσβολής του απορρήτου. Επιπλέον, αν υπάρχει υπαιτιότητα του τραπεζικού υπαλλήλου, σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, δεν αποκλείεται και η αξίωση αποζημίωσης. Τέλος, όπως προκύπτει από το άρθρο 59 Α.Κ., η ευθύνη από προσβολή της προσωπικότητας αποτελεί τη μία από τις δύο περιπτώσεις -μαζί με την αδικοπρακτική ευθύνη- όπου κατά τον Α.Κ. προβλέπεται ρητά και η αποκατάσταση της ηθικής βλάβης.²⁶

²⁵ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 54

²⁶ βλ. Γεωργιάδη Α., *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999, σελ. 611

4. ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

i. Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥ

Είναι ευνόητο ότι σε περίπτωση ρητά εκπεφρασμένης θετικής βούλησης του δικαιούχου –πελάτη όσον αφορά την αποκάλυψη στοιχείων που αφορούν κυρίως την οικονομική του ζωή, τα οποία έχει εμπιστευθεί στην τράπεζα ένεκα του μεταξύ τους συμβατικού δεσμού, η τράπεζα όχι μόνο δεν έχει υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας, αλλά πολλές φορές επιβάλλεται να προβεί ακόμη και σε διάδοση των δεδομένων αυτών, αν από τη δημοσιοποίηση τους μπορεί να προκύψει αύξηση της φερεγγυότητας και γενικότερα προοπτικές εξέλιξης για τον δικαιούχο. Τι γίνεται όμως στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει ρητά εκπεφρασμένη βούληση του δικαιούχου, πράγμα που είναι και το σύνηθες; Σ' αυτήν την περίπτωση, γνώμονας για την στάση που πρέπει να ακολουθήσει η τράπεζα είναι η εικαζόμενη, η υποθετική βούληση του πελάτη, η ανίχνευση της οποίας θα πρέπει να γίνεται με βάση κατ' αρχάς τις αρχές της καλής πίστης αλλά και με βάση το συμφέρον του δικαιούχου.²⁷

Χαρακτηριστική περίπτωση εικαζόμενης βούλησης του πελάτη υπέρ της άρσης του τραπεζικού απορρήτου αποτελεί η ανάθεση διεκπεραίωσης τραπεζικών του υποθέσεων σε εκούσιο αντιπρόσωπο, υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι οι πληροφορίες που έχει δικαίωμα να λάβει ο νόμιμος αντιπρόσωπος δεν αφορούν άλλες υποθέσεις, στις οποίες δεν εκτείνεται η αντιπροσωπευτική του εξουσία.

ii. Η ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ

Οι διατάξεις, για χάρη των οποίων υποχωρεί το γενικό τραπεζικό απόρρητο, απορρέουν κυρίως από το χώρο του φορολογικού δικαίου, με σκοπό την προστασία του δημόσιου συμφέροντος. Σύμφωνα με το αρ. 66 παρ. 1 εδ. β' του Ν. 2238/1994, οι προϊστάμενοι των δημόσιων οικονομικών υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ.) έχουν το δικαίωμα να ζητούν από τις τράπεζες όσες πληροφορίες είναι απαραίτητες στην εκτέλεση του έργου τους.

²⁷ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 30

Επιπλέον, όπως ορίζεται στο αρ. 260 Κ.Ποιν.Δ., ο ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι έχουν το δικαίωμα να προβούν σε κατάσχεση πραγμάτων ή εγγράφων που έχουν κατατεθεί σε τράπεζα, εφόσον αυτά σχετίζονται με το υπό διερεύνηση έγκλημα, ακόμη κι αν δεν ανήκουν στον κατηγορούμενο.

Από την άλλη, δεν είναι λίγες και οι διατάξεις ιδιωτικού δικαίου, μπροστά στις οποίες κάμπτεται το γενικό τραπεζικό απόρρητο. Ενδεικτικά αναφέρουμε το άρθρο 456 παρ. 1 Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο: «Ο εκχωρητής έχει υποχρέωση να δώσει στον εκδοχέα όσες πληροφορίες είναι αναγκαίες για την ενάσκηση της απαίτησης και να του παραδώσει τα αποδεικτικά της έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή του».

Βέβαια, υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η υπεροχή του τραπεζικού απορρήτου έναντι άλλων διατάξεων ιδιωτικού δικαίου ή και το αντίστροφο, είναι δυσδιάκριτη και αμφισβητούμενη. Π.χ. Από το αρ. 1445 Α.Κ. εδ β', απορρέει η υποχρέωση αρμόδιας υπηρεσίας, κατόπιν αιτήσεως ενός από τους πρώην συζύγους, να του δίνει πληροφορίες για την περιουσία και τα εισοδήματα του άλλου συζύγου, προκειμένου για τον καθορισμό του ύψους της διατροφής. Σύμφωνα με μία άποψη,²⁸ η τράπεζα εντάσσεται στην έννοια της «αρμόδια υπηρεσίας» και επομένως η εν λόγω διάταξη του Α.Κ. υπερισχύει έναντι του τραπεζικού απορρήτου. Από την άλλη, η με αρ. 1275/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου, έκρινε ως μη νόμιμη τη χορήγηση πληροφοριών από τράπεζα σχετικά με το ποσό λογαριασμού καταθέτη της, κατόπιν εισαγγελικής εντολής και αίτησης του πρώην συζύγου του καταθέτη.

iii. ΤΟ ΥΠΕΡΕΧΟΝ ΕΝΝΟΜΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ

Συνηθέστερη περίπτωση άρσης του τραπεζικού απορρήτου λόγω υπέρτερου έννομου συμφέροντος αποτελεί αυτή της εξυπηρέτησης του δημόσιου συμφέροντος, όπως είναι η καταπολέμηση της εγκληματικότητας ή η αποκάλυψη σοβαρών φορολογικών παραβάσεων/αποκρύψεων. Σε κάθε περίπτωση, ευνόητο είναι ότι η παροχή πληροφοριών εκ μέρους της τράπεζας προς τις δημόσιες υπηρεσίες (συνήθως διοικητικές ή δικαστικές) θα πρέπει να γίνεται τηρουμένων των αρχών της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

²⁸ βλ. Κουτσούκη Δ., *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998, σελ.

Δεν αποκλείεται δικαιούχοι του υπέρτερου συμφέροντος να είναι η ίδια η τράπεζα π.χ. σε περίπτωση που ανακύψει η ανάγκη δικαστικής της προστασίας σύμφωνα με το αρ. 20 Συντ. ή κάποιο τρίτο άτομο, πελάτης της τράπεζας ή μη. Αν πρόκειται για πελάτη της τράπεζας, δεδομένου ότι η τράπεζα συνδέεται με συμβατικό δεσμό τόσο με τον πελάτη του οποίου τα προσωπικά δεδομένα θα αποκαλυφθούν, όσο και με τον πελάτη χάριν του οποίου αίρεται το απόρρητο, η τράπεζα έχει ισχυρότερη υποχρέωση καλόπιστης υποχρέωσης απέναντι στον πελάτη με τον οποίο συνδέεται με ισχυρότερο δεσμό, εφόσον τα αντικρουόμενα συμφέροντα είναι ισοδύναμης αξίας. Η ισχύς του συμβατικού δεσμού κρίνεται με κριτήρια όπως είναι η διάρκεια του ή η οικονομική αξία της σύμβασης.²⁹ Αν όμως πρόκειται για τρίτο-μη πελάτη της τράπεζας, τότε η άρση απορρήτου εις βάρος πελάτη της, θα πρέπει να γίνεται μόνο εφόσον υφίσταται ανάγκη ικανοποίησης κατά πολύ σημαντικότερου εννόμου συμφέροντος.

Τέλος, στη σύγχρονη εποχή, όπου ο ρυθμός των οικονομικών συναλλαγών γίνεται ολοένα και πιο ραγδαίος, έχει καταστεί πλέον συνήθης πρακτική και η ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν τους πελάτες τους, μεταξύ τραπεζών ή άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η ανταλλαγή γίνεται κυρίως μέσω της ανώνυμης εταιρείας, με την επωνυμία ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ» -γνωστής πλέον σε όλους μας- η λειτουργία και η νομιμότητα της οποίας κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν σε χωριστή ενότητα.

5. Η ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΩΣ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ν. 2472/1997

Η διατραπεζική ανώνυμη εταιρεία με τον διακριτικό τίτλο ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1997, έχοντας ως σκοπό την προστασία της εμπορικής πίστης μέσω της εκτίμησης της φερεγγυότητας των αντισυμβαλλομένων. Η λειτουργία της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. της οποίας έργο αποτελεί κατ' ουσίαν η διαχείριση ενός Αρχείου Δεδομένων Οικονομικής Συμπεριφοράς, έχει προκαλέσει ποικίλες

²⁹ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 33-35

αρνητικές αντιδράσεις. Αποκορύφωμα αποτέλεσε ο ξεσηκωμός του Πανελληνίου Συλλόγου Δανειοληπτών το 2008, με τον ισχυρισμό μεταξύ άλλων ότι η λειτουργία της εν λόγω ανώνυμης εταιρείας είναι παράνομη αφού καταστρατηγεί τον Ν. 2472/1997 περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.³⁰

i. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 2472/1997

Το ερώτημα που τίθεται εδώ κατ' αρχάς, είναι κατά πόσο οι πληροφορίες που καλύπτει το τραπεζικό απόρρητο- πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου κυρίως- εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του Ν. 2472/1997. Λαμβάνοντας υπόψη:

1) το αρ. 2 περ. α του Ν. 2472/1997, όπου ως «Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα», ορίζεται κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων., **2)** το αρ. 2 περ. γ, όπου ως «Υποκείμενο των δεδομένων», ορίζεται το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, **3)** το αρ. 2 περ. δ, σύμφωνα με το οποίο «Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» αποτελεί κάθε εργασία που πραγματοποιείται, από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή, **4)** το αρ. 2 περ. ε, σύμφωνα με το οποίο «Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», αποτελεί το σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας, και τα οποία τηρούνται είτε από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο, **5)** το αρ. 2 περ. ζ, όπου ως «Υπεύθυνος επεξεργασίας», ορίζεται οποιοσδήποτε καθορίζει τον σκοπό και τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός,

³⁰ βλ. <http://fonirodopis.wordpress.com>

6) το αρ. 3 παρ. 1, όπου ορίζεται ότι «Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο και 7) το αρ. 3 παρ. 3 του ίδιου ως άνω νόμου, σύμφωνα με το οποίο «ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον αυτή εκτελείται: « α) Από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία, εγκατεστημένο στην Ελληνική Επικράτεια ή σε τόπο όπου βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο.....»,³¹ καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι πληροφορίες που αφορούν την οικονομική φερεγγυότητα του ατόμου εμπίπτουν ή ορθότερα θα έπρεπε να εμπίπτουν στην προστασία του Ν. 2472/1997, καθώς η διαβίβαση και διατήρησή τους στους αποδέκτες τους, συνιστούν επέμβαση στην ιδιωτική ζωή του ατόμου και μπορούν να οδηγήσουν σε περιορισμό της οικονομικής του ελευθερίας και κατά συνέπεια της ανάπτυξης της προσωπικότητάς του. Κρίνεται σκόπιμο στο παρόν σημείο, να διευκρινιστεί ότι από το πεδίο εφαρμογής του νόμου εξαιρούνται τα νομικά πρόσωπα, όπως εμμέσως συνάγεται από το αρ. 2 περ. γ του νόμου περί προστασίας προσωπικών δεδομένων.

ii. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.

Ως γενικές προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων ισχύουν οι θεμελιώσεις αρχές που διατυπώνονται στο αρ. 4 του Ν. 2472/1997, σύμφωνα με το οποίο τα προσωπικά δεδομένα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο και να διέπονται από ακρίβεια, ενώ ο σκοπός για τον οποίο συλλέγονται πρέπει να είναι καθορισμένος εκ των προτέρων, σαφώς διατυπωμένος και νόμιμος. Μεταφερόμενοι στο διατραπεζικό σύστημα που εν προκειμένω μελετάμε, επισημαίνουμε ότι η λειτουργία του, προκειμένου να είναι νόμιμη, θα πρέπει να διέπεται πιο συγκεκριμένα από τις παρακάτω αρχές:

³¹ βλ. τον Ν. 2472/1997

α) Αρχή της νόμιμης και θεμιτής επεξεργασίας

Η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των πελατών μίας τράπεζας πρέπει να πραγματοποιείται με θεμιτά μέσα και με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής τους. Συγκεκριμένα, η εν λόγω αρχή τηρείται όταν εφαρμόζονται οι εξής κανόνες:

i. Ενημέρωση του ατόμου ότι τα προσωπικά του δεδομένα πρόκειται να διαβιβαστούν και να τύχουν επεξεργασίας από το διατραπεζικό σύστημα ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. (αρ. 11 του Ν. 2472/1997)

ii. Προηγούμενη συγκατάθεση του ατόμου (αρ. 5 του Ν. 2472/1997)

Εδώ πρέπει να γίνει ο εξής διαχωρισμός:

Όταν πρόκειται για δεδομένα οικονομικού χαρακτήρα, καταχωρημένα στο σύστημα δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς που τηρεί η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., δηλαδή όταν πρόκειται για ληξιπρόθεσμες, βεβαιωμένες και απαιτητές οφειλές (π.χ. οφειλές από ακάλυπτες επιταγές, διαταγές πληρωμής, πλειστηριασμοί, πτωχεύσεις, υποθήκες), η επεξεργασία και η περαιτέρω διαβίβαση τους σε τράπεζες, δεν απαιτεί τη συγκατάθεση του δικαιούχου. Και αυτό διότι η επεξεργασία τους εμπίπτει στην περ. ε', της παρ. 2 του άρθρου 5 Ν.2472/1997, όπου ορίζεται ότι δεν απαιτείται συγκατάθεση του υποκειμένου όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών.³²

Πράγματι, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, στις με αρ. 109/1999 και 24/2004 αποφάσεις της, έκρινε ότι η επεξεργασία, εκ μέρους των τρίτων- αποδεκτών, των δεδομένων που εντάσσονται στην ανωτέρω κατηγορία, είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση υπέρτερου εννόμου συμφέροντος, ήτοι της εμπορικής πίστης σε σχέση με τα συμφέροντα των πελατών των τραπεζών.³³

³² βλ. Ψυχομάνη Σ., *Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμες νομιμότητας*, 2002, σελ. 43 επ.

³³ βλ. Ιγγλεζάκη Ι., *Προστασία προσωπικών δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών «Τειρεσίας»*, 2006, σελ. 43

Όταν όμως πρόκειται για δεδομένα οικονομικού χαρακτήρα, καταχωρημένα στο σύστημα συγκέντρωσης κινδύνων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., δηλαδή όταν πρόκειται απλά για οφειλές σε καθυστέρηση, μη βεβαιωμένες και μη απαιτητές π.χ. (δεδομένα σχετικά με δάνεια καταναλωτικής πίστης και κάρτες που αφορούν ενήμερες οφειλές), ο νόμος θέτει αυστηρότερες προϋποθέσεις επεξεργασίας αυτών. Τυχόν επεξεργασία τους χωρίς τη σχετική συγκατάθεση του υποκειμένου τους θα ήταν μη νόμιμη, μη πρόσφορη και δυσανάλογη με το σκοπό του αρ. 4 παρ. 1β Ν.2472/1997, καθόσον εδώ η αφερεγγυότητα του πελάτη είναι απλώς ενδεχόμενη και όχι δεδομένη.³⁴ Άλλωστε, σε καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων που αφορούν νόμιμη οικονομική συμπεριφορά χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων.

iii. Προηγούμενη γνωστοποίηση στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα της επεξεργασίας. Κατά τη γνώμη μου, η επεξεργασία δεδομένων οικονομικού χαρακτήρα από την ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. δεν εμπίπτει σε καμία από τις εξαιρέσεις που θέτει το αρ. 7^Α παρ. 1 περ. β, εδ. γ' Ν. 2472/1997, που συνεπάγονται την απαλλαγή από την υποχρέωση γνωστοποίησης. Η γνωστοποίηση στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, της σύστασης και λειτουργίας αρχείου επεξεργασίας ή της έναρξης επεξεργασίας και περαιτέρω διαβίβασης των δεδομένων προς τις τράπεζες, αποτελεί υποχρέωση της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. και πρέπει να γίνεται εγγράφως. Αμφίβολο ωστόσο είναι το κατά πόσο η εν λόγω διατραπεζική εταιρεία προβαίνει όντως στην απαιτούμενη γνωστοποίηση.

iv. Προηγούμενη άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για την επεξεργασία. Άδεια της Αρχής απαιτείται (σωρευτικά με την ύπαρξη κι άλλων προϋποθέσεων), όταν πρόκειται για τη συλλογή και επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (π.χ. ποινικές καταδίκες, καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης, κατάσταση υγείας, πολιτικές πεποιθήσεις, θρήσκευμα) και εφόσον το υποκείμενο έδωσε τη γραπτή συγκατάθεση του για την επεξεργασία.

V. Η συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να είναι απόρρητη και να διενεργείται με ασφάλεια.

³⁴ βλ. την με αρ. 86/2002 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

β) Αρχή του σκοπού

Σύμφωνα με το αρ. 4 παρ. 1 εδ. α' του νόμου, η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να γίνεται για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς. Μεταφερόμενη η εν λόγω αρχή στο χώρο της διατραπεζικής ανταλλαγής πληροφοριών μέσω του συστήματος ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., σημαίνει ότι η συλλογή και επεξεργασία των οικονομικών κυρίως δεδομένων των υποκειμένων επιτρέπονται μόνο για τον προληπτικό έλεγχο της πιστοληπτικής τους ικανότητας και ότι η χρησιμοποίηση των δεδομένων για άλλο σκοπό (π.χ. για ικανοποίηση εννόμου συμφέροντος της τράπεζας ενώπιον δικαστικής αρχής), υπερβαίνει το θεμιτό σκοπό της επεξεργασίας.^{35, 36} Απόρροια της αρχής σκοπού, προς αποτροπή της πολυλειτουργικής χρησιμοποίησης των προσωπικών δεδομένων, αποτελεί και ο καθορισμός των αποδεκτών της επεξεργασίας. Αρχικά κρίθηκε ότι η διαβίβαση οικονομικών δεδομένων δικαιολογείται μόνο προς τράπεζες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εταιρείες διαχείρισης πιστωτικών καρτών και φορείς του δημόσιου φορέα και όχι προς τρίτους μετέχοντες ή μη μετέχοντες στις οικονομικές συναλλαγές.³⁷

Ακολούθως δε, πρόσθεσε η Αρχή³⁸ στην κατηγορία των αποδεκτών, τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και χρηματοδοτικής μίσθωσης, ενώ με νεότερη απόφασή της³⁹ αρνήθηκε να συμπεριλάβει στον κατάλογο των αποδεκτών τις εταιρείες ασφάλισης πιστώσεων και εγγυήσεων, κρίνοντας ορθά κατά τη γνώμη μου, καθώς η ασφάλιση ως εμπορική πράξη ενέχει εξ ορισμού την έννοια του κινδύνου. Περαιτέρω διαβίβαση των δεδομένων από τους ανωτέρω αποδέκτες σε τρίτους είναι απαγορευτική, ως υπερβαίνουσα το πλέγμα προστασίας του Ν. 2472/1997.

³⁵ βλ. την με αριθμ. 61/2001 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

³⁶ βλ. Ιγγλεζάκη Ι., *Προστασία προσωπικών δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών «Τειρεσίας»*, 2006, σελ. 39

³⁷ βλ. την με αρ. 109/1999 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

³⁸ βλ. την με αρ. 523/1999 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

³⁹ βλ. την με αρ. 62/2003 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

γ) Αρχή της αναλογικότητας

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη αρχή, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι συναφή δηλαδή σχετικά με το σκοπό επεξεργασίας, πρόσφορα δηλαδή κατάλληλα για την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου σκοπού επεξεργασίας και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά θεωρούνται αναγκαία για την εξυπηρέτηση του σκοπού στα πλαίσια του εν λόγω διατραπεζικού συστήματος. Εν ολίγοις, η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των πελατών της τράπεζας πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να επεμβαίνει όσο το δυνατόν λιγότερο στην προσωπική τους ζωή. Βάσει της αρχής της αναλογικότητας καθορίστηκαν οι επιτρεπόμενες κατηγορίες επεξεργαζόμενων οικονομικών δεδομένων: Έτσι, από την με αρ. 523/1999 απόφαση της Αρχής,⁴⁰ προκύπτει ότι επιτρέπεται από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. η επεξεργασία σφραγισμένων επιταγών, απλήρωτων συναλλαγματικών, καταγγελιών συμβάσεων πιστωτικών καρτών και δανείων καταναλωτικής πίστης, διαταγών πληρωμής, προγραμμάτων πλειστηριασμών, κατασχέσεων, αιτήσεων πτωχεύσεων, κηρυχθεισών πτωχεύσεων, προσημειώσεων και υποθηκών, ενώ αποκλείστηκαν τα λεγόμενα «ευμενή» δεδομένα, που αφορούν τη συγκέντρωση κινδύνων που αναλαμβάνουν τα άτομα από δάνεια και κάρτες. Η επεξεργασία μη βεβαιωμένου και μη απαιτητού χρέους, κρίνεται παράνομη, ως μη συνάδουσα με την αρχή του σκοπού και μη συμβιβαζόμενη με την αρχή της αναλογικότητας. Με βάση την ίδια αρχή, κρίθηκε ότι απαγορεύεται σε κάθε περίπτωση η συλλογή δεδομένων που προκύπτουν από αγοραπωλησίες ακινήτων και η συλλογή παραβάσεων που αφορούν μικροποσά. Επίσης, δε συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας, η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (π.χ. ποινικές καταδίκες, καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης, κατάσταση υγείας, πολιτικές πεποιθήσεις, θρήσκευμα) χωρίς προηγούμενη άδεια της Α.Π.Δ.Π.Χ. και συγκατάθεση του υποκειμένου.⁴¹

⁴⁰ βλ. http://www.dpa.gr/Documents/Gre/Apofaseis/191099_teiresias.doc

⁴¹ βλ. την με αρ. 109/1999 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

δ) Αρχή της ακρίβειας

Τα δεδομένα που συλλέγονται στα αρχεία της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. θα πρέπει να είναι ακριβή και ενημερωμένα. Η ακρίβεια και η ενημέρωση βαρύνει κατ' αρχήν τον υπεύθυνο επεξεργασίας, μόνο όμως όταν πρόκειται για δυσμενή προσωπικά δεδομένα.⁴² Αντίθετα, με την με αρ. 25/2004 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ., κρίθηκε ότι ειδικά για τις εξοφλήσεις οικονομικών υποχρεώσεων που δεν αποκτούν δημοσιότητα (από επιταγές, συναλλαγματικές και διαταγές πληρωμής), το βάρος μετακυλύεται στο ίδιο το υποκείμενο, το οποίο υποχρεούται να ενεργήσει προκειμένου να καταχωρηθεί η σχετική ευνοϊκή ένδειξη⁴³. Στο πλαίσιο της αρχής της ακρίβειας, είναι ευνόητο ότι τα δεδομένα θα πρέπει να καταχωρούνται με όλα τα απαραίτητα στοιχεία, ώστε να μην δημιουργείται ο κίνδυνος λαθών, εξαιτίας π.χ. συνωνυμιών⁴⁴. Ενδεχόμενη παραδρομή μπορεί να οδηγήσει σε ευθύνη της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. Η αρχή της ακρίβειας ισχύει, όχι μόνο κατά την καταχώρηση των δεδομένων στα αρχεία της εν λόγω ανώνυμης εταιρείας, αλλά και κατά την διαγραφή αυτών.⁴⁵

ε) Αρχή της πεπερασμένης διατήρησης των δεδομένων

Ο χρόνος διατήρησης των δεδομένων στο αρχείο της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. ρυθμίστηκε από την Α.Π.Δ.Π.Χ. αρχικά με την με αρ. 523/1999 απόφασή της, η οποία αργότερα τροποποιήθηκε από την με αρ. 25/2004 απόφαση και το αρ. 40 ν. 3259/2004. Σήμερα, κατόπιν του προσφάτως ψηφισθέντος νομοσχεδίου στις 26.1.2010 (ρύθμιση οφειλών επιχειρήσεων και επαγγελματιών προς τα πιστωτικά ιδρύματα και διατάξεις για την επεξεργασία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς), ισχύουν τα εξής:^{46, 47}

⁴² βλ. την με αρ. 24/2004 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

⁴³ βλ. επίσης την με αρ. 104/2001 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

⁴⁴ βλ. την με αρ. 4677/2001 απόφαση Πολ.Πρ.Αθ.

⁴⁵ βλ. την με αρ. 26/2002 απόφαση Α.Π.Δ.Π.Χ.

⁴⁶ βλ. <http://www.virvilis.gr/issue.php?id=23>

⁴⁷ βλ. <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/5497>

- Επιταγές και συναλλαγματικές που εξοφλούνται σε 30 ημέρες από την σφράγιση/λήξη αντίστοιχα (αντί σε 8 ημέρες που ίσχυε πριν το νομοσχέδιο), δεν καταχωρούνται στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ για δυσμενή στοιχεία που αφορούν επιταγές ή συναλλαγματικές μειώθηκε από τρία σε δύο χρόνια.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ για δυσμενή στοιχεία που αφορούν καταγγελίες συμβάσεων καρτών και δάνεια μειώθηκε από τρία σε δύο χρόνια.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ για δυσμενή στοιχεία που αφορούν διαταγές πληρωμής μειώθηκε από τέσσερα σε τρία χρόνια.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ για δυσμενή στοιχεία που αφορούν προγράμματα πλειστηριασμών μειώθηκε από πέντε σε τέσσερα χρόνια.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ για δυσμενή στοιχεία που αφορούν κατασχέσεις και επιταγές του ν.δ. 1923 μειώθηκε από πέντε σε τέσσερα χρόνια.

- Η παραμονή στο μητρώο του ΤΕΙΡΕΣΙΑ διοικητικών κυρώσεων του Υπ. Οικονομικών, μειώθηκε από πέντε σε τέσσερα χρόνια.

- Ανεξόφλητα δεδομένα έως 1.000 € (αντί έως 500 €) και εξοφλημένα έως 3.000 € (αντί έως 1.000 €) που δεν υπερβαίνουν τις τρεις καταχωρήσεις δεν εμφανίζονται στο αρχείο.

Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά στην πιο πρόσφατη εξέλιξη που αφορά το σύστημα ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ: Στα πλαίσια του Ν. 3869/2010, ο οποίος αφορά τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ορίστηκε ότι τα δεδομένα οφειλέτη που υπήχθη στην εν λόγω δικαστική ρύθμιση παραμένουν στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ μέχρι τρία χρόνια από την έλευση της απαλλαγής του από τα χρέη.

Σε κάθε πάντως περίπτωση το ανώτατο διάστημα για το οποίο μπορεί να παραμείνει κάποιος «στα κατάστοιχα του ΤΕΙΡΕΣΙΑ» είναι τα δεκαπέντε έτη.

Να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό, ότι το αίτημα διαγραφής δεν γίνεται πάντα αποδεκτό, αν τα δικαιώματα του υποκειμένου διασφαλίζονται με μία απλή σημείωση. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η με αρ. 13/2002 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ. η οποία απέρριψε αίτημα διαγραφής διαταγής πληρωμής, αφού ο υπεύθυνος επεξεργασίας μετά την προσκόμιση των απαραίτητων δικαιολογητικών, είχε προβεί σε συμπλήρωση με την ένδειξη «εξοφλήθηκε». Διαφορετικά είναι ωστόσο τα πράγματα, αν εκλείψει τελείως η γενεσιουργός αιτία των δεδομένων (π.χ. επί ακύρωσης διαταγής πληρωμής ή ματαίωση πλειστηριασμού), οπότε η διαγραφή των δεδομένων

επιβάλλεται.^{48, 49} Ως προς την ευθύνη της διαγραφής, αναφερθήκαμε ανωτέρω. (βλ. δ) στην αρχή της ακρίβειας).

iii. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

α) δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης

Το δικαίωμα ενημέρωσης αντιστοιχεί, σύμφωνα με το αρ. 11 ν. 2472/1997, στην υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας, να ενημερώνει τα υποκείμενα κατά το στάδιο της συλλογής ότι πρόκειται να προβεί σε επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων. Η ενημέρωση περιλαμβάνει την ταυτότητα του υπευθύνου επεξεργασίας, το σκοπό της επεξεργασίας, τους αποδέκτες των δεδομένων στους οποίους γνωστοποιούνται τα δεδομένα. Σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του αρ. 24 παρ. 3, για τυχόν επεξεργασίες δεδομένων μεγάλου αριθμού υποκειμένων, που εκτελούνταν κατά την έναρξη ισχύος του νόμου, η ενημέρωση των υποκειμένων μπορούσε να γίνει και δια του τύπου. Η Α.Π.Δ.Π.Χ. δυνάμει της με αρ. 109/1999 απόφασής της, μετέτρεψε την ανωτέρω μεταβατική διάταξη σε ευρύτερη και πάγια τακτική, υιοθετώντας σε κάθε περίπτωση την ενημέρωση δια του τύπου.⁵⁰ Παρά το γεγονός ότι η τακτική αυτή έχει γίνει δεκτή και νομολογιακά⁵¹, κατά την προσωπική μου άποψη, ουδόλως εξασφαλίζεται στην πράξη ότι με το εν λόγω μέτρο, το άτομο στο οποίο αφορούν τα δεδομένα, θα ειδοποιηθεί σχετικά.

Το δικαίωμα πρόσβασης του αρ. 12 ν. 2472/1997, αποτελεί την αντίστροφη όψη του νομίσματος, αφού εδώ η πρωτοβουλία ανήκει στο ίδιο το υποκείμενο. Σε σχετικό αίτημα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να απαντήσει γραπτά εντός 15 ημερών, διαφορετικά το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στην ΑΠΔΠΧ.

⁴⁸ βλ .την με αρ. 545/1999 απόφαση της Α.Π.Δ.Π.Χ.

⁴⁹ βλ. το με αρ. 793/2003 βούλευμα Α.Π.

⁵⁰ βλ. Ιγγλεζάκη Ι., *Προστασία προσωπικών δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών «Τειρεσίας»*, 2006, σελ. 54

⁵¹ βλ. την με αρ. 3833/2003 απόφαση Εφ.Αθ.

β) δικαίωμα αντίρρησης

Το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., τη διόρθωση ή ακόμη και τη διαγραφή προσωπικών του δεδομένων, σύμφωνα με το αρ. 13 του νόμου, εφόσον δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ασκείται γραπτώς και όπως στο δικαίωμα πρόσβασης, έτσι και εδώ ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να απαντήσει στο υποκείμενο των δεδομένων εντός 15 ημερών, διαφορετικά υπάρχει η δυνατότητα προσφυγής στην ΑΠΔΠΧ.

γ) δικαίωμα δικαστικής προστασίας

Τέλος, το αρ. 14, εξοπλίζει το υποκείμενο των δεδομένων με τη δυνατότητα προσφυγής ενώπιον δικαστικής αρχής, εφόσον η επεξεργασία των οικονομικών του δεδομένων αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του και ιδίως της οικονομικής φερεγγυότητας και αξιοπιστίας του.

Παράλληλα με τα ανωτέρω δικαιώματα με τα οποία εξοπλίζονται τα υποκείμενα των οικονομικών δεδομένων, ας προστεθεί ότι ο ν. 2472/1997, στα άρθρα 19,21,22 και 23, προβλέπει κυρώσεις σε περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας-εν προκειμένω η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. ή τα πιστωτικά ιδρύματα- παραβιάσουν τις υποχρεώσεις επεξεργασίας. Συγκεκριμένα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υπέχει αστική ευθύνη, υποχρεούμενος σε καταβολή πλήρους αποζημιώσεως, ποινική ευθύνη, ενώ δεν αποκλείεται και αδικοπρακτική ευθύνη σύμφωνα με το αρ. 914 Α.Κ., όταν η ανακριβής επεξεργασία οφείλεται σε υπαιτιότητα των προστηθέντων του πιστωτικού ιδρύματος.

iv. ΣΥΝΤΟΜΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.»

Είναι γεγονός ότι τις μέρες που διανύουμε, οι συνθήκες στον αγοραστικό και οικονομικό χώρο γενικότερα, είναι ασφυκτικές περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε., που δόθηκαν στη δημοσιότητα τον Αύγουστο του 2010,⁵² το πρώτο εξάμηνο του 2010, εκδόθηκαν 104.568 επιταγές που έμειναν ακάλυπτες και 76.416 συναλλαγματικές που έμειναν απλήρωτες. Αναγκαίο κακό της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί, αποτελεί και η μαύρη λίστα του Τειρεσία που μέρα με τη μέρα μεγαλώνει: Ήδη οι εγγραφές φυσικών προσώπων

⁵² βλ. <http://madata.gr/epikairota/economy/73351.html>

και επιχειρήσεων στα αρχεία του έχουν ξεπεράσει το ένα εκατομμύριο (!) και δυστυχώς οι προβλέψεις για το μέλλον είναι ακόμη πιο δυσοίωνες. Το σοβαρότατο ερώτημα που τίθεται –μεταξύ άλλων- με αφορμή τα ανωτέρω στοιχεία είναι το εξής: Έτσι όπως έχουν εξελιχθεί τα πράγματα, σε μία εποχή όπου η οικονομική κρίση έχει αγγίξει για τα καλά και τη χώρα μας, η ύπαρξη του διατραπεζικού συστήματος ΤΕΙΡΑΙΣΙΑΣ Α.Ε. όντως αποτελεί αρωγό για την εξυγίανση των εμπορικών και εν γένει οικονομικών συναλλαγών ή μήπως λειτουργεί ως πανάκεια;;;

Σκοπός σύστασης της Τειρεσίας Α.Ε. ήταν η ασφάλεια των συναλλαγών, μέσω της αποκάλυψης των συστηματικά κακόπιστων και αφερέγγυων οφειλετών. Σήμερα ωστόσο, σε ένα περιβάλλον γενικευμένης επιχειρηματικής αστάθειας και αβεβαιότητας για το μέλλον, η δεινή οικονομική κατάσταση, αποτελεί πλέον όρο που χαρακτηρίζει όχι μόνο τους κακόπιστους οφειλέτες, αλλά το σύνολο σχεδόν του ελληνικού πληθυσμού. Έτσι, μέσα στο γενικευμένο αυτό κλίμα της οικονομικής ύφεσης, η αθέτηση των οικονομικών υποχρεώσεων οδηγεί σε «φακέλωμα» από τον Τειρεσία, χιλιάδων πολιτών, ανεξάρτητα από το αν η παραβίαση των υποχρεώσεων τους οφείλεται όντως σε εκ συστήματος κακοπιστία ή απλώς σε παροδική οικονομική δυσκολία. Στην δεύτερη περίπτωση, ο συναλλασσόμενος θα έπρεπε αντί να διαπομπεύεται, να διευκολύνεται από τις τράπεζες προκειμένου να τακτοποιήσει τις οφειλές του, αφού είναι φανερό ότι κάθε άλλο παρά κίνδυνο για τις συναλλαγές αποτελεί.

Αποτέλεσμα της απεριόριστης χρήσης –ή μάλλον της κατάχρησης- του ΤΕΙΡΕΣΙΑ, είναι η απροθυμία των επιχειρηματιών να κάνουν συναλλαγές με επιταγές ή συναλλαγματικές υπό το φόβο ότι ο εκδότης τους θα αποδειχθεί τελικά αφερέγγυος, οδηγώντας έτσι σε ακόμη μεγαλύτερη έλλειψη ρευστότητας στην αγορά. Η ασυδοσία των τραπεζών και η επιτακτική ανάγκη διατήρησης ακέραιων των συμφερόντων τους μέσω και της αμέριστης συμβολής του ΤΕΙΡΕΣΙΑ, μετέτρεψε τους συναλλασσόμενους σε θύματα.

Οι διατάξεις του προσφάτως ψηφισθέντος στις 2/2/2010 νομοσχεδίου σε σχέση με τους όρους εγγραφής και παραμονής στο Σύστημα Αθέτησης Υποχρεώσεων, αποτελούν κατά την άποψή μου, μία «ένεση ρευστότητας» προς όσους αντιμετωπίζουν έκτακτα προβλήματα. Θεωρώ ότι μετά το πρώτο αυτό θετικό βήμα, θα πρέπει να ακολουθήσουν διαρθρωτικές αλλαγές στην λειτουργία του ΤΕΙΡΕΣΙΑ, έχοντας ως κύριο σκοπό τη διάκριση ανάμεσα σε αυτούς που συστηματικά αθετούν τις υποχρεώσεις τους και σε εκείνους οι οποίοι λόγω ανυπέρβλητων εμποδίων, δε

μπορούν παρά να αθετήσουν προσωρινά τις υποχρεώσεις τους. Στόχος της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. από δω και πέρα δεν θα πρέπει να είναι το «φακέλωμα» οποιουδήποτε βρίσκεται σε παύση πληρωμών, αλλά η εξασφάλιση μίας δεύτερης ευκαιρίας σε ατυχήσαντες επιχειρηματίες. Μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν προς αυτήν την κατεύθυνση αποτελούν η περαιτέρω αύξηση των κατώτατων ορίων χρηματικών οφειλών για την ένταξη στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ, η χορήγηση μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος διαπραγμάτευσης με την τράπεζα πριν την ένταξη στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ, η μη καταχώρηση σε περιπτώσεις μεμονωμένων οφειλών.

Περαιτέρω, από τη σκοπιά της γενικότερης προστασίας των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων, κρίνεται αναγκαία κατά τη γνώμη μου και η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την επεξεργασία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς από την ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. Παρά το γεγονός ότι οι μέχρι σήμερα αποφάσεις καταδεικνύουν την ευαισθησία της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, στο ζήτημα της προστασίας των οικονομικών δεδομένων των πολιτών, θεωρώ ότι το νομοθετικό πλαίσιο του ν. 2472/1997 είναι ανεπαρκές για την προστασία δεδομένων οικονομικού χαρακτήρα, αφενός διότι η προστασία που παρέχει δεν επεκτείνεται σε νομικά πρόσωπα, αφετέρου διότι ο συγκεκριμένος νόμος αποβλέπει κατά κύριο λόγο στην προστασία της αυστηρά ιδιωτικής ζωής και των πολιτικών, θρησκευτικών και φιλοσοφικών πεποιθήσεων και όχι τόσο στην προστασία οικονομικών δεδομένων. Επιβάλλεται λοιπόν να ληφθούν εκείνα τα νομοθετικά μέτρα που να θέτουν υπό έλεγχο τη διακίνηση πληροφοριών, που αφορούν συγκεκριμένα την οικονομική δραστηριότητα των υποκειμένων.

Γ. ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΙΔΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Στο παρόν σημείο, να υπενθυμίσουμε, όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της παρούσας εργασίας, ότι η ελληνική έννομη τάξη παρουσιάζει την εξής πρωτοτυπία: Διακρίνει μεταξύ γενικού και ειδικού τραπεζικού απορρήτου, ορίζοντας ως ειδικό τραπεζικό απόρρητο την προστασία των τραπεζικών μόνο καταθέσεων.

1. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Ως προς τη νομική φύση του ειδικού απορρήτου, ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και για το γενικό τραπεζικό απόρρητο: Πρόκειται παρεπόμενη, σε σχέση με την βασική συναλλακτική έννομη σχέση, υποχρέωση της τράπεζας έναντι του πελάτη της να τηρεί εχεμύθεια ως προς τις καταθέσεις του. Αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα⁵³, καθότι απορρέει από έννομες σχέσεις οικονομικού περιεχομένου, άρα ως μη προσωποπαγές, μπορεί να μεταβιβαστεί στον διάδοχο, καθολικό ή ειδικό,⁵⁴ του δικαιούχου.

2. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

i. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν.Δ. 1059/1971

Σε αντίθεση με το γενικό τραπεζικό απόρρητο, το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων απορρέει από ειδική διάταξη νόμου. Το ρυθμιζόμενο πλαίσιο του ν.δ. 1059/1971, όπως αυτό έχει τροποποιηθεί από τους ν. 1806/1988, 1858/1989 και 1868/1989 έχει ως εξής:

⁵³ βλ. Κουτσούκη Δ., *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998
σελ. 97-98

⁵⁴ βλ. αρ. 1710,458 Α.Κ.

α) Οι κάθε μορφής καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα είναι απόρρητες (άρθρο 1 παρ. 1 εδ. α').⁵⁵ Κάνοντας ο νόμος λόγο για καταθέσεις κάθε μορφής, γίνεται δεκτό ότι πρόκειται για κάθε σύμβαση καταθέσεως υπό τη μορφή ανώμαλης παρακαταθήκης,⁵⁶ είτε πρόκειται για χρήματα, είτε για άλλες κινητές αξίες. Όσον αφορά ειδικά τις χρηματικές καταθέσεις, εν προκειμένω εμπίπτουν οι καταθέσεις σε δραχμές ή συνάλλαγμα, ελεύθερες ή δεσμευμένες, όψεως, προθεσμιακές ή σε τρεχούμενο λογαριασμό. Επίσης, από το συνδυασμό των διατάξεων του ν.δ. 1059/1971 και του αρ. 12 του ν. 2198/1994, προκύπτει ότι στην έννοια των «κάθε μορφής καταθέσεων» περιλαμβάνονται και καταθέσεις άυλων τίτλων του Δημοσίου, ήτοι έντοκα γραμμάτια, ομόλογα ή τίτλοι ομολογιακών δανείων.⁵⁷ Παρά την ύπαρξη και αντίθετων απόψεων, κατά τη γνώμη μου, δεν υπάγονται στο ειδικό απόρρητο, συμβάσεις που έχουν το χαρακτήρα ομαλής παρακαταθήκης⁵⁸, αφού όπως αναλύσαμε ανωτέρω, οι καταθέσεις είναι φανερό ότι εμπίπτουν στην έννοια της ανώμαλης παρακαταθήκης.

⁵⁵ έχει γίνει δεκτό ότι πρέπει να γίνει στο σημείο αυτό διασταλτική ερμηνεία του νόμου, έτσι ώστε στην έννοια των πιστωτικών ιδρυμάτων να περιλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδος, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, η Ε.Τ.Β.Α.

⁵⁶ βλ. το αρ. 830 εδ. α' Α.Κ., όπου ορίζεται ότι η κατάθεση χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων, σε περίπτωση αμφιβολίας λογίζεται ως δάνειο, σε συνδυασμό με το αρ. 806 Α.Κ., σύμφωνα με το οποίο, με τη σύμβαση του δανείου, ο ένας από τους συμβαλλομένους μεταβιβάζει στον άλλο κατά κυριότητα, χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα και αυτός έχει υποχρέωση να αποδώσει άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας

⁵⁷ βλ. την με αρ. 702/2005 απόφαση ΕφΘεσ και την με αρ. 24.377/2003 απόφαση ΠΠρΘεσ

⁵⁸ βλ. αρ. 822 Α.Κ., όπου ορίζεται ότι με τη σύμβαση της παρακαταθήκης ο θεματοφύλακας παραλαμβάνει από άλλον κινητό πράγμα για να το φυλάει με την υποχρέωση να το αποδώσει όταν του ζητηθεί.

Έτσι, παραδείγματος χάριν, οι συμβάσεις μίσθωσης τραπεζικής θυρίδας υπάγονται στις περί γενικού απορρήτου διατάξεις.⁵⁹ Ως προς τους φορείς της υποχρέωσης τήρησης του ειδικού απορρήτου, ήτοι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, έχει γίνει δεκτό ότι το απόρρητο εκτείνεται και στις αλλοδαπές τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα με κεντρικά καταστήματα ή υποκαταστήματα και διέπονται από τους ελληνικούς νόμους.⁶⁰

β) Κάθε πρόσωπο το οποίο λαμβάνει γνώση των τραπεζικών καταθέσεων στο πλαίσιο ασκήσεως των καθηκόντων του (όργανα ή υπάλληλοι της τράπεζας), και παρέχει με οποιονδήποτε τρόπο, οποιαδήποτε για αυτές πληροφορία, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών, ενώ η συναίνεση ή έγκριση του καταθέτη-πελάτη, δεν αίρει τον αξιόποιο χαρακτήρα της πράξης (άρθρο 2 παρ. 1)^{61,62}. Νομολογιακά, έχει κριθεί ότι το έγκλημα της παραβίασης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων απαιτεί τη στοιχειοθέτηση δόλου στο πρόσωπο του δράστη, μη αρκούσης της αμέλειας⁶³. Το εν λόγω άρθρο του Ν.Δ. 1059/1971, με το οποίο ουσιαστικά παρέχεται ποινική προστασία στο απόρρητο των καταθέσεων, είναι αντίστοιχο, στο χώρο του ποινικού δικαίου, με το άρθρο 252 Π.Κ., με το οποίο όπως αναφέρθηκε παραπάνω, προστατεύεται ποινικά το γενικό τραπεζικό απόρρητο.

⁵⁹ βλ. Ντόστα Μ., *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000, σελ. 70

⁶⁰ βλ. τις με αρ. 534/1987 ΕφΠειρ, 2025/1989 ΠΠρΠειρ, 2091/1999 ΜΠρΑθ αποφάσεις

⁶¹ βλ. την με αριθμ. 230/2007 απόφαση ΜΠΡ ΡΟΔ.

⁶² αρχικά το άρθρο 2 περιείχε και δεύτερη παράγραφο, η οποία όριζε ότι οποιαδήποτε καταδίκη ένεκα παραβάσεως της πρώτης παραγράφου του άρθρου, δεν δύναται να ανασταλεί, ούτε να μετατραπεί σε χρηματική ποινή. Η εν λόγω παράγραφος καταργήθηκε δυνάμει των αρ. 5 και 6 του ν. 1419/1984, σύμφωνα με τα οποία καταργήθηκε κάθε διάταξη ειδικού ποινικού νόμου, η οποία όριζε διαφορετικά από αυτόν σε θέματα αναστολής και μετατροπής ποινών

⁶³ βλ. την με αρ. 586/2001 απόφαση του ΑΠ

γ) Τα πρόσωπα που λαμβάνουν γνώση των τραπεζικών καταθέσεων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν εξετάζονται για τα σχετικά με τις καταθέσεις θέματα όταν καλούνται ως μάρτυρες σε πολιτική ή ποινική δίκη, έστω και αν συναινεί ο καταθέτης (άρθρο 2 παρ. 3)⁶⁴. Όσον αφορά συγκεκριμένα τις πολιτικές δίκες, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μία επιπλέον διαφορά (πέραν του ότι η συναίνεση του δικαιούχου δεν αίρει την απαγόρευση μαρτυρίας) του αρ. 2 παρ. 3 Ν.Δ. 1059/71 σε σχέση με την προστασία που παρέχεται για το γενικό τραπεζικό απόρρητο από τον Κ.Πολ. Δ., αποτελεί το γεγονός ότι το Ν.Δ. 1059/71 θεσπίζει απαγόρευση μαρτυρίας, η παραβίαση της οποίας μπορεί να οδηγήσει επί ποινή ακυρότητας σε αναίρεση της απόφασης, ενώ στον Κ.Πολ.Δ. παρέχεται απλά η δυνητική ευχέρεια άρνησης της μαρτυρικής κατάθεσης. Σχετικά με την προστασία του τραπεζικού απορρήτου στην ποινική δίκη, παρατηρούμε ότι η αντιμετώπιση μεταξύ γενικού και ειδικού απορρήτου είναι τελείως διαφορετική: Με το αρ. 2 παρ. 3 του Ν.Δ. 1059/71 παρέχεται πλήρης προστασία όσον αφορά το ειδικό απόρρητο, σε αντίθεση με το γενικό απόρρητο, που -κατά την κρατούσα άποψη- δεν προστατεύεται από τον Κ.Ποιν.Δ. Ευνόητο είναι, ότι τόσο για την πολιτική, όσο και για την ποινική δίκη, η απαγόρευση μαρτυρίας εκτείνεται και στην απαγόρευση επίδειξης εγγράφων.

ii. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Στην διάταξη του αρ. 2 παρ. 3 Ν.Δ. 1059/71, γίνεται λόγος ρητά για την προστασία του απορρήτου των καταθέσεων στην πολιτική και στην ποινική δίκη. Θεωρώ επομένως, ότι η εν λόγω διάταξη δε μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά και στο χώρο της διοικητικής δίκης, αφού αν επιθυμούσε κάτι τέτοιο ο νομοθέτης θα το όριζε ρητά. Ενστερνίζομαι επομένως, θεωρώντας την ορθότερη, την άποψη⁶⁵ σύμφωνα με την οποία για την προστασία του ειδικού τραπεζικού απορρήτου στις διοικητικές δίκες, ισχύει ό,τι και για το γενικό τραπεζικό απόρρητο, ήτοι σύμφωνα με το άρθρο 183, παράγραφος 1, εδάφιο β' του Κ. Διοικ.Δ., δεν εξετάζονται ως μάρτυρες, πρόσωπα, τα οποία στα πλαίσια του επαγγέλματος τους, έχουν λάβει γνώση πληροφοριών που καλύπτονται από υποχρέωση εχεμύθειας. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα μη επίδειξης εγγράφων με σκοπό την τήρηση του απορρήτου.

⁶⁴ βλ. την με αρ. 19/2001 απόφαση Πλημμ. Λιβαδ.

⁶⁵ βλ. Ντόστα Μ., σελ. 86

3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Ως προς την ευθύνη της τράπεζας και των υπαλλήλων αυτής, που απορρέει από την παραβίαση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, ισχύουν όσα ειπώθηκαν και για το γενικό τραπεζικό απόρρητο. Να διευκρινιστεί ωστόσο ότι η μόνη ουσιώδης διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι εδώ δεν υφίσταται προσυμβατική ευθύνη του αρ. 198 Α.Κ., καθώς οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το Ν.Δ. 1059/1971 αρχίζουν να ισχύουν από τη στιγμή που θα γίνει η σύμβαση κατάθεσης με την τράπεζα. Ο νόμος αναφέρεται σε καταθέσεις που ήδη έχουν πραγματοποιηθεί, επομένως δεν περιλαμβάνει το προσυμβατικό στάδιο που προηγείται της κατάθεσης.

4. ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Λόγω της αυστηρότητας και του άκαμπτου χαρακτήρα των διατάξεων του Ν.Δ. 1059/1971, οι λόγοι άρσης του απορρήτου των καταθέσεων είναι πολύ πιο συγκεκριμένοι σε σχέση με τους λόγους άρσης του γενικού τραπεζικού απορρήτου, των οποίων, η γενική και αφηρημένη διατύπωση επιτρέπει την ευρύτερη υπαγωγή σε αυτούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αυστηρότητας του εν λόγω Ν.Δ., αποτελεί το αρ. 2 παρ. 1 εδ. β', από όπου απορρέει η απαγόρευση άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, ακόμη κι αν υπάρχει συναίνεση ή έγκριση του δικαιούχου, η οποία δεν αναιρεί ούτε καν την ποινική ευθύνη. Αντίθετα, στο χώρο του γενικού τραπεζικού απορρήτου, η συναίνεση του δικαιούχου αίρει το απόρρητο. Η ακαμψία των διατάξεων που ισχύουν για το ειδικό τραπεζικό απόρρητο οφείλεται στην προσπάθεια προσέλκυσης κεφαλαίων για την ελληνική οικονομία. Η πρωτοβουλία για την άρση του απορρήτου ανήκει στον Εισαγγελέα, στους προανακριτικούς υπαλλήλους ή στον ανακριτή, οι οποίοι υποβάλλουν σχετική πρόταση στο Δικαστικό Συμβούλιο που αποφασίζει για την άρση⁶⁶. Τέλος, πιστεύω ότι οι λόγοι άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου μπορούν να αποτελέσουν και λόγους άρσης του γενικού τραπεζικού απορρήτου, έστω κι αν αυτοί δεν αναφέρονται ρητά ως λόγοι άρσης του γενικού τραπεζικού απορρήτου, ως συνάγεται από το συλλογισμό εκ του μείζονος στο έλασσον.

⁶⁶ βλ. την με αρ. 47/1999 απόφαση Πλημμ Καβ

Η απαρίθμηση των λόγων άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου ⁶⁷, η οποία δεν μπορεί εκ των πραγμάτων να είναι διαχρονικά ασφαλής και εξαντλητική, στην παρούσα φάση, έχει ως εξής:

ι. ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με το αρ. 3 του Ν.Δ. 1059/1971 (όπως αυτό τροποποιήθηκε από το αρ. 27 παρ. 1 του Ν. 1868/89), επιτρέπεται η άρση του απορρήτου των καταθέσεων το υπόπτου ή ακόμη και τρίτων εμπλεκόμενων προσώπων ⁶⁸, όταν διενεργείται προανάκριση, ανάκριση, προκαταρκτική εξέταση ή πρόκειται να ασκηθεί ποινική δίωξη προκειμένου για την ανίχνευση κακούργηματος και μόνο εφόσον έχει προηγηθεί αιτιολογημένη απόφαση δικαστικού συμβουλίου ⁶⁹. Έχει κριθεί ότι είναι επιτρεπτή η άρση και στις περιπτώσεις δικαστικής συνδρομής προς αλλοδαπές δικαστικές αρχές, όταν η πράξη αποτελεί κακούργημα είτε κατά το ελληνικό δίκαιο, είτε κατά το δίκαιο της χώρας από την οποία ζητείται η συνδρομή ⁷⁰. Επίσης, βάσει του άρθρου 310 παρ. 2 του Κ.Ποιν.Δ., προβλέπεται η δυνατότητα δήμευσης, σε περίπτωση που η κατάθεση αποτελεί προϊόν εγκληματικής πράξης. Τέλος, στην προκειμένη περίπτωση κάμπτεται και η απαγόρευση μαρτυρίας που θέτει το αρ. 2 του Ν.Δ. 1059/1971.

⁶⁷ λόγο άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου -έναντι όμως μόνο του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης-, αποτελεί και το αρ. 24 του ν. 2915/2001, για το οποίο δεν θα γίνει λόγος στο παρόν κεφάλαιο, καθώς ακολουθεί διεξοδική ανάλυση αυτού παρακάτω

⁶⁸ βλ. την με αρ. 19/2001 απόφαση ΠΛΗΜΜ ΛΙΒΑΔ., όπου η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων ορισμένου προσώπου, περιλαμβάνει και τις καταθέσεις του σε κοινό λογαριασμό με άλλα άσχετα περί το διερευνώμενο κακούργημα άτομα, τα οποία ως αναγκαστικώς εμπλεκόμενα δεν δικαιούνται να αντιταχθούν στο άνοιγμα του λογαριασμού

⁶⁹ βλ. την με αρ. 5/2005 απόφαση Πλημμ.Ροδ.

⁷⁰ βλ. την με αρ. 138/98 απόφαση Πλημμ. Καβάλας και την με αρ. 67/2006 απόφαση Πλημμ. Ροδ.

Πέραν όμως των εξαιρέσεων που θέτει το ίδιο το Ν.Δ. 1059/1971, η δυνατότητα άρσης του απορρήτου των καταθέσεων με σκοπό την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, απορρέει και από άλλες νομοθετικές διατάξεις:

Σύμφωνα με το αρ. 8 του Ν. 2331/1995: «η γνωστοποίηση αρμοδίως πληροφοριών για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, από υπάλληλο ή διευθυντικό στέλεχος, δεν αποτελεί παράβασηκαι δε συνεπάγεται ευθύνη για τα πιστωτικά ιδρύματα και οργανισμούς».

Το αρ. 12 του Ν. 1916/90 ορίζει τη δυνατότητα άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου με διάταξη του ανακριτή, όταν διενεργείται ανάκριση σε περιπτώσεις διάπραξης οργανωμένου εγκλήματος (συγκρότηση ή συμμετοχή σε ομάδα με σκοπό τη διάπραξη κατ' εξακολούθηση ανθρωποκτονίας, βαριάς σωματικής βλάβης με τη χρήση όπλου, αρπαγής, εμπρησμού, εμπορίας ή διακίνησης ναρκωτικών).

Περαιτέρω, στο άρθρο 6 παρ. 2 του Ν. 2713/1999, ορίζεται ότι το αρ. 3 του Ν.Δ. 1059/71 εφαρμόζεται και για όλα τα εγκλήματα που απαριθμούνται στο αρ. 1 παρ. 2 του ν. 2713/99, που διαπράττονται από αστυνομικά όργανα εν ώρα υπηρεσίας (π.χ. εσχάτη προδοσία, βασανιστήρια, πλαστογραφία, δωροδοκία, παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου, εμπορία ανθρώπων, ασέλγειες, κλοπή, ναρκωτικά, όπλα).

ii. ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κατ' αρχάς, προστρέχοντας για ακόμη μία φορά στο Ν.Δ. 1059/71, αυτή τη φορά στο αρ. 1 εδ. β' και στο αρ. 2 παρ. 1, τελευταίο εδάφιο, θα δούμε ότι δυνατότητα άρσης του απορρήτου υφίσταται και προκειμένου να διευκολυνθεί ο έλεγχος της Τράπεζας της Ελλάδος επί του τραπεζικού συστήματος ⁷¹. Επιπλέον, το απόρρητο που θεσπίζεται από το άρθρο 1 του ν. 1059/1971 (ΦΕΚ 270 Α') των καταθέσεων σε οποιαδήποτε μορφής πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στη χώρα δεν ισχύει έναντι των ελεγκτικών οργάνων και των νομισματικών αρχών της Τράπεζας της Ελλάδος, των δικαστικών αρχών, των προανακριτικών κοινοβουλευτικών επιτροπών, στις οποίες κατά το νόμο ανατίθεται ο σχετικός έλεγχος των πιστωτικών ιδρυμάτων, ως προς τις καταθέσεις που υπάρχουν στο οικείο πιστωτικό ίδρυμα, εφ' όσον τα προαναφερόμενα πρόσωπα ή όργανα ασκούν

⁷¹ η εν λόγω εξαίρεση θεσπίστηκε δυνάμει του ν. 1858/1989, αρ. 10, παρ. 2

αρμοδιότητες σχετικές με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της ορθής εφαρμογής της πιστωτικής και νομισματικής νομοθεσίας ή της νομοθεσίας περί προστασίας του εθνικού νομίσματος"⁷². Όπως παρατηρούμε, ο Ν. 1806/88, πλην των οργάνων της Τράπεζας της Ελλάδος, επεκτείνει τη δυνατότητα άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου και σε άλλες αρχές που ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος. Από την παρ. 3 του ίδιου νόμου απορρέει ότι η δυνατότητα γνώσης στοιχείων που εμπίπτουν στο απόρρητο των καταθέσεων από τις εν λόγω αρχές δεν επεκτείνεται και στη δυνατότητα περαιτέρω κοινοποίησης αυτών, εκτός αν κάτι τέτοιο απαιτείται για την επιβολή κυρώσεων σε τράπεζες λόγω παράνομων πράξεων τους.

iii. ΤΗΡΗΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ

Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων διασπάται από πληθώρα διατάξεων του φορολογικού δικαίου προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύλληψη φορολογητέας ύλης: π.χ. έναντι του προϊσταμένου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. στις περιπτώσεις που προσκομίζεται προσωπική επιταγή ποσού άνω του 1.000.000.δρχ. (3.000 €) για εξόφληση χρεών προς το Δημόσιο, οπότε οι τράπεζες υποχρεούνται σε πρόβλεψη – δηλαδή σε βεβαίωση υπάρξεως ή μη διαθεσίμων κεφαλαίων, κατόπιν προφανώς απλής τηλεφωνικής ή τηλετυπικής οχλήσεως του προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ χωρίς εμφάνιση της επιταγής – και σε άμεση δέσμευση του ποσού υπέρ της Δ.Ο.Υ. (άρθρο 1 εδ. γ' του Ν.Δ. 1059/71 όπως προστέθηκε με το άρθρο 25 § 3 ν. 2214/1994).

Οι διατάξεις που ισχύουν για την άρση του γενικού τραπεζικού απορρήτου έναντι φορολογικών λόγων εφαρμόζονται και για το ειδικό τραπεζικό απόρρητο: Ήτοι, π.χ. από το συνδυασμό των αρ. 8 παρ. 7-8 Ν. 2386/96 και των αρ. 1 παρ. 2 και αρ. 12 παρ. 1 του Π.Δ. 218/96 προκύπτει η δυνατότητα του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος να ζητεί την παροχή πληροφοριών –συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που αφορούν τις καταθέσεις- προκειμένου να ασκήσει το έργο του. Να σημειωθεί ότι και εδώ ισχύει η απαγόρευση περαιτέρω μεταβίβασης των στοιχείων που λαμβάνουν κατά παρέκκλιση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου οι φορολογικές αρχές (άρθρο 85 Ν. 2238/94).

⁷² βλ. Ν. 1806/88 άρθρο 40 παρ. 2, όπως αντικατεστάθη δια του άρθρου 27 παρ. 2 περ. α) του Ν. 1868/1989, ΦΕΚ Α 230

Μία από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις όσον αφορά την προσπάθεια πάταξης της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, μέσω της άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, αποτελεί η υπογραφή της από 4 Νοεμβρίου 2010 συμφωνίας Ελλάδας-Ελβετίας περί αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών σε επίπεδο διοικητικής συνδρομής (δηλ. φορολογικών αρχών), όπου ρητά ορίζεται ότι το τραπεζικό απόρρητο δεν δύναται να αποτελεί πρόσκομμα σε υποθέσεις διασυνοριακής έρευνας για φοροδιαφυγή. Για την ικανοποίηση ενός τέτοιου αιτήματος, δηλαδή παροχής πληροφοριών για τραπεζικό λογαριασμό που θα υποβάλλεται από τις ελληνικές φορολογικές αρχές στην Ελβετία και θα αφορούν πολίτη ελεγχόμενο στην Ελλάδα για φοροδιαφυγή, ο οποίος διατηρεί τραπεζικό λογαριασμό στην Ελβετία, θα πρέπει : α) Να διεξάγεται στην Ελλάδα έρευνα κατά του δικαιούχου του ελβετικού τραπεζικού λογαριασμού για φοροδιαφυγή, β) Να γνωστοποιηθούν στις ελβετικές αρχές τα πλήρη στοιχεία του ελεγχόμενου δικαιούχου του λογαριασμού καθώς και η συγκεκριμένη ελβετική τράπεζα στην οποία τηρείται ο υπό έρευνα λογαριασμός και γ) Να αναφέρεται συγκεκριμένη χρονική περίοδος για την οποία ζητούνται οι πληροφορίες.

Περαιτέρω, η Ελβετία διευκρίνισε ότι δεν θα ικανοποιεί αόριστα αιτήματα που απλώς στοχεύουν στη λεγόμενη «αλίευση τραπεζικών πληροφοριών» του θιγόμενου αλλά και αιτήματα τα οποία βασίζονται σε παράνομη κτήση πληροφοριών από κρατικές αρχές ⁷³. Η ως άνω συμφωνία υπεγράφη με αφορμή μία ευρύτερη ευρωπαϊκή προσπάθεια περιορισμού του απόλυτου τραπεζικού απορρήτου που προσφέρουν οι λεγόμενοι φορολογικοί παράδεισοι ⁷⁴, εξαιτίας του οποίου, το ύψος της φοροδιαφυγής ανέρχεται στις κοινοτικές χώρες στα 257-321 δις. ευρώ το χρόνο.

⁷³ βλ. http://epomenimera2010.blogspot.com/2011/02/blog-post_1973.html

⁷⁴ Με τον όρο αυτό χαρακτηρίζονται, κράτη τα οποία ακολουθούν πολύ χαμηλή φορολογική πολιτική για όσους ξένους επενδυτές μεταφέρουν εκεί τα κεφάλαια τους. Προκειμένου να προσελκύσουν ξένους επενδυτές, οι χώρες αυτές έχουν ως πάγια πολιτική να μη διαθέτουν σε τρίτους οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες των επενδυτών που δραστηριοποιούνται στο έδαφός τους. Τους κυριότερους –μεταξύ άλλων- φορολογικούς παράδεισους αποτελούν η Ελβετία, το Λουξεμβούργο, η Κύπρος, η Ολλανδία, η Ιρλανδία, η Κόστα-Ρίκα, το Λιχτενστάιν, οι Σεϋχέλλες, βλ. και http://el.wikipedia.org/wiki/Φορολογικός_παράδεισος

Στα ίδια πλαίσια κινείται και ο με αρ. 904/2010 Κανονισμός (ΕΕ) του Συμβουλίου της 7^{ης} Οκτωβρίου 2010 για τη διοικητική συνεργασία και την καταπολέμηση της απάτης στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας, ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ για όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων και για την Ελλάδα, την 1.1.2015. Σύμφωνα με τον εν λόγω Κανονισμό, λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη ότι οι εθνικοί κανόνες περί τραπεζικού απορρήτου δεν θα πρέπει να εμποδίζουν την εφαρμογή αυτού (υπ' αρ. 21 παρατήρηση), επισημαίνει στο άρθρο 54 παρ. 5, ως προς τους όρους που διέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την ορθή εφαρμογή του ΦΠΑ, ότι κάθε κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλεται αίτηση παροχής πληροφοριών, δεν δύναται να αρνηθεί να διαβιβάσει τις σχετικές πληροφορίες με μόνη αιτιολογία ότι οι πληροφορίες αυτές βρίσκονται στην κατοχή τράπεζας, ή άλλου πιστωτικού ιδρύματος.

iv. ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΕΝΝΟΜΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ

Στο αρ. 2 του Ν.Δ. 1325/72 (όπως αυτό αντικατέστησε το αρ. 79 του ν. 5960/1933) ρητά ορίζεται ότι κατ' εξαίρεση των διατάξεων του Ν.Δ. 1059/71, σε περίπτωση ακάλυπτης επιταγής, η Τράπεζα υποχρεούται να το δηλώσει εγγράφως πάνω στο σώμα της επιταγής.

Επίσης, δεν ισχύει το απόρρητο για τις καταθέσεις, που μια ασφαλιστική επιχείρηση διαθέτει σε ασφαλιστική τοποθέτηση σε τράπεζα της επιλογής της, σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν.δ. 400 / 1970, καθώς είναι προφανές ότι διαφορετική αντιμετώπιση του ζητήματος θα οδηγούσε πιθανόν στην αποφυγή εκ μέρους των ασφαλιστικών εταιρειών των υποχρεώσεων τους, μέσω της τροπής όλων των τοποθετήσεων τους σε καταθέσεις.

Παρά το γεγονός ότι ο νομοθέτης έδωσε τη δυνατότητα άρσης του απορρήτου των καταθέσεων προκειμένου για την ικανοποίηση ιδιωτικών εννόμων συμφερόντων, όπως στις ανωτέρω αναφερόμενες περιπτώσεις, ωστόσο, παράλληλα θεωρεί ως αναγκαία για την κάμψη του απορρήτου την ύπαρξη σχετικής νομοθετικής ρύθμισης. Επομένως, άρση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου βάσει σταθμίσεων εννόμων συμφερόντων, χωρίς να υπάρχει σχετική νομοθετική πρόβλεψη, -όπως συμβαίνει στην περίπτωση του γενικού τραπεζικού απορρήτου- δεν είναι δυνατή. Άλλωστε, αν η πρόθεση του νομοθέτη ήταν αυτή, τότε δεν θα υπήρχε λόγος θέσπισης του Ν.Δ. 1059/71, αλλά θα αρκούσε και για τις τραπεζικές καταθέσεις το καθεστώς του

γενικού τραπεζικού απορρήτου. Η άποψη αυτή γίνεται δεκτή και νομολογιακά. Έτσι, π.χ. όσον αφορά αξιώσεις που απορρέουν από το οικογενειακό δίκαιο, έχει κριθεί⁷⁵ ότι η παροχή από τράπεζα πληροφοριών σχετικά με το ποσό λογαριασμού καταθέτη της κατόπιν εντολής του εισαγγελέα και αίτησης του πρώην συζύγου του καταθέτη, είναι μη νόμιμη και αντίθετη με τα όσα ορίζει το Ν.Δ. 1059/71.

Κατά τη γνώμη μου όμως, μία τέτοιου είδους προσέγγιση φέρνει στο προσκήνιο το ζήτημα της αντισυνταγματικότητας, καθώς η άκαμπτη εφαρμογή του Ν.Δ. 1059/71 μπορεί να σταθεί εμπόδιο στην αποτελεσματική δικαστική προστασία του αρ. 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Μιας και έγινε λόγος παραπάνω για ικανοποίηση ιδιωτικών εννόμων συμφερόντων που απορρέουν από το οικογενειακό δίκαιο, άλλες διατάξεις που μένουν ανεφάρμοστες εξαιτίας της αδυναμίας άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου αποτελούν το αρ. 1400 Α.Κ. (συμμετοχή στα αποκτήματα) και τα άρθρα 1442, 1486, 1503, 1504 Α.Κ. (δικαίωμα διατροφής). Προκειμένου λοιπόν για την ικανοποίηση αξιώσεων που απορρέουν ρητά από διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου, θεωρώ ότι θα πρέπει να επέλθουν κάποιες τροποποιήσεις π.χ. ρητή νομοθετική πρόβλεψη άρσης του απορρήτου των καταθέσεων με βάση την αρχή της αναγκαιότητας, όταν δεν υπάρχει άλλος τρόπος γνώσης των πραγματικών περιστατικών που είναι κρίσιμα για την εφαρμογή κανόνων του ουσιαστικού δικαίου, ώστε αφενός να μην τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας, αλλά αφετέρου ούτε και παραβίασης του Ν.Δ. 1059/71.

5. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ Ν. 2472/1997

Ένα ζήτημα που προκύπτει στην πράξη, είναι το κατά πόσο η δυνατότητα άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου έρχεται σε σύγκρουση με το ν. 2472/1997 «περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Έχουν δικαίωμα τα πιστωτικά ιδρύματα να προβούν σε γνωστοποίηση δεδομένων που αφορούν τις καταθέσεις του οφειλέτη, χωρίς την συγκατάθεσή του;

⁷⁵ βλ. την με αρ. 1275/2003 απόφαση ΑΠ

Όπως αναφέραμε αναλυτικότερα και παραπάνω, με το ν. 2472/1997 που εκδόθηκε προς συμμόρφωση της χώρας μας με την οδηγία 95/46/EK, απαγορεύθηκε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων, δίχως τη συγκατάθεση του υποκειμένου, εκτός εάν αυτή είναι αναγκαία για την ικανοποίηση έννομων συμφερόντων τρίτων, τα οποία φανερά υπερέχουν έναντι των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων και υπό την προϋπόθεση ότι δε θίγονται θεμελιώδεις ελευθερίες αυτού.

Σύμφωνα με το αρ. 5 του ν. 2472/1997, προβλέπεται η δυνατότητα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, σε περίπτωση που είναι απαραίτητη προκειμένου να εκπληρωθεί κάποια υποχρέωση που επιβάλλεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας από το νόμο.

Η άρση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου εμπίπτει στην εξαίρεση του αρ. 5 του ν. 2472/1997, καθώς όλοι οι λόγοι άρσης αυτού απορρέουν από σχετική νομοθετική ρύθμιση.

Περαιτέρω, στην περίπτωση που μας απασχολεί, είναι φανερό ότι το δικαίωμα των δανειστών του δικαιούχου της κατάθεσης για ολοκληρωμένη δικαστική προστασία υπερέχει του δικαιώματος του οφειλέτη τους και υποκειμένου των δεδομένων, που προστατεύεται από το ν. 2472/1997, χωρίς ταυτόχρονα να μπορεί να θεωρηθεί ότι με την κοινοποίηση των δεδομένων αυτών θίγονται θεμελιώδεις ελευθερίες αυτού.

Συμπερασματικά, η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων δε θίγεται σε καμία περίπτωση άρσης του απορρήτου που προβλέπει ο νόμος. Διαφορετική αντιμετώπιση του ζητήματος θα αποτελούσε πρόσχημα αποφυγής εκπληρώσεως νόμιμων υποχρεώσεων, παρέχοντας καταφύγιο σε κακόπιστους οφειλέτες.

Δ. ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΚΑΤΑΣΧΕΤΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

1. Η ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡ. 24 ΤΟΥ Ν. 2915/2001

Το ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων εις χείρας τραπεζίης ως τρίτης συμπλέκεται στενά με το προβλεπόμενο από το ν.δ. 1059/71 απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο για πολλά χρόνια, ήτοι μέχρι και τη νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, αποτελούσε το οχυρό του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων.

Προτού όμως προχωρήσουμε στην ανάλυση της σχέσης απορρήτου και κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων, κρίνω σκόπιμο να διευκρινισθεί η έννοια της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου –εν προκειμένω εις χείρας της τραπεζίης ως τρίτης– καθώς θα έχει κυρίαρχο ρόλο στην ανάλυση που θα ακολουθήσει:

Ξεκινώντας από την έννοια της κατάσχεσης, το αρ. 951 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ. την ορίζει ως το μέσον της αναγκαστικής εκτέλεσης⁷⁶ που σκοπό έχει την ικανοποίηση ειδικά των χρηματικών αξιώσεων. Κύριο χαρακτηριστικό της κατασχεσεως είναι η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, η στέρηση δηλαδή από τον καθού η εκτέλεση της εξουσίας διαθέσεως αυτών που κατασχέθηκαν⁷⁷.

Ο Κ.Πολ.Δ. ρυθμίζει τέσσερα είδη κατασχεσεως, ήτοι την κατάσχεση κινητής περιουσίας του οφειλέτη (άρθρα 953-981 και 1017-1021 Κ.Πολ.Δ.), την κατάσχεση ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη (άρθρα 992-1016 και 1017-1021 Κ.Πολ.Δ.), την κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη (άρθρα 1022-1033 Κ.Πολ.Δ.) και την κατάσχεση εις χείρας τρίτου (άρθρα 982-991 Κ.Πολ.Δ.)⁷⁸.

⁷⁶ βλ. Γέσιου –Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό Μέρος*, 1998, σελ. 3, όπου ως αναγκαστική εκτέλεση ορίζονται οι διαδικαστικές πράξεις που ως σκοπό έχουν την ικανοποίηση των αξιώσεων του δανειστή μέσω της κρατικής επιβολής

⁷⁷ βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 72

⁷⁸ βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 70

Η κατάσχεση εις χείρας τρίτου –που θα μας απασχολήσει εν προκειμένω- αποτελεί διάκριση της κατάσχεσης, ανάλογα με το πρόσωπο στα χέρια του οποίου βρίσκεται το αντικείμενο της κατάσχεσης. Θέλοντας λοιπόν να δώσουμε έναν ορισμό, κατάσχεση στα χέρια τρίτου είναι το είδος εκείνο της κατασχέσεως που επιβάλλεται από τον δανειστή κατά του οφειλέτη, αλλά στρέφεται κατά τρίτου προσώπου, το οποίο είτε χαρακτηρίζεται ως ο οφειλέτης χρηματικής απαίτησης του οφειλέτη, είτε κατέχει κινητά πράγματα που εμφανίζονται ότι ανήκουν κατά κυριότητα στον οφειλέτη, είτε εμφανίζεται ως υπόχρεο να μεταβιβάσει τα κινητά αυτά κατά κυριότητα στον οφειλέτη, εφόσον η υποχρέωση για μεταβίβαση ή η απαίτηση δεν εξαρτώνται από αντιπαροχή⁷⁹. Υπ’ αυτήν την έννοια, η τράπεζα έχει θεωρηθεί ότι αποτελεί τρίτο πρόσωπο σε σχέση με τον οφειλέτη⁸⁰. Μοχλό της διαδικασίας της κατασχέσεως στα χέρια τρίτου, αποτελεί η δήλωση του τρίτου σχετικά με την κατασχεθείσα απαίτηση: Μέσα σε οκτώ ημέρες αφότου επιδοθεί το κατασχετήριο στον τρίτο, ο τελευταίος υποχρεούται να δηλώσει στον δανειστή αν έχει στα χέρια του το κατασχεμένο πράγμα⁸¹. Τυχόν παράλειψη της δήλωσης εξομοιώνεται με αρνητική δήλωση και αν αυτή είναι ψευδής ή ανακριβής, ο τρίτος οφείλει να αποζημιώσει τον κατασχόντα δανειστή⁸². Αξίζει στο παρόν σημείο να αναφερθεί ότι όπως οποιοδήποτε είδος κατασχέσεως, έτσι και η κατάσχεση εις χείρας τρίτου συνεπάγεται κατ’ άρθρο 984 Κ.Πολ.Δ. τη νομική δέσμευση της κατασχεθείσας απαιτήσεως, με συνέπεια τη σχετική ακυρότητα κάθε πράξεως -αδιαφόρως από ποιόν προέρχεται- η οποία εμπεριέχει διάθεση αυτής και ματαιώνει το σκοπό της.

⁷⁹ βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 315-316

⁸⁰ βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 323

⁸¹ βλ. αρ. 985 παρ. 1 ΚΠολΔ και Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 361, όπου ορίζεται ότι η θετική δήλωση αποτελεί εκτελεστό τίτλο

⁸² βλ. αρ. 985 παρ. 3 ΚΠολΔ και Γέσιου-Φαλτσή Π., *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001, σελ. 361

Συνεπώς, ενδεχόμενη καταβολή του τρίτου προς τον καθού η εκτέλεση οφειλέτη αποβαίνει άνευ σημασίας για τον κατασχόντα δανειστή, καθώς δεν επέρχεται απαλλαγή του τρίτου, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να καταβάλει στον κατασχόντα δανειστή για δεύτερη φορά ⁸³.

Τα τελευταία χρόνια αποδίδεται αυξημένη πρακτική σπουδαιότητα στην κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί απότοκο της σύγχρονης συναλλακτικής ζωής, όπου οι τρέχουσες συναλλαγές γίνονται κατά κόρον μέσω λογιστικών τραπεζικών εγγραφών ή πλαστικού χρήματος.

Ερχόμενοι τώρα στη δυνατότητα κατάσχεσης χρηματικών απαιτήσεων, συγκεκριμένα στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, θα δούμε ότι κομβικό σημείο στην αντιμετώπιση του ζητήματος αποτέλεσε το αρ. 24 του ν. 2915/2001. Πριν από τη νομοθετική επέμβαση μέσω της ρυθμίσεως του ανωτέρω νόμου, το ειδικό τραπεζικό απόρρητο είχε ερμηνευθεί από τη νομολογία και ως εμπόδιο του κατασχετού των καταθέσεων ^{84, 85}. Την αρχή έκανε η ΟΛΑΠ 1224/1975, η οποία εξ αφορμής της επιβολής συντηρητικής κατάσχεσης τραπεζικής καταθέσεως στα χέρια της Τράπεζας της Ελλάδος ως τρίτης, έκρινε ως εξής : ⁸⁶

⁸³ βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων, πριν και μετά το ν. 2915/2001*, Δίκη 2002, σελ. 447

⁸⁴ χαρακτηριστική περί της εμμονής της σύνδεσης του απορρήτου με το ακατάσχετο αποτελεί η αντίδραση της Διοίκησης, η οποία έσπευσε να εκδώσει την υπ'αρ. 32401/III- 21/25.2.1972 εγκύκλιο του Υπουργού Οικονομικών με την οποία διέτασσε τις αρμόδιες υπηρεσίες να απέχουν από επιβολή κατασχέσεως εις χείρας τραπεζών ως τρίτων) γεγονός που από δικαιοσυγκριτικής πλευράς, συνιστούσε πρωτοτυπία του ελληνικού δικαίου.

⁸⁵ βλ. την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 2915/2001, σελ. 836, όπου επισημαίνεται ότι η κατάσχεση τραπεζικών λογαριασμών οφειλετών, κατά των οποίων ο δανειστής έχει τίτλο για κατάσχεση, με το ν.δ. 1059/71 εμποδιζόταν «κατά τρόπο διεθνώς μοναδικό»

⁸⁶ βλ. την με αρ. 1224/1975 απόφαση ΟΛΑΠ

«.....απαγορεύεται επί ποινή φυλακίσεως εις τους εκπροσώπους και υπαλλήλους των Ελληνικών Τραπεζών να παρέχουν καθ' οιονδήποτε τρόπο, είτε εξωδίκως είτε ενώπιον δικαστηρίου, οιαδήποτε πληροφορίαν περί των παρ' αυταίς καταθέσεων, χαρακτηριζομένων ως απορρήτων και συναινούντος έτι του καταθέτου. Απαγορεύεται συνεπώς εις την Ελληνικήν Τράπεζαν όπως προβή και εις την υπό του άρθρου 985 ΚΠολΔ προβλεπομένην δήλωσιν εν περιπτώσει κατασχέσεως εις χείρας της ως τρίτης τραπεζικής καταθέσεως, εξ'ού έπεται ότι ούτε η παράλειψις της δηλώσεως ταύτης εξομοιούται προς αρνητικήν δήλωσιν κατά την παρ. 3 του αυτού άρθρου, ούτε ο κατασχών δικαιούται να ασκήση κατ' αυτής ανακοπήν συμφώνως προς το άρθρο 986, μη εφαρμοζομένων ούτω των διατάξεων των άρθρων τούτων επί κατασχέσεως τραπεζικής καταθέσεως εις χείρας Ελληνικής Τραπέζης ως τρίτης, της τιαούτης κατασχέσεως ούτης πλέον ανεπιτρέπτου και ως εκ τούτου ακύρου». Σύμφωνα με την ως άνω αρεοπαγίτικη άποψη, το απόρρητο των καταθέσεων εμποδίζει την τράπεζα να υποβάλλει δήλωσι ως τρίτη κατά το αρ. 985 Κ.Πολ.Δ. Έτσι, δεδομένου ότι η παράλειψή της δεν εξομοιώνεται με αρνητική δήλωσι, τυχόν ανακοπή του αρ. 986 Κ.Πολ.Δ ⁸⁷ ή αίτημα αποζημίωσις κατά το αρ. 985 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ. πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα. Οι πράξεις αυτές ακόμη κι αν γίνονται θα πρέπει να θεωρούνται άκυρες, αποκλείοντας έτσι τη δυνατότητα κατάσχεσις. Εντούτοις, παρά την έκδοσι της ως άνω αποφάσεως, το σύνολο της θεωρίας υποστήριζε την δυνατότητα κατάσχεσις των καταθέσεων, επιστρατεύοντας κυρίως τα εξής επιχειρήματα: α) Η απαγόρευσι κατάσχεσις έρχεται σε αντίθεσι με το συνταγματικά θεμελιωμένο δικαίωμα δικαστικής προστασίας του αρ. 20 Συντ., εφόσον αυτή αποτελεί το μοναδικό τρόπο για την εκτέλεσι καταψηφιστικών δικαστικών αποφάσεων σε βάρος του οφειλέτη, όπως επίσης και με υπερεθνικές νομοθετικές διατάξεις, με κορυφαία εκείνη του αρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ,

⁸⁷ μέσα σε τριάντα ημέρες από τη δήλωσι του τρίτου, ο κατασχών έχει δικαίωμα να την ανακόψει

β) Το ν.δ. 1059/1971 δεν κατήργησε τα άρθρα 707,712, 982, 984,985 και 986 Κ.Πολ.Δ., κατά συνέπεια η Τράπεζα οφείλει να προβεί στην προβλεπόμενη εντός 8 ημερών δήλωση, ούτε τα άρθρα 87-94 του ν.δ. της 17.7/13.8 1923 περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών,⁸⁸ γ) εάν το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων ήταν στους σκοπούς του νομοθέτη θα οριζόταν ρητώς. Άλλωστε, ο τελευταίος, με τη θέσπιση του τραπεζικού απορρήτου, δεν μπορεί να ήθελε να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν διαπράττοντες εγκλήματα κατά της περιουσίας να αποκρύπτουν ευχερώς το προϊόν των εγκλημάτων τους σε τραπεζικές καταθέσεις, στους δε κακόπιστους οφειλέτες με την ίδια τακτική να αποφεύγουν την ικανοποίηση των δανειστών τους, αφού κάτι τέτοιο θα αντίκειτο στο περί δικαίου αίσθημα.

Η συγκεκριμένη άποψη της νομολογίας εξακολούθησε να υιοθετείται για πολλά χρόνια και από τις μεταγενέστερες αποφάσεις, με σημαντικότερη την με αρ. 3/1993 απόφαση της Ολομέλειας του Α.Π., η οποία επιβεβαίωσε την ήδη υπάρχουσα εμμονή στην αδυναμία κατασχέσεως των τραπεζικών καταθέσεων, επικαλούμενη την αδράνεια του νομοθέτη, αφού παρά τη παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από την πρώτη απόφαση του Α.Π., δεν προέβη σε ερμηνεία του Ν.Δ. 1059/71. Την τάση αυτή των Ολομελειών του Αρείου Πάγου, ακολούθησαν όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο, και τα δικαστήρια ουσίας,⁸⁹ έως ότου και το ζήτημα επιλύθηκε οριστικά δυνάμει του αρ. 24 του ν. 2915/2001.

⁸⁸ με το συγκεκριμένο ν.δ. ρυθμιζόταν ήδη ρητά η δυνατότητα κατάσχεσης στα χέρια τράπεζας ως τρίτης

⁸⁹ βλ. τις εξής αποφάσεις: ΕφΑθ 3455/1985, ΠΠρΠειρ 2025/1989, ΜΠρΑθ 7220/1989, ΜΠρΠειρ 2074/1992, ΕφΑθ 8078/1993, ΜΠρΠειρ 820/1994

2. Η ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡ. 24 ΤΟΥ Ν. 2915/2001

Η ριζική στροφή όσον αφορά το φλέγον ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων επήλθε με την έκδοση του ν. 2915/2001 και συγκεκριμένα με το άρθρο 24 αυτού, η διατύπωση του οποίου έχει ως εξής: «Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα καθώς και των άυλων τίτλων που καταχωρίζονται στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών (Κ.Α.Α.) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης ή της μετοχής. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή». Έτσι, με αυτή την σαφή νομοθετική επέμβαση επιλύθηκε η επιστημονική σύγκρουση ανάμεσα σε νομολογία και θεωρία αναφορικά με τη δυνατότητα επιβολής κατασχέσεως επί τραπεζικών καταθέσεων εις χείρας τραπεζίτης ως τρίτης. Να διευκρινιστεί βέβαια πως το γεγονός ότι με το αρ. 24 του ν. 2915/2001 παρέχεται η δυνατότητα κατασχέσεως τραπεζικών λογαριασμών, δεν συνεπάγεται και την κατάργηση του τραπεζικού απορρήτου του ν.δ. 1059/1971, αλλά αντίθετα επέρχεται περιορισμός στην έκτασή του κατά τρόπο που να καθίσταται δυνατή η ικανοποίηση μόνο του δανειστή που έχει τίτλο για κατάσχεση.⁹⁰

Αμέσως μετά την έκδοση του ν. 2915/2001, εμφανής είναι η στροφή της νομολογίας, η οποία με την με αρ. 19/2001 απόφαση της ΟΛΑΠ επιβεβαίωσε τη δυνατότητα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων, δικαιώνοντας έτσι και την πρότερη στάση της θεωρίας, η οποία υποστήριζε ότι: «Ο κανόνας του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων, που επιβλήθηκαν νομοθετικά, θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως αποτέλεσμα ερμηνείας.....».⁹¹

⁹⁰ βλ. την αιτιολογική έκθεση του ν. 2915/2001

⁹¹ βλ. Κώστα Μπέη, *η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων*, Περιοδικό Δίκη, Ιανουάριος 2007, σελ. 1

Πιο συγκεκριμένα, η ως άνω απόφαση αναφέρει ως αιτιολογία της δυνατότητας του κατασχετού, τα εξής: «με την κατάσχεση ενασκείται δικαίωμα, για την ικανοποίηση του οποίου πρέπει να τηρηθεί η προβλεπόμενη στον Κ.Πολ.Δ. διαδικασία, στην οποία περιλαμβάνεται και η δήλωση του τρίτου (της Τράπεζας) σχετικά με την ύπαρξη της απαίτησης. Η δήλωση αυτή αποτελεί συνεπώς δικονομική υποχρέωση της Τράπεζας, απορρέουσα από την κατάσχεση για την ικανοποίηση του κατασχόντος δανειστή, η οποία διαφορετικά θα ματαιωνόταν. Απόρρητο άρα δεν υφίσταται στο μέτρο που για την ικανοποίηση του δικαιώματος του κατασχόντος δανειστή, απαιτείται να αποκαλυφθεί η ύπαρξη της κατάθεσης διότι αυτό το δικαίωμα κατισχύει. Αντίθετη ερμηνεία των διατάξεων που προαναφέρθηκαν θα προσέκρουε στο άρθρο 20 παρ. 1 Συντ. που ορίζει ότι καθένας έχει δικαίωμα σε παροχή έννομης προστασίας. Διότι σ' αυτήν περιλαμβάνεται και η αναγκαστική εκτέλεση, μορφή της οποίας αποτελεί και η κατάσχεση στα χέρια τρίτου για την ικανοποίηση απαίτησης, χωρίς δε τη δήλωση της τράπεζας ως τρίτης και χωρίς τη δυνατότητα να ασκηθεί κατά της αρνητικής δηλώσεώς της η ανακοπή του αρ. 986 ΚΠολΔ, η μορφή αυτή έννομης προστασίας θα απέβαινε ανέφικτη και δεν είναι συνταγματικώς ανεκτό ο νομοθέτης να αποκλείει την ικανοποίηση της απαίτησης του ανακόπτοντος λόγω του τραπεζικού απορρήτου των καταθέσεων». Από τα ανωτέρω αναφερόμενα στην πρώτη –μετά την έκδοση του ν. 2915/2001 - αρεοπαγίτικη απόφαση περί του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων προκύπτει ότι τυχόν άρνηση της τράπεζας να προβεί στη δήλωση του αρ. 985 Κ.Πολ.Δ. ή τυχόν παράλειψη υποβολής αυτής, αφενός υπόκειται στην δυνατότητα ανακοπής του αρ. 986 Κ.Πολ.Δ., αφετέρου γεννά υποχρέωση αποζημίωσης.

Ευνόητο είναι ότι από το 2001 έως σήμερα, όλες οι εκδοθείσες αποφάσεις, του Αρείου Πάγου και των κατώτερων πολιτικών δικαστηρίων, ακολουθούν τη ρύθμιση του ν. 2915/2001⁹².

⁹² βλ. ενδεικτικά τις με αριθμούς 738/2002 ΜΠΡ Τρικ, 1585/2006 ΕΙΡ Θεσσαλ, 6325/2008 ΕΦ Αθ, 1241/2008 ΑΠ

Παρατηρούμε ωστόσο, ότι η εν λόγω ρύθμιση του αρ. 24 του ν. 2915/2001, αφήνει ακάλυπτο το δικαίωμα επιβολής συντηρητικής κατάσχεσης⁹³. Την απάντηση όμως τη δίνει η ίδια η αιτιολογική έκθεση του ν. 2915/2001 κατά την οποία το απόρρητο των καταθέσεων αίρεται για το δανειστή που έχει «τίτλο για κατάσχεση (αναγκαστική ή συντηρητική)», ενώ οι πιστωτικοί οργανισμοί οφείλουν να προβαίνουν στη δήλωση που προβλέπει ο ΚΠολΔ ως προς την ύπαρξη διαθέσιμων του οφειλέτη «στο ύψος των δικαστικά επιδικασμένων ή αναγνωριζόμενων ως εξασφαλιστέων απαιτήσεων του δανειστή του». Θα πρέπει επομένως να γίνει δεκτό πως ο νόμος με τη διατύπωση «δικαίωμα κατάσχεσης» αποσκοπεί στην κάλυψη όχι μόνο της κατασχεσεως που στηρίζεται σε έναν από τους εκτελεστούς τίτλους του αρ. 904 ΚΠολΔ, αλλά και εκείνης που δύναται να επιβληθεί ως ασφαλιστικό μέτρο βάσει της αποφάσεως των άρθρων 707-708 ΚΠολΔ.

3. Η ΕΚΤΑΣΗ ΑΡΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ

Είναι ευνόητο ότι η δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων ισοδυναμεί με μερική άρση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, στο μέτρο που οι τράπεζες υποχρεούνται να απαντήσουν θετικά ή αρνητικά στον επισπεύδοντα δανειστή αναφορικά με την ύπαρξη καταθέσεων επ'ονόματι του εκάστοτε οφειλέτη. Η αναγνώριση ωστόσο του κατασχετού των καταθέσεων σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι το αντίστοιχο απόρρητο παύει εντελώς να προστατεύεται.

Καταρχάς, προβληματισμό προκαλεί η δυνατότητα άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, σε περίπτωση που ο δανειστής μπορεί να ικανοποιηθεί από άλλα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, πέραν δηλαδή των τραπεζικών του καταθέσεων. Είναι επιτρεπτό ή μήπως κάτι τέτοιο θα υπερέβαινε την αρχή της αναλογικότητας, θεωρούμενο ως ένα μη αναγκαίο μέτρο για την ικανοποίηση του δανειστή;

⁹³ ασφαλιστικό μέτρο, προβλεπόμενο από το αρ. 707 ΚΠολΔ, με το οποίο επιδιώκεται η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη προκειμένου να εξασφαλιστεί με αναγκαστική εκτέλεση επ'αυτών η ικανοποίηση της απαιτήσεως του δανειστή, όταν ο τελευταίος εξοπλιστεί με εκτελεστό τίτλο, βλ. Βαθρακοκοίλη Β., *Ερμ. Κ.Πολ.Δ., Τόμος Δ', 1996*, σελ. 194

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η αναγκαστική εκτέλεση άλλων περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη –πλην των τραπεζικών του καταθέσεων- είναι γι' αυτόν περισσότερο επαχθής, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ακόμη και στην περίπτωση ύπαρξης και άλλων περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, η άρση του απορρήτου των καταθέσεων του τελευταίου, με σκοπό την επιβολή κατάσχεσης συνάδει απόλυτα με την αρχή της αναλογικότητας ⁹⁴. Το δεύτερο ερώτημα που τίθεται στο παρόν σημείο σχετικά με την έκταση άρσεως του απορρήτου έχει ως εξής: Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων μπορεί να αρθεί και για το δανειστή που απλά συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις επιβολής κατάσχεσεως, ήτοι πριν από την επίδοση του κατασχετηρίου; Παρά την ύπαρξη και αντίθετων απόψεων που διατυπώθηκαν τόσο από τη θεωρία ⁹⁵, όσο και από τη νομολογία ⁹⁶, κατά την κρατούσα ⁹⁷ –και ορθότερη θεωρώ- γνώμη, το αρ. 24 του ν. 2915/2001 απλώς εγκαθιδρύει την υποχρέωση δηλώσεως του αρ. 985 Κ.Πολ.Δ. εκ μέρους της τράπεζας και όχι γενικότερη υποχρέωση των τραπεζών να παρέχουν πληροφορίες σε κάθε δανειστή που ζητάει να ενημερωθεί ως προς την κίνηση των λογαριασμών του οφειλέτη του, ακόμη κι αν αυτός έχει σκοπό να προβεί μεταγενέστερα σε κατάσχεση, στηριζόμενος σε εκτελεστό τίτλο που ήδη κατέχει. Η υποχρέωση παροχής πληροφοριών για την τράπεζα, ως εναρκτήριο σημείο έχει την επίδοση σε αυτήν του κατασχετηρίου. Διαφορετικά, πρόκειται για παραβίαση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την τράπεζα ⁹⁸.

⁹⁴ βλ. Ταμαμίδη Α., *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 155

⁹⁵ π.χ. άποψη Π. Μάζη

⁹⁶ βλ. την με αρ. 738/2002 απόφαση ΜΠρΤρικ

⁹⁷ βλ. Κοτσίρη Λ., *Τραπεζικό απόρρητο και κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων στον Κ. Μπέη, Δ' τόμος*, 2003, σελ. 2935, Ψυχομάνη Σ., *Η κατάσχεση των καταθέσεων*, Δίκαιο Εταιρειών και Επιχειρήσεων, 2002, σελ. 475 και Α. Ταμαμίδη, σελ. 142-145

⁹⁸ βλ. ανωτέρω ευθύνη της τράπεζας λόγω παραβίασης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου

Και στο σημείο αυτό γεννάται ένα τρίτο ερώτημα: Μετά επομένως την επίδοση του κατασχετηρίου, η παροχή των πληροφοριών προς τον δανειστή που επέβαλε την κατάσχεση, μπορεί να είναι απεριόριστη; Και εδώ η απάντηση είναι αρνητική, λόγω των ορίων που θέτουν η θέσπιση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου σε συνδυασμό με την αρχή της αναλογικότητας. Συγκεκριμένα, η έκταση των πληροφοριών που υποχρεούται η τράπεζα να παρέχει, θα πρέπει να είναι ανάλογη της επιδιωκόμενης απαίτησης. Τυχόν ενημέρωση εκ μέρους της τράπεζας για την ύπαρξη ή μη καταθέσεων πέραν του ποσού της απαιτήσεως, συνιστά παραβίαση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου ⁹⁹. Κινούμενοι στα ίδια πλαίσια, να σημειωθεί ακόμη ότι σε περίπτωση ύπαρξης περισσότερων ετεροειδών καταθέσεων του ιδίου καταθέτη, η τράπεζα δεν έχει δικαίωμα να ενημερώσει τον δανειστή περί της ύπαρξης των περισσότερων αυτών λογαριασμών, αλλά θα πρέπει η ίδια, με γνώμονα το συμφέρον του πελάτη της, να παράσχει πληροφορίες σχετικά με εκείνη μόνο την κατάθεση, η κατάσχεση της οποίας θα έχει τις λιγότερο δυσμενείς συνέπειες για τον πελάτη της, εφόσον φυσικά και στο μέτρο που αυτή επαρκεί για την ικανοποίηση της απαίτησης ¹⁰⁰. Αν μεταξύ των ετεροειδών λογαριασμών, υφίσταται και κοινός με τρίτα πρόσωπα λογαριασμός, τότε θα πρέπει η τράπεζα να προσανατολίζεται στη δέσμευση του ατομικού λογαριασμού, ενώ ακόμη κι αν η δέσμευση κοινού λογαριασμού είναι αναπόφευκτη, η τράπεζα θα πρέπει τηρώντας το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, να αποκρύψει έναντι του δανειστή, τυχόν πληροφορίες που αφορούν τους συνδικαιούχους του λογαριασμού ¹⁰¹.

⁹⁹ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 159

¹⁰⁰ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 69

¹⁰¹ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 70

4. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΩΣ ΤΡΙΤΗΣ

Πολύ πριν τη νομοθετική ρύθμιση του αρ. 24 ν. 2915/2001, το ζήτημα της κατάσχεσης στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης είχε ρυθμισθεί ειδικότερα από τα άρθρα 87-94 του ν.δ. 17.7/13.8.1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών». Μετά την εισαγωγή του Κ.Πολ.Δ., ο οποίος επίσης περιέχει διατάξεις που ρυθμίζουν την διαδικασία της κατάσχεσης στα χέρια τρίτου (αρ. 982-988) ανέκλυσε το ζήτημα της ισχύος ή μη των ανωτέρω διατάξεων του ν.δ. του 1923. Αφότου εν ολίγοις, διευκρινίστηκε δυνάμει του αρ. 24 ν. 2915/2001, η ύπαρξη της δυνατότητας κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, το επόμενο ερώτημα που ανέκυψε ήταν το εξής: Ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις κατά την διαδικασία κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, θα πρέπει να ανατρέχουμε μόνο στο ν.δ. του 1923, να γίνεται εφαρμογή μόνο των αντίστοιχων διατάξεων του Κ.Πολ.Δ. ή να ακολουθείται μία συνδυαστική εφαρμογή διατάξεων των ανωτέρω;; Την απάντηση μας τη δίνει ο ίδιος ο εισαγωγικός νόμος του Κ.Πολ.Δ., στο αρ. 52 παρ. 3, όπου ορίζεται ότι: «οι διατάξεις του ν.δ. της 17.7-13.8 1923 περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών που αφορούν την αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαλίζονται με ενέχυρο ή υποθήκη, εκτός από τις διατάξεις των άρθρων 60,63, 92 και 94, οι οποίες καταργούνται από την εισαγωγή του Κ.Πολ.Δ.». Ο Εισ.Ν. του Κ.Πολ.Δ. άφησε άθικτες τις διατάξεις των άρθρων 87-89 και 90 του διατάγματος, οι οποίες εξ αντιδιαστολής προκύπτει ότι εξακολουθούν να ισχύουν έως σήμερα, παράλληλα με την εφαρμογή του Κ.Πολ.Δ. Βέβαια, δεν λείπουν και οι υπέρμαχοι της αντίθετης άποψης,¹⁰² στηριζόμενης στην τελολογική ερμηνεία, σύμφωνα με την οποία ο νομοθέτης δεν μπορεί να είχε πρόθεση να διατηρήσει τις παλαιές και ατελείς δικονομικές διατάξεις του ν.δ. 1923¹⁰³. Την άποψη αυτή, προσωπικά ουδόλως συμμερίζομαι, κυρίως διότι κινείται στο χώρο του υποθετικού, χωρίς αυτό να σημαίνει βεβαίως ότι όντως η διατήρηση εν ισχύ του εν λόγω διατάγματος δεν είναι αναχρονιστική.

¹⁰² με κυριότερο υποστηρικτή τον Π. Μάζη

¹⁰³ βλ. Κώστα Μπέη, *η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων*, Περιοδικό Δίκη, Ιανουάριος 2007, σελ. 3

i. ΤΟ ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΧΕΤΗΡΙΟΥ

Σύμφωνα με το άρ. 983 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ., η κατάσχεση στα χέρια τρίτου γίνεται με επίδοση στον τρίτο και σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η εκτέλεση εγγράφου που πρέπει να περιέχει εκτός από τα στοιχεία του αρ. 118 Κ.Πολ.Δ.¹⁰⁴ και ακριβή περιγραφή του εκτελεστού τίτλου και της απαίτησης βάσει των οποίων γίνεται η κατάσχεση, όπως επίσης και το ποσό για το οποίο επιβάλλεται η κατάσχεση. Γίνεται πάντως δεκτό ότι το κατασχετήριο πρέπει να περιλαμβάνει και επαρκή στοιχεία αναφορικά με τον καθορισμό της έννομης σχέσεως, από την οποία και προκύπτει η οφειλή του τρίτου και δη απαιτείται ο προσδιορισμός τόσο του αντικειμένου της κατασχέσεως όσο και της αιτίας της οφειλής του τρίτου, γεννημένης ή μέλλουσας.¹⁰⁵

Η μεταφορά των γενικών αυτών παραδοχών στο πεδίο της κατάσχεσης καταθέσεων στα χέρια της τράπεζας, συνεπάγεται την ανάγκη εξειδικεύσεως στο κατασχετήριο, της απαιτήσεως (χρηματική απαίτηση, απαίτηση για τη μεταβίβαση κυριότητας πράγματος, κινητό πράγμα)¹⁰⁶ και της αιτίας οφειλής της τράπεζας, ότι πρόκειται δηλαδή για κατάθεση¹⁰⁷. Ωστόσο, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν ορισμένες πρακτικές δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την κατάσχεση των τραπεζικών ειδικά κατασχέσεων, όπως η αδυναμία του δανειστή να καθορίσει την αιτία της απαιτήσεως του οφειλέτη του-καθού η εκτέλεση, κατά του τρίτου-τράπεζας. Έτσι, έχει κριθεί ότι στην υπό μελέτη περίπτωση, για το ορισμένο του κατασχετηρίου αρκεί η αναφορά του είδους της καταθέσεως (π.χ. αποδοτέα εν όψει ή μετά από προθεσμία), χωρίς να απαιτείται αναφορά του αριθμού του τραπεζικού λογαριασμού, ούτε του ύψους του πιστωτικού υπολοίπου του.

¹⁰⁴ στο αρ. 118 Κ.Πολ.Δ. περιγράφονται τα αναγκαία στοιχεία που πρέπει να περιέχει κάθε δικόγραφο, ήτοι το δικαστήριο, το είδος του δικογράφου, τα στοιχεία όλων των διαδίκων, το αντικείμενο του δικογράφου

¹⁰⁵ βλ. Βαθρακοκοίλη Β., *Ερμ. Κ.Πολ.Δ., Τόμος Στ'*, 1997, σελ. 64

¹⁰⁶ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 31-32

¹⁰⁷ βλ. την με αρ. 738/2002 απόφαση ΜΠρΤρικ

Από την άλλη, δεν αρκεί φυσικά η αναφορά γενικά και αόριστα σε όλες τις απαιτήσεις του καταθέτη κατά της τράπεζας από οποιαδήποτε απροσδιόριστη σχέση ¹⁰⁸. Η έλλειψη των απαιτούμενων στοιχείων του κατασχετηρίου δεν οδηγεί αυτοδικαίως στην ακυρότητα, παρά μόνο αν γίνει εκ μέρους της τράπεζας, επίκληση δικονομικής βλάβης, κατά το άρθρο 159 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ. ¹⁰⁹. Πρακτικά ωστόσο, δεν προκύπτει σοβαρή πιθανότητα πρόκλησης βλάβης στην τράπεζα από την παράβαση της ανωτέρω υποχρέωσης.

ii. ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΧΕΤΗΡΙΟΥ

Σύμφωνα με το αρ. 90 του ν.δ. του 1923, εάν η εταιρεία έχει και υποκαταστήματα στην Ελλάδα, κατάσχεση στα χέρια αυτής ως τρίτης, επιτρέπεται μόνο στο υποκατάστημα, στο οποίο υπάρχει η κατάθεση ή άλλη οφειλή προς τον καθ' ού η κατάσχεση (παρ. 1). Εάν η εταιρεία έχει υποκαταστήματα και στην αλλοδαπή, η κατάσχεση στην Ελλάδα, δεν περιλαμβάνει και τις οφειλές στην αλλοδαπή (παρ. 2). Η υποχρέωση ή μη επιβολής της κατάσχεσης στο συγκεκριμένο υποκατάστημα στο οποίο τηρείται η κατάθεση, έχει προκαλέσει έντονο προβληματισμό και ποικίλες αντιδράσεις: Αν δηλαδή το κατασχετήριο επιδοθεί στο κεντρικό κατάστημα της τράπεζας ή σε υποκατάστημα διαφορετικό από αυτό στο οποίο υφίσταται η κατάθεση, ποια η τύχη της επιβληθείσας κατάσχεσης;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό συνέχεια άμεσα με τη νομική φύση του υποκαταστήματος σε σχέση με το κεντρικό κατάστημα. Το υποκατάστημα δεν αποτελεί ίδιον νομικό πρόσωπο.

¹⁰⁸ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 33

¹⁰⁹ βλ. την με αρ. 30152/2002 απόφαση ΜΠρΘεσσαλ και Κώστα Μπέη, *η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων*, Περιοδικό Δίκη, Ιανουάριος 2007, σελ. 15

Υπ' αυτήν την έννοια έχει υποστηριχθεί από μερίδα της θεωρίας ¹¹⁰, η δυνατότητα επιβολής υποστατής κατάσχεσης στην Κεντρική Διοίκηση της Τράπεζας, η οποία απλώς πάσχει από πλημμέλεια, που μπορεί με τη σειρά της, να οδηγήσει στην ακυρότητα του κατασχετηρίου, κατόπιν όμως επίκλησης δικονομικής βλάβης εκ μέρους της Τράπεζας. Η άποψη αυτή αποδέχεται μεν την ισχύ του αρ. 90 ν.δ. του 1923, αμφισβητεί ωστόσο τη σημασία του, υπό την έννοια της αμβλύσεως των εννόμων συνεπειών ένεκα μη τηρήσεως του.

Δεν λείπουν επίσης και αυτοί που υποστηρίζουν την παντελή κατάργηση του αρ. 90 του ν.δ. 1923 ¹¹¹, με την δικαιολογία ότι η εν λόγω διάταξη είχε θεσπισθεί υπό καθεστώς αδυναμίας επικοινωνίας τότε των διαφόρων υποκαταστημάτων μεταξύ τους, ενώ υπό τα σημερινά δεδομένα, η δυσκολία αυτή δεν υφίσταται πλέον. Το τελευταίο αυτό επιχείρημα περί του αναχρονιστικού χαρακτήρα της διάταξης μπορεί όντως να περιέχει κάποια ψήγματα αλήθειας, σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορούμε να το αποδεχτούμε, αφενός διότι σε αρκετά τραπεζικά ιδρύματα ακόμη και σήμερα, η ηλεκτρονική, on line λεγόμενη επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων υποκαταστημάτων δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη ώστε να αποκλείεται εντελώς ο κίνδυνος λάθους και αφετέρου κυρίως ένεκα του γεγονότος ότι η διάταξη του αρ. 90 ν.δ. 1923, δεν εμπίπτει στις υπό του άρθρου 52 παρ.3 ΕισΝΚΠολ.Δ. καταργούμενες διατάξεις.

Παρά τις έντονες επικρίσεις της θεωρίας, η νομολογία από την πλευρά της, κρατά εντελώς αντίθετη στάση επί του ζητήματος, υποστηρίζοντας τη διατήρηση της ισχύος του αρ. 90 του ν.δ. του 1923, ως μη εμπίπτουσα στις διατάξεις που ρητά κατήργησε το άρθρο 52 παρ.3 ΕισΝΚΠολ.Δ. ¹¹² Θεωρώ την ανωτέρω άποψη της νομολογίας ορθή, καθώς ο τυχόν αναχρονιστικός -σύμφωνα με κάποιους- χαρακτήρας μίας διάταξης δεν αρκεί ώστε να καταστήσει αυτήν ανενεργή. Αν ο νομοθέτης επιθυμούσε κάτι τέτοιο, θα πρόβαινε στην ρητή κατάργηση της εν λόγω διατάξεως.

¹¹⁰ π.χ. άποψη Π. Γέσιου –Φαλτσή

¹¹¹ π.χ. άποψη Σ. Ψυχομάνη, Π. Μάζη

¹¹² βλ. τις με αριθμ. 8765/1975 ΠολΠρΑθ, 331/2004 ΜονΠρΑθ, 361/2007 ΜΠρΤρικ, 937/2004 ΕφΑθ, 1371/2004 ΕφΑθ, 1372/2004 ΕφΑθ, 2438/2004 ΕφΑθ αποφάσεις

Απόρροια της υποχρέωσης επίδοσης του κατασχετηρίου στο υποκατάστημα, όπου υφίσταται η κατάθεση, αποτελεί το ανυπόστατο ¹¹³ της κατάσχεσης, σε περίπτωση επίδοσης αυτού στο κεντρικό κατάστημα της τράπεζας ή σε άλλο υποκατάστημα. Επομένως, εφόσον θα πρόκειται για ανυπόστατη κατάσχεση, δεν θα παράγεται και υποχρέωση της τράπεζας για υποβολή δηλώσεως, ενώ το αντίθετο θα ίσχυε εάν επρόκειτο για άκυρη κατάσχεση, που παράγει έννομες συνέπειες μέχρι να ακυρωθεί κατόπιν ασκήσεως ανακοπής.

Τα συνηθέστερα ζητήματα που μπορεί να ανακύψουν ένεκα της υποχρέωσης επιβολής κατάσχεσης στο συγκεκριμένο υποκατάστημα όπου τηρείται η κατάθεση, είναι τα εξής:

α) όπως αναφέραμε και παραπάνω, κατά το Εμπορικό Δίκαιο, το υποκατάστημα δεν έχει αυτοτελή νομική προσωπικότητα έναντι της Κεντρικής Διοίκησης. Στην προκειμένη όμως περίπτωση του αρ. 90 του ν.δ. 1923, ο νομοθέτης απέβλεψε στη δημιουργία μίας οιονεί νομικής αυτοτέλειας των υποκαταστημάτων των τραπεζών, προς διασφάλιση των συμφερόντων αυτών, συνισταμένων μεταξύ άλλων, στην εξασφάλιση της εμπρόθεσμης υποβολής δηλώσεως (985 Κ.Πολ.Δ.) και στην αποτροπή του κινδύνου διπλής πληρωμής. ¹¹⁴

β) Περαιτέρω, η ικανοποίηση του δανειστή καθίσταται πρακτικά πολλές φορές δυσχερής, λόγω της δικαιολογημένης άγνοιας εκ μέρους του δανειστή του συγκεκριμένου υποκαταστήματος, στο οποίο ο οφειλέτης τηρεί τους λογαριασμούς του. Δεδομένου όμως ότι συνήθως δανειστής-οφειλέτης συνήθως συνδέονται με μία μακροχρόνια σχέση (επαγγελματική συνεργασία, κοινωνική συναναστροφή, φιλία), είναι αρκετά πιθανό ο δανειστής να έχει γνώση του υποκαταστήματος, στο οποίο τηρούνται καταθέσεις επ' ονόματι του οφειλέτη. ¹¹⁵

¹¹³ ανυπόστατη θεωρείται η διαδικαστική πράξη στην οποία το δίκαιο δεν προσδίδει νομική μορφή και ως εκ τούτου θεωρείται νομικώς ανύπαρκτη

¹¹⁴ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 109

¹¹⁵ βλ. Α. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 114

iii. ΤΑ ΥΠΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Το άρθρο 24 του ν. 2915/2001 κάνει λόγο για το ανίσχυρο του απορρήτου των «κάθε μορφής καταθέσεων» σε πιστωτικά ιδρύματα έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης, ενώ το αρ. 1 παρ. 1 του ν.δ. 1059/1971 χαρακτηρίζει ως απόρρητες τις «κάθε μορφής καταθέσεις». Από το συνδυασμό της ευρείας διατυπώσεως των παραπάνω διατάξεων, συνάγεται το κατασχετό όλων κατ'αρχήν των τραπεζικών καταθέσεων που τηρούνται σε πιστωτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, στο κατασχετό εμπίπτει κάθε είδους κατάθεση, χρηματική ή μη, σε οποιαδήποτε κατηγορία κι αν κατατάσσεται. ^{116, 117}

Παρακάτω, παρατίθενται πιο αναλυτικά περιπτώσεις κατάσχεσης καταθέσεων που παρουσιάζουν κάποιες ιδιομορφίες:

α) μελλοντικές απαιτήσεις

Γίνεται γενικά δεκτή η δυνατότητα κατάσχεσης και των μελλοντικών απαιτήσεων (π.χ. υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία) ¹¹⁸. Μελλοντικές είναι οι απαιτήσεις που ενώ υφίσταται η βασική έννομη σχέση, από την οποία θα προκύψουν στο μέλλον, οι προϋποθέσεις της γενέσεώς τους δεν έχουν ολοκληρωθεί κατά το χρόνο της επιβολής κατασχέσεως εις χείρας τρίτου ¹¹⁹. Μεταφερόμενοι στην περίπτωση των πιστωτικών ιδρυμάτων, μελλοντική απαίτηση μπορεί να αποτελέσει κάθε οφειλή της Τράπεζας έναντι του καθού η εκτέλεση σε χρόνο μεταγενέστερο της επιδόσεως του κατασχετηρίου. Τέτοια περίπτωση μπορεί να αποτελέσουν εμβάσματα που πιστώνονται στο λογαριασμό του καθού. Κατά συνέπεια, ενώ για τις λοιπές απαιτήσεις, κρίσιμος χρόνος για την υποβολή ειλικρινούς δηλώσεως ως προς το περιεχόμενο εκ μέρους της Τράπεζας προς τον δανειστή αποτελεί ο χρόνος επίδοσης του κατασχετηρίου σε αυτήν, στην περίπτωση των μελλοντικών απαιτήσεων, ο ως άνω χρόνος επεκτείνεται μέχρι την υποβολή της δηλώσεως.

¹¹⁶ πιο συγκεκριμένα βλ. Ταμαμίδη, σελ. 43-44

¹¹⁷ εξαίρεση αποτελούν τα αμοιβαία κεφάλαια, βλ. Π. Γέσιου –Φαλτσή, Περιοδικό Δίκη, 2002, σελ. 421 επ.

¹¹⁸ βλ. Σ. Ψυχομάνη, *Η κατάσχεση των καταθέσεων*, Δίκαιο Εταιρειών και Επιχειρήσεων, 2002, σελ. 473 επ.

¹¹⁹ βλ. Γέσιου –Φαλτσή, *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, σελ. 329

Πιο συγκεκριμένα, όταν πρόκειται για μελλοντικές απαιτήσεις, τυχόν απαιτήσεις που εμφανίζονται μετά την επίδοση του κατασχετηρίου και μέχρι την υποβολή της δήλωσης – η οποία γίνεται εντός οκτώ ημερών από την επίδοση στην τράπεζα του κατασχετηρίου- πρέπει να περιλαμβάνονται στην τελευταία ¹²⁰. Αν κατά το χρόνο της δήλωσης του αρ. 985 ΚΠολΔ, η απαίτηση δεν έχει καταστεί ακόμη βέβαιη και εκκαθαρισμένη, τότε η δήλωση της τράπεζας θα πρέπει να έχει ως περιεχόμενο τη διαβεβαίωση προς τον δανειστή, ότι θα παρακρατήσει ό,τι τυχόν προκύψει στο μέλλον υπέρ του καθού η κατάσχεση από τη μνημονευόμενη στο κατασχετήριο βασική έννομη σχέση ¹²¹.

β) καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό

Νομολογιακά ¹²², η έννοια του κοινού λογαριασμού καθορίστηκε ως εξής: «Σε περίπτωση χρηματικής καταθέσεως στο όνομα του ίδιου του καταθέτη και τρίτων σε κοινό λογαριασμό και ανεξαρτήτως του αν τα κατατεθέντα χρήματα ανήκαν σε όλους υπέρ των οποίων έγινε η κατάθεση ή σε μερικούς από αυτούς, παράγεται μεταξύ του καταθέτη και των τρίτων αφενός και του δέκτη της καταθέσεως (τράπεζας) αφετέρου, ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή με αποτέλεσμα η ανάληψη των χρημάτων από έναν από τους δικαιούχους να γίνεται εξ ιδίου δικαίου, εάν δε, αναληφθεί ολόκληρο το ποσό της χρηματικής καταθέσεως από ένα μόνο δικαιούχο, επέρχεται απόσβεση της απαιτήσεως καθ'ολοκληρίαν έναντι της Τράπεζας και ως προς τους λοιπούς που δεν προέβησαν σε ανάληψη».

Και ενώ όπως αναφέρθηκε, όταν πρόκειται για κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, η ενοχή που δημιουργείται μεταξύ των μερών, είναι ενεργητική εις ολόκληρον, μετά την επιβολή της κατάσχεσης, αυτή μετατρέπεται σε διαιρετή. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το αρ. 4 του ν. 5368/1932, όταν πρόκειται για την επιβολή κατάσχεσης σε κοινό λογαριασμό: «Κατάσχεση της καταθέσεως επιτρέπεται, έναντι όμως των κατασχόντων αυτή τεκμαίρεται αμαχήτως ότι ανήκει σε όλους τους δικαιούχους κατ'ίσα μέρη».

¹²⁰ βλ. Ταμαμίδη, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 51-52

¹²¹ βλ. την με αρ. 1540/2000 ΑΠ απόφαση

¹²² βλ. τις με αριθμ. ΑΠ 877/2008, ΑΠ 1894/2006, ΕφΑθ 4531/2003 αποφάσεις

Ως εκ τούτου, ο επισπεύδων δανειστής δεν έχει δυνατότητα κατάσχεσης ολόκληρου του ποσού που έχει κατατεθεί σε κοινό λογαριασμό, αλλά μόνο κατά το μερίδιο που αναλογεί στον οφειλέτη του και αντίστοιχα η Τράπεζα δεν έχει δικαίωμα να παράσχει στον δανειστή πληροφορίες περί του συνολικού ύψους της καταθέσεως, πόσο μάλλον να αποκαλύψει τα ονόματα των συνδικαιούχων, αφού κάτι τέτοιο θα αποτελούσε παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου. Τυχόν παράβαση των ανωτέρω υποχρεώσεων εκ μέρους της Τράπεζας, παρέχει τη δυνατότητα στους συνδικαιούχους, των οποίων το μερίδιο εθίγη, να ασκήσουν την ανακοπή του αρ. 936 Κ.Πολ.Δ. ή να στραφούν αναγωγικά δυνάμει της 492 Α.Κ. κατά του συνδικαιούχου-οφειλέτη. Τέλος, να διευκρινίσουμε, ότι το τεκμήριο του άρθρου 4 του ν. 5368/1932 ισχύει μόνο έναντι του κατασχόντος δανειστή και όχι μεταξύ των συνδικαιούχων της καταθέσεως, οι οποίοι μπορούν με μεταξύ τους συμφωνία να καθορίσουν διαφορετική αναλογία επί των χρημάτων.

γ) καταθέσεις σε αλληλόχρεο λογαριασμό

Στην τραπεζική πρακτική, τα τελευταία χρόνια όλο και συχνότερα κάνει την εμφάνισή της η έννοια του αλληλόχρεου λογαριασμού. Αλληλόχρεος λογαριασμός υφίσταται όταν δύο πρόσωπα, από τα οποία τουλάχιστον το ένα είναι έμπορος, συμφωνούν να καταχωρίζουν τις μεταξύ τους δοσοληψίες σε κονδύλια πιστώσεων, τα οποία μολονότι διατηρούν το νομικό τους χαρακτήρα, αποβάλλουν από την καταχώρισή τους την αυτοτέλεια τους και δεν μπορούν να επιδιωχθούν ή διατεθούν χωριστά με αποτέλεσμα να οφείλεται μόνο το κατάλοιπο που προκύπτει κατά το κλείσιμο του λογαριασμού¹²³. Όπως προκύπτει και από τον ορισμό, πρόκειται για μία διαρκή έννομη σχέση, επομένως η δυνατότητα κατάσχεσης μπορεί να παρουσιαστεί τόσο πριν, όσο και μετά το κλείσιμο του λογαριασμού:

Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή όσον αφορά την επιβολή κατάσχεσης πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, θα πρέπει να γίνει ο εξής διαχωρισμός: Κατά το χρόνο λειτουργίας του λογαριασμού, είναι δυνατή η επιβολή κατασχεσεως επί του δυναμένου να προκύψει πιστωτικού υπολοίπου κατά το κλείσιμο, αφού στην ουσία θα πρόκειται για κατάσχεση μελλοντικής απαίτησης.

¹²³ βλ. τις με αρ. 693/2008 ΑΠ, 78/2008 ΕφΠειρ αποφάσεις

Όσον όμως αφορά τη δυνατότητα κατάσχεσης του υπάρχοντος στο χρόνο επιβολής της κατασχέσεως λογιστικού υπολοίπου, παρά την κρατούσα στη θεωρία άποψη που ενστερνίζεται την εν λόγω δυνατότητα,¹²⁴ θεωρώ ότι η αποδοχή μίας τέτοιας απόψεως θα αντιστρατευόταν τον ίδιο το σκοπό της υπάρξεως του αλληλόχρεου λογαριασμού. Συγκεκριμένα, η είσοδος κάθε απαιτήσεως στον αλληλόχρεο λογαριασμό συνεπάγεται την απώλεια της αυτοτέλειάς της, έχοντας ως αποτέλεσμα μοναδική δικαστικά επιδιώξιμη απαίτηση μεταξύ των μερών, να αποτελεί μόνο η απαίτηση από το τυχόν υπόλοιπο που προκύπτει μετά το κλείσιμο του λογαριασμού¹²⁵. Εφόσον λοιπόν, πριν από το κλείσιμο του λογαριασμού, ούτε τα ίδια τα μέρη δεν αποκτούν απαιτήσεις το ένα εναντίον του άλλου, δε θα ήταν διόλου λογικό να αποκτούν απαιτήσεις από τον αλληλόχρεο λογαριασμό, πριν από το κλείσιμο αυτού, οι δανειστές του ενός συμβαλλομένου έναντι του άλλου.¹²⁶ Η υιοθέτηση μίας τέτοιας πρακτικής θα ήταν παράλογη, αφού με αυτόν τον τρόπο, οι δανειστές των μερών θα αποκτούσαν περισσότερα δικαιώματα απ' όσα έχουν τα ίδια τα μέρη της συμβάσεως!

Στην δεύτερη τώρα περίπτωση, δηλαδή όσον αφορά τη δυνατότητα κατάσχεσης μετά από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, αυτή δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση, αφού αφορά σε υπαρκτή και ενεστώσα κατά το χρόνο της κατασχέσεως απαίτηση.¹²⁷

δ) καταθέσεις στο λογαριασμό των οποίων εισήχθη ποσό από ακατάσχετη απαίτηση του δικαιούχου έναντι τρίτου

Διαφορετικό από το ζήτημα των «ακατάσχετων καταθέσεων» – για τις οποίες θα γίνει λόγος αμέσως παρακάτω -, είναι το ζήτημα περί δυνατότητας κατασχέσεως ή μη των λεγόμενων «ακατάσχετων απαιτήσεων». Το άρθρο 982 παρ. 2 περ. δ' Κ.Πολ.Δ. ορίζει ρητά ότι «εξαιρούνται από την κατάσχεση απαιτήσεις μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών, εκτός αν πρόκειται να ικανοποιηθεί απαίτηση για διατροφή που στηρίζεται στο νόμο ή σε διάταξη τελευταίας βούλησης ή για συνεισφορά στις ανάγκες της οικογένειας, οπότε επιτρέπεται να γίνει κατάσχεση έως το μισό.....».

¹²⁴ βλ. Μάζη Π., Νομικό Βήμα, 2002, σελ. 637 επ.

¹²⁵ βλ. την με αρ. 1790/2008 ΑΠ απόφαση

¹²⁶ βλ. Ταμαμίδα Α., σελ. 85

¹²⁷ βλ. Ταμαμίδα Α., σελ. 78

Αποτελεί σύνηθες φαινόμενο σήμερα, οι μισθοί και οι συντάξεις κυρίως να κατατίθενται από τους ίδιους τους εργοδότες και τους ασφαλιστικούς φορείς σε τραπεζικούς λογαριασμούς. Έτσι, σε έναν τραπεζικό λογαριασμό εύκολα μπορούν να βρεθούν αναμειγμένες ακατάσχετες απαιτήσεις με απαιτήσεις των οποίων η κατάσχεση είναι επιτρεπτή. Το ερώτημα που τίθεται σε αυτήν την περίπτωση είναι εάν οι ακατάσχετες αυτές απαιτήσεις χάνουν τον χαρακτήρα τους ως ακατάσχετων από τη στιγμή που εισάγονται στον τραπεζικό λογαριασμό ή αν συνεχίζουν να καλύπτονται από το ακατάσχετο του αρ. 982 παρ. 2 περ. δ' Κ.Πολ.Δ.

Πριν από την εισαγωγή του αρ. 3 του νόμου 3714/2008, μέρος της θεωρίας¹²⁸, όπως επίσης και κάποιες αποφάσεις σε νομολογιακό επίπεδο¹²⁹, είχαν ταχθεί υπέρ της δυνατότητας κατάσχεσης των «ακατάσχετων απαιτήσεων» κατόπιν κατάθεσής τους σε τραπεζικό λογαριασμό. Δικαιολογητικός λόγος της θέσης αυτής, με την οποία συμφωνώ, υπήρξε η πεποίθηση ότι από τη στιγμή της κατάθεσης της απαίτησης από τον εργοδότη ή τον ασφαλιστικό φορέα σε τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου, μεταβάλλεται το πρόσωπο του οφειλέτη, που είναι πλέον η τράπεζα, ενώ παράλληλα, κατά τα αρ. 416 επ. Α.Κ. η ενοχή αποσβέννυται στο πρόσωπο του εργοδότη ή του ασφαλιστικού φορέα αντίστοιχα. Από τη στιγμή που ο οφειλέτης καταβάλλει –στην προκειμένη περίπτωση υπό τη μορφή δόσης αντί καταβολής- στον δικαιούχο τα ποσά που αντιστοιχούν στις ακατάσχετες απαιτήσεις, αυτά παύουν να έχουν την ιδιότητα της απαίτησεως από διατροφή, μισθό, σύνταξη ή ασφαλιστική παροχή, με συνέπεια τη συνένωση αυτών με τη λοιπή περιουσία του δικαιούχου και τη δυνατότητα κατασχέσεώς τους¹³⁰. Λύση υποτίθεται στο παραπάνω ερώτημα, ήρθε να δώσει το αρ. 3 του νόμου 3714/2008, το οποίο πρόσθεσε μία τρίτη παράγραφο στο άρθρο 982 Κ.Πολ.Δ., σύμφωνα με την οποία: «η εξαίρεση της περίπτωσης δ' της παραγράφου 2 ισχύει και όταν η καταβολή του ποσού γίνεται με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό του οφειλέτη σε πιστωτικό ίδρυμα.

¹²⁸ βλ. Μάζη Π., *Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του ν. 2915/2001*, Νομικό Βήμα, 2002, σελ. 656-657 και Ψυχομάνη Σ., *Η κατάσχεση των καταθέσεων*, Δίκαιο Εταιρειών και Επιχειρήσεων, 2002, σελ. 473 επ.

¹²⁹ βλ. την με αρ. 331/2004 ΜΠρΑθ απόφαση

¹³⁰ βλ. την με αρ. 331/2004 ΜΠρΑθ απόφαση

Η εξαίρεση ισχύει μόνο στην έκταση που ο λογαριασμός παρουσιάζει υπόλοιπο που δεν υπερβαίνει κατά το χρονικό διάστημα από την επιβολή της κατάσχεσης έως την επόμενη ημέρα της καταβολής, το ποσό της εξαιρούμενης από την κατάσχεση απαίτησης».

Εν ολίγοις, το αρ. 3 του ν. 3714/2008, επεξέτεινε το ακατάσχετο και στους μισθούς και τις συντάξεις που κατατίθενται σε τραπεζικό λογαριασμό. Προϋπόθεση όμως για την εξαίρεση από την κατάσχεση, είναι το ποσό που κατατίθεται να μην υπερβαίνει τον ένα μισθό (αναλόγως και για την σύνταξη ή το αντίστοιχο χρηματικό βοήθημα) και η ανάληψή του να γίνεται το αργότερο την επόμενη ημέρα της καταβολής. Όπως είναι φανερό, το στενό αυτό χρονικό περιθώριο για την ανάληψη του ποσού προκειμένου να εξαιρεθεί αυτό από την κατάσχεση, καθιστά επί της ουσίας τη νέα διάταξη αναποτελεσματική. Θεωρώ ότι προκειμένου να έχει νόημα ύπαρξης η εν λόγω διάταξη, θα πρέπει να προσδιορισθεί ένα αρκετά μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μετά την κατάθεση, διατηρήσεως του χρηματικού ποσού υπό την ιδιότητα του μισθού, της σύνταξης ή της ασφαλιστικής παροχής αντίστοιχα.

Ειδικά για την περίπτωση των συντάξεων, πρέπει να σημειωθεί και η ύπαρξη του ν.δ. 91/1969, σύμφωνα με το οποίο «.....Εξαιρετικώς επιτρέπεται η κατάσχεση μέχρι του ¼ του ποσού της συντάξεως, λόγω διατροφής συζύγου, κατιόντων ή ανιόντων». Ο προβληματισμός που μπορεί να προκύψει από μία πρώτη ματιά, είναι αν στην περίπτωση των συντάξεων θα εφαρμοστεί το ανωτέρω ν.δ. ή το άρθρο 982 παρ. 2 περ. δ' Κ.Πολ.Δ., σύμφωνα με το οποίο το κατασχετό μέρος των ακατάσχετων κανονικά απαιτήσεων μπορεί να ανέλθει στο ½ αυτών; Επί του συγκεκριμένου ζητήματος έχει αποφανθεί η νομολογία, διευκρινίζοντας ότι «το ακατάσχετο ή κατασχετό των απαιτήσεων καθόσον αφορά στις συντάξεις των πολιτικών και στρατιωτικών υπαλλήλων ρυθμίζεται από το αρ. 982 παρ. 2 περ. δ' Κ.Πολ.Δ ενώ καθόσον αφορά στις συντάξεις που χορηγούνται από τους κάθε φύσεως οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (όπως ΙΚΑ-ΤΕΒΕ κτλ.) διέπεται από το ν.δ. 91/1969».

Εξαίρεση στην δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, εισάγει το αρ. 7 του ν.δ. 17.7/13.8.1923, σύμφωνα με το οποίο αναπαλλοτριώτη κατάθεση επιτρέπεται μόνο υπέρ νομικού προσώπου που δεν ασκεί εμπόριο, υπέρ ανηλίκου, απαγορευμένου ή ασώτου και λόγω ισόβιας προσόδου υπέρ ορισμένου προσώπου με δικαιοπραξία αιτία θανάτου. Δικαιολογητικό λόγο της διάταξης αποτελεί η διασφάλιση ορισμένων προσώπων που χρήζουν ειδικής προστασίας. Επίσης,

ακατάσχετα επειδή δεν εμπίπτουν στην έννοια της ιδιωτικής, κατασχετής περιουσίας του ελληνικού Δημοσίου, είναι τα χρηματικά διαθέσιμά του, που κατατίθενται σε ειδικό λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος, εφ' όσον αυτά έχουν ταχθεί για την εκπλήρωση δημόσιου σκοπού, σύμφωνα με τον εκάστοτε ψηφιζόμενο προϋπολογισμό ¹³¹. Ο χαρακτηρισμός των ανωτέρω καταθέσεων ως αναπαλλοτριωτών ή και ως ακατάσχετων, δεν επιτρέπει εξ' ορισμού να καταστούν αντικείμενο κατάσχεσης, για το χρονικό διάστημα που διαρκεί ο χαρακτηρισμός τους ως αναπαλλοτριώτες ή ακατάσχετες.

iv. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΩΣ ΤΡΙΤΗΣ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω και σύμφωνα με το αρ. 985 Κ.Πολ.Δ., μέσα σε προθεσμία 8 ημερών από την επίδοση του κατασχετηρίου στην τράπεζα ως τρίτη, η τελευταία βαρύνεται με τη δικονομική υποχρέωση να υποβάλλει ενώπιον του γραμματέα του Ειρηνοδικείου, δήλωση θετική ή αρνητική, ανάλογα με την ύπαρξη ή μη της τραπεζικής καταθέσεως που έγινε αντικείμενο κατάσχεσης.

Εκκινώντας από την περίπτωση της αρνητικής -ρητής ή σιωπηρής- δήλωσης, ο κατασχών δανειστής έχει δικαίωμα να αμφισβητήσει την ειλικρίνεια αυτής, ασκώντας κατ' αυτής την ανακοπή του άρθρου 986 Κ.Πολ.Δ., μέσα σε προθεσμία 30 ημερών από την υποβολή της, ενώ αν αυτή είναι ανακριβής δικαιούται επιπλέον να εγείρει την αγωγή αποζημίωσης του αρ. 985 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ., που μπορεί να φτάσει μέχρι το ύψος ολόκληρης της απαίτησης, για την οποία επιβλήθηκε η κατάσχεση. Η τελεσιδικία επί της αποφάσεως που κάνει δεκτή την ανακοπή συνεπάγεται την αυτοδίκαιη εκ του νόμου εκχώρηση της κατασχεθείσας απαιτήσεως στον κατασχόντα. Αντίθετα, η απόρριψη της ανακοπής ή η άπρακτη παρέλευση της 30ήμερης προθεσμίας, έχει ως αποτέλεσμα για τον κατασχόντα δανειστή, να μην μπορεί να απαιτήσει την καταβολή ούτε του ποσού που κατασχέθηκε, ούτε την αποζημίωση του αρ. 985 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ. Περαιτέρω, ευνόητο είναι ότι παύει να υφίσταται και η ίδια η κατάσχεση. ¹³²

¹³¹ βλ. Σταματόπουλο Σ., *Το αντικείμενο της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του Ελληνικού Δημοσίου και των ν.π.δ.δ.*, Δίκη, 2003, σελ. 1131

¹³² βλ. τις με αρ. 15/1993 ΑΠ και 6111/2006 ΠΠρΑθ αποφάσεις

Τελείως διαφορετικά είναι σαφώς τα πράγματα σε περίπτωση θετικής δηλώσεως, αφού αυτή θα αποτελέσει τελικά εκτελεστό τίτλο (άρθρο 989 Κ.Πολ.Δ.) για τον κατασχόντα δανειστή με σκοπό την ικανοποίησή του. Περιεχόμενο της θετικής δηλώσεως, πέρα από την ύπαρξη της τραπεζικής κατάθεσης της οποίας η κατάσχεση ζητείται, αποτελούν η δικαιολόγος σχέση από την οποία γεννήθηκε η απαίτηση, ενστάσεις ή λόγοι αδυναμίας καταβολής αυτής, τυχόν ανταπαιτήσεις που έχει η τράπεζα κατά του καθού, όπως επίσης η ύπαρξη άλλης επιβληθείσας κατάσχεσης και το ποσόν για το οποίο αυτή επιβλήθηκε.¹³³

Την καταφατική δήλωση της τράπεζας ακολουθεί -όπως είναι φυσικό και αναμενόμενο- η καταβολή προς τον επισπεύδοντα δανειστή.

Ποια είναι όμως η ορθή και νόμιμη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί, ώστε ο επισπεύδων δανειστής να εισπράξει το ποσό, ως προς το οποίο η τράπεζα έχει προβεί σε καταφατική δήλωση κατ' άρθρο 985 Κ.Πολ.Δ. ;

α) Το πρόβλημα

Από τη μία πλευρά, το άρθρο 988 παρ. 1 Κ.Πολ.Δ. είναι σαφές, λέγοντας ότι: «αν ο τρίτος δηλώσει πως η απαίτηση που κατασχέθηκε υπάρχει και είναι επαρκής για να ικανοποιηθούν εκείνος ή εκείνοι που επέβαλαν την κατάσχεση, ο τρίτος οφείλει αφού περάσουν οκτώ ημέρες, αφότου η κατάσχεση κοινοποιήθηκε σε εκείνον κατά του οποίου έγινε η εκτέλεση, αν κατοικεί στην Ελλάδα, και αφού περάσουν τριάντα μέρες, αν κατοικεί στο εξωτερικό ή είναι άγνωστη η διαμονή του, να καταβάλει στον καθένα από εκείνους που επέβαλαν κατάσχεση το ποσό για το οποίο έγινε η κατάσχεση». Σε αυτήν την περίπτωση η διαδικασία που θα ακολουθηθεί είναι πολύ απλή, αφού αμέσως μετά από την παρέλευση της δήμερης προθεσμίας, συντελείται αναγκαστική εκχώρηση της κατασχεθείσας απαίτησης προς τον κατασχόντα δανειστή. Μάλιστα, αν η τράπεζα δεν συμμορφωθεί με την υποχρέωση καταβολής προς αυτόν, ο κατασχών δανειστής έχει τη δυνατότητα να επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση εις βάρος της περιουσίας της τράπεζας αυτή τη φορά, χρησιμοποιώντας ως εκτελεστό τίτλο την θετική δήλωσή της.

¹³³ βλ. την με αρ. 9000/2005 απόφαση ΕφΑθ

¹³⁴ την φύση της θετικής δήλωσης του τρίτου, ως εκτελεστού τίτλου, ορίζει ρητά το άρθρο 989 του Κ.Πολ.Δ.

Από την άλλη όμως, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τη διαδικασία που προβλέπουν τα άρθρα 87,88 και 89 του ν.δ. 1923, στις διατάξεις του οποίου, όπως έχουμε ήδη διευκρινίσει, υπάγονται τα τραπεζικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το αρ. 87 του ν.δ., εάν γίνει κατάσχεση χρημάτων ή χρεογράφων επί ανωνύμου εταιρείας ως τρίτης, η εταιρεία, δηλαδή η τράπεζα εν προκειμένω, δικαιούται είτε να καταθέσει δικαστικά τα κατασχεθέντα, εκτός αν πρόκειται για την Εθνική Τράπεζα η οποία προνομιακώς έχει τη δυνατότητα να καταθέσει το ποσό σε λογαριασμό καταθέσεως σε πρώτη ζήτηση, τηρούμενο στην ίδια, είτε να ζητήσει από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών – σήμερα πλέον από το αρμόδιο Μονομελές Πρωτοδικείο ¹³⁵ – την άρση της επιβληθείσας κατάσχεσης, με ή χωρίς την καταβολή εγγυήσεως ¹³⁶. Η δικαστική κατάθεση ¹³⁷ γίνεται επ'ονόματι του δικαιούχου και αν αυτός απεβίωσε, επ'ονόματι των κληρονόμων του, χωρίς να απαιτείται οι τελευταίοι να κατονομάζονται ρητά. Εάν η ειδοποίηση του δικαιούχου περί της καταθέσεως είναι δυσχερής, τότε με άδεια του Προέδρου Πρωτοδικών παραλείπεται (άρθ. 89). Όσον αφορά τώρα την ανάληψη του παρακατατεθειμένου ποσού, απαιτείται, κατά το άρθρο 88 του ν.δ., η έκδοση δικαστικής άδειας από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών όπως αναφέρει το ν.δ., ήτοι από το Μονομελές Πρωτοδικείο πλέον, σύμφωνα με το αρ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ..

Πρακτικά η εφαρμογή των αρ. 87-89 του ν.δ. μπορεί να δημιουργήσει κάποια εύλογα ερωτήματα, γι' αυτό κρίνω απαραίτητο στο σημείο αυτό, να γίνουν οι εξής διευκρινίσεις:

¹³⁵ βλ. το άρθρο 3 του ΕισΝΚΠολΔ

¹³⁶ πρακτικά η δυνατότητα αυτή παραμένει ανενεργής, καθώς μία τέτοια πράξη θα ήταν προφανώς αδικαιολόγητη, σε περίπτωση που έχει ήδη επιβληθεί θετική δήλωση εκ μέρους της τράπεζας

¹³⁷ παρά το γεγονός ότι το αρ. 87 μιλάει για δικαστική κατάθεση, θα πρέπει να δεχτούμε ότι στο ισχύον δικονομικό σύστημα πρόκειται για δημόσια κατάθεση, η οποία, ως γνωστόν, γίνεται μόνο στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, σύμφωνα με το αρ. 3 παρ. 1 του ΕισΝΚΠολΔ

Σύμφωνα με το αρ. 87 παρ. 1 του ν.δ., η δημόσια κατάθεση, όπως αυτή αντικατέστησε την αρχική διατύπωση «δικαστική κατάθεση», απαλλάσσει την τράπεζα από κάθε ευθύνη. Προκειμένου να επιφέρει η δημόσια κατάθεση αποσβεστικά αποτελέσματα, θα πρέπει να γίνεται είτε λόγω υπερημερίας του δανειστή ή άλλων κωλυμάτων που αφορούν το πρόσωπό του, είτε λόγω αβεβαιότητας ως προς την ταυτότητά του, όπως ορίζουν τα άρθρα 427-434 Α.Κ. Ωστόσο, το άρθρο 87 του ν.δ. προβλέπει απόσβεση λόγω δημόσιας κατάθεσης χωρίς όμως να συντρέχουν παράλληλα οι προϋποθέσεις των άρθρων 427-434 Α.Κ., Το γεγονός αυτό έχει τροφοδοτήσει όπως είναι φυσικό ποικίλες αντιρρήσεις ως προς τη νομιμότητα της εν λόγω διατάξεως ¹³⁸. Επειδή όμως η παραδοχή αυτή θα ήταν εντελώς ανεπιεικής, θεωρώ ότι η δημόσια κατάθεση που διενεργείται σύμφωνα με το αρ. 87 του ν.δ. 1923, θα πρέπει ερμηνευτικά να γίνει δεκτή ως ένας αυτοτελής αποσβεστικός των ενοχών λόγος.

Περαιτέρω και όπως ήδη προελέχθη, σύμφωνα με το αρ. 88 του ν.δ., για την ανάληψη του ποσού, απαιτείται να προηγηθεί δικαστική άδεια από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών όπως αναφέρει το ν.δ., ήτοι από το Μονομελές Πρωτοδικείο πλέον, κατόπιν αιτήσεως του κατασχόντος δανειστή. Δεδομένου, όμως ότι ο νομοθέτης δε ρυθμίζει περαιτέρω καμία λεπτομέρεια ως προς την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου, εύλογα γεννάται κατ' αρχάς το ερώτημα ως προς την εφαρμοστέα διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί προκειμένου να χορηγηθεί η δικαστική άδεια. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη ¹³⁹ λόγω της ανάγκης για άμεση και ταχεία επίλυση του προβλήματος, επιβάλλεται η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 686 επ. Κ.Πολ.Δ.), γεγονός που κατά συνέπεια συνηγορεί υπέρ της εφαρμογής του αρ. 699 Κ.Πολ.Δ. περί αποκλεισμού των ενδίκων μέσων. ¹⁴⁰

¹³⁸ π.χ. άποψη Καστριώτη

¹³⁹ βλ. την με αρ. 9274/2002 ΜονΠρΑθ απόφαση, Ταμαμίδη Α., *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 124 και Απαλαγάκη Χ., *Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο*, Δίκη (περιοδικό), 2003, σελ. 646 επ.

¹⁴⁰ αντίθετα αποφάνθηκε επί του ζητήματος η με αρ. 937/2004 ΕφΑθ απόφαση

Ερχόμενοι τέλος στα πρόσωπα των διαδίκων στην επί της παροχής της δικαστικής άδειας δίκης, διχογνωμία έχει εκφραστεί ως προς τον παθητικά νομιμοποιούμενο διάδικο: Αφενός, από μερίδα της νομολογίας ¹⁴¹ έχει εκφραστεί η γνώμη ότι η αίτηση για παροχή της σχετικής άδειας θα πρέπει να στρέφεται κατά της Τράπεζας και όχι κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, με το σκεπτικό ότι το τελευταίο επιτελεί απλά το ρόλο «ενός απλού οργάνου φυλάξεως». Αφετέρου, έχει διατυπωθεί και η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη ¹⁴², περί αποκλειστικής παθητικής νομιμοποίησης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Με την άποψη αυτή συντάσσομαι και εγώ, δεδομένης και της διατύπωσης του άρθρου 87 παρ. 1, σύμφωνα με την οποία η Τράπεζα απαλλάσσεται από κάθε υποχρέωση προς τον δικαιούχο από τη στιγμή της κατάθεσης.

β) Η λύση του προβλήματος

Όπως είναι λογικό, και εδώ ¹⁴³ η συνύπαρξη του ν.δ. του 1923 ταυτόχρονα με τον νεότερο Κ.Πολ.Δ. δημιούργησε σύγχυση περί των εφαρμοστέων σχετικά με την απόδοση της κατασχεθείσας απαίτησης διατάξεων.

Η πλειοψηφία της θεωρίας ¹⁴⁴ πρεσβεύει την εφαρμογή των αρ. 87-89 του ν.δ., με κύριο επιχείρημα τη μη ρητή κατάργησή τους από τον νομοθέτη. Την ίδια γραμμή ακολουθεί και η ελληνική νομολογία, ¹⁴⁵ σύμφωνα με την οποία εφαρμοστέα είναι η διαδικασία των αρ. 87 επ. του ν.δ. του 1923, η ισχύς των οποίων έχει διατηρηθεί δυνάμει του αρ. 52 αρ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ, ενώ τα άρθρα του Κ.Πολ.Δ. (982 επ.) εφαρμόζονται μόνο συμπληρωματικά, προς πλήρωση τυχόν υφιστάμενων κενών.

¹⁴¹ βλ. τις με αριθμ. 9274/2002, 6558/2004, 4953/2004 ΜΠρΑθ αποφάσεις

¹⁴² βλ. τις με αριθμ. 5809/2004 ΜΠρΠειρ, 937/2004, 938/2004 ΕφΑθ αποφάσεις

¹⁴³ όπως και στην περίπτωση του άρ. 90 του ν.δ., για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω

¹⁴⁴ π.χ. άποψη Γέσιου –Φαλτσή, Κοτσίρη, Τσιαντίνη

¹⁴⁵ βλ. ενδεικτικά τις με αρ. 937, 938/2004 ΕφΑθ, 1678/2002 ΜΠρΑθ, 5809/2004 ΜΠρΠειρ, 367/2002 ΜΠρΘηβ αποφάσεις

Δε λείπουν βέβαια και οι αντίθετες απόψεις ¹⁴⁶ που υποστηρίζουν την εφαρμογή της διαδικασίας που προβλέπεται από τον Κ.Πολ.Δ., καθώς αυτή εμφανίζεται απλούστερη, οικονομικότερη, ταχύτερη και αποτελεσματικότερη.

Ενημερωτικά αναφέρω ότι στην καθημερινή πρακτική πάντως, τα διάφορα τραπεζικά ιδρύματα δεν έχουν υιοθετήσει μία ενιαία στάση απέναντι στο ζήτημα. ¹⁴⁷

Κατά την προσωπική μου γνώμη, δεδομένης αφενός της τάσης που επικρατεί στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο ¹⁴⁸ σχετικά με τον εν λόγω προβληματισμό και αφετέρου της δυσκαμψίας που εμφανίζει στην πράξη η εφαρμογή των αρ. 87-89 του ν.δ. του 1923, θεωρώ ότι θα έπρεπε να στραφούμε σε πιο ευέλικτους τρόπους διεκπεραίωσης της διαδικασίας, όπως αυτόν που προβλέπεται από τον Κ.Πολ.Δ.

¹⁴⁶ π.χ. άποψη Μάζη, Ψυχομάνη

¹⁴⁷ βλ. Ταμαμίδη Α., *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 121

¹⁴⁸ βλ. Ταμαμίδη Α., *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005, σελ. 120, όπου ενδεικτικά κάνει αναφορά στην περίπτωση της Γαλλίας

E. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ανωτέρω προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε συνοπτικά αφενός το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει την επαγγελματική εχεμύθεια των τραπεζών και αφετέρου τη δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, συσχετιζόμενη πάντα με την έκταση άρσης του τραπεζικού απορρήτου.

Εκκινώντας από τη ρύθμιση του τραπεζικού απορρήτου, αποτελεί όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή, πρωτοτυπία του ελληνικού δικαίου, ο διαχωρισμός σε γενικό και ειδικό τραπεζικό απόρρητο. Αποτέλεσμα του διαχωρισμού αυτού, αποτελεί η θέσπιση και η εφαρμογή διαφορετικών νομοθετικών ρυθμίσεων για τις τραπεζικές καταθέσεις ειδικά από τη μία και για τις λοιπές τραπεζικές συναλλαγές από την άλλη.

Όσον αφορά το γενικό τραπεζικό απόρρητο, παρατηρούμε ότι διέπεται από μία αρκετά εύκαμπτη ρύθμιση, δεδομένου ότι η νομοθετική του θεμελίωση –μεταξύ άλλων- σε γενικές ρήτρες του Α.Κ. (π.χ. αρ. 57, 197-198, 288 Α.Κ.) επιτρέπει την προσαρμογή του στις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες και αντιλήψεις, χωρίς να απαιτείται εκ νέου νομοθετική ρύθμιση αυτού σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι, σε γενικές γραμμές, το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο διασφαλίζει επιτυχώς, αφενός τα προσωπικά δεδομένα των συναλλασσόμενων με τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα, μέσω της ύπαρξης του θεσμού του γενικού τραπεζικού απορρήτου κι αφετέρου τα τυχόν υπερέχοντα έννομα συμφέροντα, μέσω της άρσης του γενικού τραπεζικού απορρήτου, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο. Μοναδικό μελανό σημείο ως προς την εναρμόνιση του γενικού τραπεζικού απορρήτου με τυχόν υπερέχοντα έννομα συμφέροντα, αποτελεί η λειτουργία του ΤΕΙΡΕΣΙΑ, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια. Διαρθρωτικές αλλαγές θα πρέπει να επιχειρηθούν όσον αφορά την καταχρηστική πλέον λειτουργία αυτού, με κύριο σκοπό τη διάκριση ανάμεσα σε αυτούς που συστηματικά αθετούν τις υποχρεώσεις τους και σε εκείνους οι οποίοι λόγω ανυπέβλητων εμποδίων, δε μπορούν παρά να αθετήσουν προσωρινά τις υποχρεώσεις τους. Στόχος της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε. από δω και πέρα δεν θα πρέπει να είναι το «φακέλωμα» οποιουδήποτε βρίσκεται σε παύση πληρωμών, αλλά η εξασφάλιση μίας δεύτερης ευκαιρίας σε ατυχήσαντες επιχειρηματίες. Ήδη, το πρώτο θετικό βήμα προς την επιθυμητή κατεύθυνση έχει επιτευχθεί μέσω των διατάξεων του προσφάτως ψηφισθέντος στις 2/2/2010 νομοσχεδίου, ενώ επιπλέον μέτρα που θα

μπορούσαν να ληφθούν αποτελούν η περαιτέρω αύξηση των κατώτατων ορίων χρηματικών οφειλών για την ένταξη στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ, η χορήγηση μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος διαπραγμάτευσης με την τράπεζα πριν την ένταξη στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ, η μη καταχώρηση σε περιπτώσεις μεμονωμένων οφειλών.

Και ενώ το γενικό τραπεζικό απόρρητο διέπεται από μία σχετική ελευθερία διαμόρφωσης και προσαρμογής αυτού, δεν ισχύει το ίδιο και για το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, το οποίο διέπεται από αυστηρά καθορισμένες –σχεδόν ασφυκτικές– ρυθμίσεις. Η αυστηρότητα του Ν.Δ. 1059/1971 διαφαίνεται έντονα, αναλογιζόμενοι μόνο και μόνο το γεγονός ότι απαγορεύει την άρση του ειδικού τραπεζικού απορρήτου, ακόμη και με τη συναίνεση ή έγκριση του δικαιούχου! Άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα της ακαμψίας του εν λόγω Ν.Δ. αποτελούν αφενός η περιοριστική απαρίθμηση των προβλεπόμενων λόγων άρσης του ειδικού τραπεζικού απορρήτου και αφετέρου η αδυναμία άρσης αυτού χωρίς την ύπαρξη σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, έχοντας έτσι ως αποτέλεσμα, πλήθος ουσιαστικών διατάξεων που απορρέουν από το ιδιωτικό δίκαιο να μένουν ανεφάρμοστες. Τέτοιου είδους παραδείγματα αντλούμε κυρίως από το χώρο του οικογενειακού δικαίου π.χ. το αρ. 1389 Α.Κ. (συμμετοχή στις οικογενειακές ανάγκες), το αρ. 1400 Α.Κ. (συμμετοχή στα αποκτήματα) και τα άρθρα 1442, 1486, 1503, 1504 Α.Κ. (δικαίωμα διατροφής). Κατά τη γνώμη μου όμως, μία τέτοιου είδους προσέγγιση φέρνει στο προσκήνιο το ζήτημα της αντισυνταγματικότητας, καθώς η άκαμπτη εφαρμογή του Ν.Δ. 1059/71 μπορεί να σταθεί εμπόδιο στην αποτελεσματική δικαστική προστασία του αρ. 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Απαιτείται επομένως αναπροσαρμογή της ρύθμισης του απορρήτου των καταθέσεων, έτσι ώστε να συμβιβάζεται με το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Πιο συγκεκριμένα:

Προκειμένου για την ικανοποίηση αξιώσεων που απορρέουν ρητά από διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου, θα πρέπει να επέλθουν κάποιες τροποποιήσεις π.χ. ρητή νομοθετική πρόβλεψη άρσης του απορρήτου των καταθέσεων με βάση την αρχή της αναγκαιότητας, όταν δεν υπάρχει άλλος τρόπος γνώσης των πραγματικών περιστατικών που είναι κρίσιμα για την εφαρμογή κανόνων του ουσιαστικού δικαίου, ώστε αφενός να μην τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας, αλλά αφετέρου ούτε και παραβίασης του Ν.Δ. 1059/71.

Θα πρέπει επίσης να καταργηθεί η διάταξη του αρ. 2 παρ. 1 εδ. β' του Ν.Δ., έτσι ώστε να είναι δυνατή η άρση του απορρήτου των καταθέσεων κατόπιν συναίνεσης του δικαιούχου της καταθέσεως.

Η ανάγκη «εκσυγχρονισμού» και χαλάρωσης των ρυθμίσεων που διέπουν το απόρρητο των καταθέσεων, σε καμία περίπτωση δε σημαίνει φυσικά ότι θα πρέπει να φτάσουμε στο άλλο άκρο: σε αυτό της πλήρους κατάργησης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων. Αφορμή για την εν λόγω επισήμανση, αποτελεί η πρωτοφανής στα ελληνικά, αλλά πιθανότατα και στα παγκόσμια χρονικά, «άσκηση» ελέγχων πόθεν έσχες, στην οποία επιχειρεί να επιδοθεί από τις αρχές του τρέχοντος έτους του 2011, το υπουργείο Οικονομικών της Ελλάδος. Δεδομένου ότι το 2010 η εκροή καταθέσεων ήταν μαζική, ξεπερνώντας τα 30 δις. ευρώ, οι τράπεζες καλούνται να δώσουν στο υπουργείο Οικονομικών τα στοιχεία όλων των καταθετών που έστειλαν κεφάλαια στο εξωτερικό, χωρίς να υπάρχει έστω και υποψία φοροδιαφυγής εκ μέρους τους! Στην προκειμένη περίπτωση, είναι φανερό ότι οι εν λόγω έλεγχοι θα διενεργηθούν με σκοπό όχι τον εντοπισμό φορολογητέας ύλης, αλλά ως οιονεί αστυνομικό μέτρο «σωφρονισμού» των καταθετών, ώστε να σταματήσουν να αποσύρουν κεφάλαια για τις ελληνικές τράπεζες. Ας ελπίσουμε ότι τέτοιου είδους έλεγχοι δε θα επιτραπεί να διεξαχθούν τελικά, αφού κάτι τέτοιο όχι μόνο θα ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τη συνταγματική θεμελίωση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, αλλά θα κλόνιζε ανεπανόρθωτα και την εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα.

Περνώντας τώρα στο ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων, μπορεί με τη ρύθμιση του αρ. 24 του ν. 2915/2001 και με την ΟΛΑΠ 19/2001 να άνοιξε επιτέλους ο δρόμος, έστω και καθυστερημένα, για την κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων και την ικανοποίηση του επισπεύδοντος δανειστή μέσω της άρσεως του ειδικού τραπεζικού απορρήτου του ν.δ. 1059/1971, αυτό όμως δε σημαίνει και απουσία ζητημάτων που άπτονται περαιτέρω νομοθετικής παρεμβάσεως και επιλύσεως. Άλλωστε, δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι λόγω του γεγονότος ότι ο ν. 2915/2001 αποτελεί μία σχετικά πρόσφατη χρονολογικά ρύθμιση, αρκετός ακόμη καιρός θα περάσει μέχρι να μπορεί βάσιμα να γίνει λόγος για την παγίωση κρίσιμων νομολογιακών επιλογών.

Ένα από τα ειδικότερα θέματα που χρήζουν νομοθετικής αντιμετώπισης είναι η εξακολούθηση ή μη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 87 επ. του ν.δ. 1923. Μπορεί από τη διατύπωση του Εισαγωγικού Νόμου του Κ.Πολ.Δ. να προκύπτει με σαφήνεια ότι οι διατάξεις των άρθρων 87-89 και 90 του διατάγματος παρέμειναν άθικτες με την εισαγωγή του Κ.Πολ.Δ., αυτό όμως δεν έχει εμποδίσει την έγερση

αμφιβολιών σχετικά με την αναχρονιστικότητα ή μη των εν λόγω διατάξεων: Πρακτικά δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό ότι συμβαδίζουν με το ισχύον σύστημα του Κ.Πολ.Δ., ενώ είναι επίσης γεγονός ότι δυσχεραίνουν χωρίς λόγο την ικανοποίηση του επισπεύδοντος δανειστή, αν αναλογιστούμε ιδίως την εξάρτηση αναλήψεως του δημοσίως κατατεθειμένου ποσού από την έκδοση δικαστικής αποφάσεως του αρ. 88 του ν.δ. 1923. Είναι απαραίτητη επομένως η νομοθετική κατάργηση των αρ. 87 επ. του ν.δ. 1923, ως μη ανταποκρινόμενων στα σύγχρονα δεδομένα, με σκοπό τη διευκόλυνση της κατασχέσεων των καταθέσεων του επισπεύδοντος δανειστή. Η απαίτηση περί υπέρβασης των εμποδίων που τίθενται σε σχέση με το δικαίωμα του δανειστή για αναγκαστική εκτέλεση επί των καταθέσεων του οφειλέτη απορρέει πρωτίστως από την κρατούσα αντίληψη ότι το ζήτημα του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων δεν συνδέεται τόσο με την προστασία των συμφερόντων του οφειλέτη, όσο με την προστασία του τραπεζικού συστήματος εν γένει. Άλλωστε, η υιοθέτηση μίας τέτοιας στάσης εκ μέρους του ελληνικού δικαίου θα βρισκόταν σε πλήρη εναρμόνιση με τη ρύθμιση που ακολουθούν τα λοιπά ευρωπαϊκά κράτη.

Η αντίληψη αυτή ωστόσο, σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να μας οδηγήσει στο άλλο άκρο, ήτοι να αντιμετωπίσουμε τη δυνατότητα κατάσχεσης, ως ένα ζήτημα εντελώς αποκομμένο από το κοινωνικό γίνεσθαι: Μελετώντας το ακατάσχετο υπό το πρίσμα της κοινωνικής και ανθρωπιστικής αποστολής του, μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για την προστασία εκείνων των απαιτήσεων που χαρακτηρίζονται ως ακατάσχετες (μισθοί, συντάξεις, ασφαλιστικά βοηθήματα) και κατατίθενται σε τραπεζικούς λογαριασμούς. Η προσοχή μας θα πρέπει να επικεντρωθεί ειδικά στη νέα διάταξη του αρ. 982 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ., η οποία στην πράξη παραμένει κατ' ουσίαν ανενεργής, καθώς το χρονικό περιθώριο που θέτει για την ανάληψη του ποσού που αντιστοιχεί στην «ακατάσχετη» απαίτηση και την οριστική εξαίρεσή του από τη δυνατότητα κατασχέσεως, είναι κυριολεκτικά ασφυκτικό. Λαμβανομένων υπόψη των αναγκών του δικαιούχου και των στοιχειωδών ποσών που απαιτούνται για την αξιοπρεπή διαβίωση αυτού και της οικογένειάς του, θεωρώ ότι θα πρέπει να τεθεί ένα κατώτατο όριο, κάτω από το οποίο το ποσό της καταθέσεως να παραμένει για ανθρωπιστικούς λόγους στη διάθεση του καταθέτη, χωρίς να υφίσταται δυνατότητα κατάσχεσης αυτού.

Σε κάθε πάντως περίπτωση, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν γύρω από την κατάσχεση των καταθέσεων, θα πρέπει υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας να λάβουμε υπόψη ότι :α) αφενός θεμελιώδη και κατευθυντήρια

γραμμή μας θα πρέπει να αποτελεί η σκέψη ότι το δικαίωμα αναγκαστικής εκτέλεσης αποτελεί παρακλάδι του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος δικαστικής προστασίας και β) αφετέρου, η ανάγκη για διεύρυνση του κατασχετού των καταθέσεων σε καμία περίπτωση δεν εξομοιώνεται με παντελή άρση του τραπεζικού απορρήτου, αλλά θα πρέπει να εξακολουθεί να προστατεύεται επαρκώς σε περιπτώσεις όπως αυτή της διερευνητικής κατάσχεσης. Εν ολίγοις, έως ότου αναπτυχθεί η απαραίτητη νομοθετική πρωτοβουλία, το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο θα πρέπει να ερμηνεύεται με ευρύτητα πνεύματος και πάντοτε υπό το φως συνταγματικών εγγυήσεων και υπερνομοθετικών κανόνων δικαίου, έτσι ώστε η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων, να καταστεί και στην Ελλάδα, το αποτελεσματικότερο, μακράν, μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου Ευγενία, *Προσωπικά Δεδομένα*, 2007
- Αρμαμέντος Παναγιώτης, Σωτηρόπουλος Βασίλειος, *Προσωπικά Δεδομένα - Ερμηνεία Ν. 2472/1997 κατ' άρθρο*, 2005
- Βαθρακοκοίλης Βασίλειος, *Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Δ΄*, 1996
- Βαθρακοκοίλης Βασίλειος, *Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Τόμος Στ΄*, 1997
- Βαθρακοκοίλης Βασίλειος, *Ερμηνεία – Νομολογία Αστικού Κώδικα, Τόμος Β΄, Γενικό Ενοχικό*, 2003
- Γέσιου- Φαλτσή Πελαγία, *Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό Μέρος*, 1998
- Γέσιου- Φαλτσή Πελαγία, *Αναγκαστική Εκτέλεση, Ειδικό Μέρος*, 2001
- Γραμματίκας Γ., *Το τραπεζικό απόρρητο*, 1991
- Γεωργιάδης Απόστολος, *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, 2002
- Γεωργιάδης Απόστολος, *Ενοχικό Δίκαιο*, 1999
- Δαγτόγλου Πρόδρομος, *Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά Δικαιώματα*, 1991
- Ιγγλεζάκης Ιωάννης, *Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών «Τειρεσίας»*, 2006
- Κεραμεύς Κων/νος, *Αστικό Δικονομικό Δίκαιο*, 1986
- Κουτσούκης Δημήτριος, *Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία)*, 1998
- Ντόστας Μιχαήλ, *Γενικό Τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων- Κατάσχεση των καταθέσεων*, 2000
- Ταμαμίδης Αναστάσιος, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών υπό το φως της νομολογίας μετά το αρ. 24 ν. 2915/2001*, 2005
- Ψυχομάνης Σπυρίδων, *Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας*, 2002
- Ψυχομάνης Σπυρίδων, *Τραπεζικό Δίκαιο- Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων (τεύχος Ι-Γενικό Μέρος)*, 2008

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

- Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου Ευγενία, *Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της τραπεζικής δραστηριότητας*, Αρμενόπουλος (περιοδικό), 2004, σελ. 1377 επ.
- Απαλαγάκη Χαρούλα, *Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο*, Δίκη (περιοδικό), 2003, σελ. 646 επ.
- Γέσιου- Φαλτσή Πελαγία, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων, πριν και μετά το ν. 2915/2001*, Δίκη 2002, σελ. 421 επ.
- Ιγγλεζάκης Ιωάννης, *Ζητήματα από την καταχώρηση προσωπικών δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών «Τειρεσίας»*, Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό), 2005, σελ. 775 επ.
- Κοτσίρης Λάμπρος, *Τραπεζικό απόρρητο και κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων*, Τιμητικός τόμος του Κώστα Μπέη, Δ' τόμος, 2003, σ. 2931 επ.
- Μάζης Π., *Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του ν. 2915/2001*, Νομικό Βήμα 2002, σελ. 637 επ.
- Μπέης Κων/νος, *Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων*, Δίκη, Ιανουάριος 2007
- Σταματόπουλος Στυλιανός, *Το αντικείμενο της αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του ελληνικού Δημοσίου και των ν.π.δ.δ.*, Δίκη, 2003, σελ. 1107 επ.
- Ψυχομάνης Σπυριδων, *Η κατάσχεση των καταθέσεων*, Δίκαιο Εταιρειών και Επιχειρήσεων (περιοδικό), 2002, σελ. 473 επ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΑΡΘΡΑ

- Armesto/Hiniker σε Campbell D., *International Bank Secrecy*, 1992, σελ. 189 επ.
- Bock K., *Glaubiger sucht Schuldner: elektronisch und datenschutzkonform*, DuD 2005, σελ. 360 επ.
- Iglezakis Ioannis, *Legal Aspects of Electronic Banking*, στον τόμο: *Cyberlaw in Hellas*, Kluwer Law International, 2005, σελ. 188 επ.
- Iglezakis Ioannis, *Regulation of Personal Data Processing*, στον τόμο: *Cyberlaw in Hellas*, Kluwer Law International, 2005, σελ. 229 επ.

- Yessiou- Faltsi Pelagia, *Compatibility of the European Seizure of Bank Accounts with Greek Law*, Δ 2003, σελ. 1177 επ.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- <http://fonirodopis.wordpress.com>
- http://www.dpa.gr/Documents/Gre/Apofaseis/191099_teiresias.doc
- <http://www.virvilis.gr/issue.php?id=23>
- <http://taxheaven.gr/news/news/view/id/5497>
- <http://madata.gr/epikairotita/economy/73351.html>
- http://epomenimera2010.blogspot.com/2011/02/blog-post_1973.html
- http://el.wikipedia.org/wiki/Φορολογικός_παράδεισος
- www.dsa.gr
- Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»